

Re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid

*Å bygge en undersøkelse med Karen
Barads diffraksjonsinspirerte analyser*

Nora Kolle Svensen

Høgskolen i Oslo, avdeling for lærerutdanning og
internasjonale studier, Master i barnehagepedagogikk

2015

Forord

Existence is not an individual affair (Barad, 2007)

Jeg vil gjerne takke alle som har inspirert meg, og gjort det mulig for meg å skrive denne masteroppgaven. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at jeg ikke eksisterer alene, men alltid sammen og som del av noe som er større en meg selv. Det er mange som fortjener en takk. Jeg vil takke veilederen min Ann Merete Otterstad fordi hun har introdusert meg for postkvalitative forskningsperspektiver og støttet meg i mitt forskningsprosjekt, takk for de gode faglige samtalene og konstruktive tilbakemeldinger. Jeg vil takke medstudenter, takk for motiverende samtaler og fellesskapsfølelsen. Så vil jeg takke barnehagen der jeg jobber, ikke minst kollegaer, takk for at jeg har fått jobbe sammen med dere og fått være en del av de pedagogiske praksisene i barnehagen. Så vil jeg takke familien, spesielt min mann og tre flotte unger, takk for tålmodighet og kjærighet. Takk til mamma, takk for utfordrende spørsmål og faglig engasjement. Så vil jeg takke datamaskinen min som har lagret alt det jeg har skrevet. Takk for dine programmer og forbindelser på internett. Det er mange som har bidratt til å gjøre denne masteroppgaven mulig, takk for potensialene i hvert minutt vi er sammen.

Fredrikstad 21.juni 2015

Nora Kolle Svensen

Sammendrag

Med denne studien ønsker jeg å inspirere barnehagelærere til å tenke/gjøre improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid på nye måter. Jeg argumenterer for at kunnskap om barnehagen ikke er statisk og uforanderlig, men kan re-arrangeres. Jeg lar meg inspirere av postkvalitative forskningsperspektiver. Disse forskningsperspektivene gjør det mulig for meg ikke bare å undersøke hva improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid er, men også hvordan dette fenomenet produseres. Jeg undersøker hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Bakteppe for denne problemstillingen er hvordan gjentakelse av den samme kunnskapen (Otterstad, 2015) kan bidra til forenklinger og standardiseringer, og dermed stå i veien for nye tanker og pedagogiske praksiser. I studiet er jeg opptatt av å bygge en undersøkelse med Karen Barads diffraksjonsinspirerte analyser, og jeg eksperimenterer med Barads perspektiver, begreper og analysestrategier. Barads diffraktive metodologi gjør det mulig for meg å ha en transdisiplinær tilnærming¹, hvor jeg kan overskride skiller mellom ulike forskningstradisjoner. Jeg bygger det Barad (2007) betegner som diffraksjons apparater, og undersøker hva disse apparatene produserer. Diffraksjons apparatene består av meg, ulike forskningsperspektiver og fotografier (data) fra barnehagens prosjektarbeid. Med denne undersøkelsen ønsker jeg å synliggjøre hvordan re-arrangering av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan åpne for nye tanker og pedagogiske praksiser, og samtidig vise hvordan meningsskaping og kunnskap om barnehagen kan holdes i bevegelse.

¹ Barad(2007) bruker begrepet «transdisiplinær tilnærming», som hun knytter til diffraktiv metodologi. Sentralt i denne metodologien er å engasjere seg i ulike forskningstilnærminger, og å respektere forskjeller, uten å tenke at det ene er bedre eller viktigere enn det andre (Barad, s.93).

Summery

With this study I want to inspire kindergarten teachers (barnehagelærere) to think/ do improvisation as a phenomenon in the kindergarten project work in new ways. I argue that knowledge of kindergarten (barnehagen) is not static and unchangeable, but it can be re-arranged. I get inspired by post qualitative research perspectives. This research perspective makes it possible, not only to examine what improvisation as a phenomenon in the kindergarten (barnehage) is, but also how this phenomenon is produced. The study investigates how I can re-arrange improvisation as phenomenon in the kindergarteners project work. Backdrop for this issue is how the repetition of the same knowledge (Otterstad, 2015) may contribute to simplifications and standardization, and thus stand in the new way of new ideas and educational practices. In the study I am keen to build a study with Karen Barads diffraction inspired analyzes, and I'm experimenting with Barads perspectives, concepts and analysis strategies. Barads diffractive methodology enables me to have a transdisciplinary approach which I can transcend distinction between different research traditions. I'm building what Barad (2007) describe as diffraction apparatuses, and investigate what these apparatuses produce. Diffraction apparatuses consist of me, different perspectives of science, and data (photography). With this study I want to highlight how re-arranging of improvisation as a phenomena in kindergarten project work could open for new thoughts and educational practices, and at the same time show how creations of meaning and knowledge of kindergarten (barnehagen) can be kept in motion.

Innhold

Forord.....	1
Sammendrag.....	2
Summery.....	3
0.0 Innledning.....	6
0.1 Bakteppet for studiets forskerspørsmål og teoretiske tilnærming.....	6
0.2 Argumenter for å velge en postkvalitativ forskningstilnærming.....	10
0.2.1 Postkvalitative forskningsmetoder.....	11
0.2.2 Postkvalitativ forskning og kompleksitetssensitive teorier.....	13
0.2.3 Filosofiske forskningskonsept.....	14
0.3 Hva er det jeg vil utforske.....	15
0.3.1 Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.....	15
0.4 Har andre utforsket dette før meg?.....	16
0.5 Sentrale begreper i studien.....	19
0.5.1 Kunnskapsapparater.....	19
0.6 Tekstens struktur.....	21
1.0 Scene: Å posisjonere seg som materialfeministisk inspirert barnehageforsker.....	24
1.1 Å posisjonere meg som forsker.....	24
1.2 Feministisk inspirert barnehageforskning.....	25
1.2.1 Feministisk politisk tenkning.....	26
1.3 Materialfeministisk inspirert barnehageforskning.....	28
1.3.1 Den materielle vendingen.....	29
1.3.2 Intraaksjoner i barnehagen.....	30
1.3.3 Barnehagens materialitet.....	31
2.0 Scene: Å bygge studiets diffraktive kunnskapsapparater.....	32
2.1 Kunnskapsapparater og produksjoner av fenomener.....	33
2.1.1 Diffraktive kunnskapsapparater og meningsskaping.....	33
2.1.2 Diffraktive kunnskapsapparater og materialitet.....	34
2.1.3 Å bygge diffraktive kunnskapsapparater.....	36
2.2 Inspirert av auto etnografisk metodologi.....	37
2.3 Inspirert av diffraktiv metodologi.....	40
2.4 Inspirert av kunst basert metodologi.....	42
2.4.1 Foto-essay.....	43
2.5 Inspirert av datamateriale.....	44

2.5.1	<i>Fotografiets punktum</i>	47
3.0	Scene: Å utforske sentrale materialfeministiske begreper i studien	50
3.1	<i>Intraaksjoner</i>	50
3.1.1	<i>Intraaktivitet og materialitet</i>	52
3.1.2	<i>intraaktivitet og potensialer</i>	55
3.1.3	<i>Sammenfiltrede tilblivelser</i>	58
3.2	<i>Diffraksjoner</i>	61
3.3	<i>Performativitet</i>	63
4.0	Scene: Å gjøre diffraksjonsinspirerte analyser/rearrangeringer.....	66
4.1	<i>Å re-tenke det digitale fotografiet og blikket som fenomen</i>	67
4.1.1	<i>Blikket</i>	67
4.1.2	<i>Materialitet</i>	68
4.2	<i>Argumenter for diffraksjonsinspirerte analyser</i>	71
4.2.1	<i>Fotografiet som representasjoner av virkeligheten</i>	73
4.2.2	<i>«Det spontane rommet»</i>	74
4.2.3	<i>Barnehagens prosjektarbeid og det improvisatoriske samspillet</i>	75
4.3.1	<i>Fotografiet som handling</i>	79
4.3.2	<i>« World-body-space»</i>	80
4.3.3	<i>Uimotståelige muligheter</i>	81
5.0	Scene: Avslutning	83
5.1	<i>Re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid</i>	84
5.2	<i>Materialitetens dynamikk</i>	85
	86
5.3	<i>Videre forskning</i>	86
	Litteratur.....	88

0.0 Innledning

I denne studien er jeg inspirert av postkvalitative forskningstilnæringer og fysikeren, filosofen og forskeren Karen Barad. Det som kjennetegner postkvalitativ forskning er at den er inspirert av posthumanistiske filosofer som blant annet Deleuze og Guattari og Bruno Latour. Allan (2012) skriver om denne filosofien som forskjells filosofi², fordi dette er en filosofi som er opptatt av forskjeller³. Forskjeller er også sentralt i Barads tenkning, og det hun betegner som diffraksjoner⁴, eller mønster av forskjeller. Forskerspørsmålet i denne studien er hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Jeg bruker Karen Barads diffraksjonsinspirerte analyser som metode⁵. Denne metodologien gjør det dermed mulig for meg å undersøke forskjeller, eller diffraksjoner. Inspirert av Otterstad (2015) tenkes forskjeller, som diffraksjoner eller tilblivelser av noe nytt, og dermed ikke som gjentakelser av det samme (Otterstad, 2015, s.27). Diffraksjon viser til et fysisk naturfenomen hvor bølger brytes og bøyes mot et hinder som skaper nye bølgemønstre (Olsen, 2015, s. 69). Barad (2007) betegner disse mønstrene som diffraksjonsmønstre eller mønstre av interference (overlappinger). Jeg knytter re-arrangeringer til det Barad (2007) betegner som diffraksjoner, eller mønster av forskjellighet. En diffraksjonsinspirert analyse vil derfor gjøre det mulig å undersøke hvordan forskjeller produseres, arrangeres og re-arrangeres.

0.1 Bakteppet for studiets forskerspørsmål og teoretiske tilnærming.

Et bakteppe for denne studien er blant annet hvordan improvisasjon skrives fram i rammeplanen for barnehagelærerutdanningen (Kunnskapsdepartementet, 2012), og tredjeutkast til rammeplan for barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2014) som forventes vedtatt 2016.

I rammeplanen for barnehagelærerutdanningen (Kunnskapsdepartementet, 2012) skrives improvisasjon fram som en profesjonsfaglig ferdighet. Der står det at

² Forskjells filosofi vil si filosofi som er opptatt av å bruke begreper/perspektiver som kan «(...) stimulere, provosere og gi nye forestillinger» (Allan, 2012,230).

³ Forskjeller tenkes som ulikheter og variasjoner(Forskjeller, 2015).

⁴ Diffraksjon er et naturfenomen, som beskriver en prosess der bølger spres som resultat av å passere gjennom en smal åpning, eller forbi en kant, etterfulgt av interferens(overlapping/sammenblanding/forstyrrelser) mellom de bølgene som produseres(Diffraction, 2015).

⁵ Metoder i forskning, eller vitenskapelige metoder, innebærer i følge Wikipedia(2015) «(...) mange teknikker som for å undersøke fenomener, finne ny kunnskap eller å koordinere og integrere gammel kunnskap»(Vitenskapeligmetode, 2015).

«Kandidaten kan bruke sin faglighet til improvisasjon i lek, læring og formidling » (Kunnskapsdepartementet, 2012, s. 20). Det er interessant at improvisasjon inngår som en av barnehagelærerstudentenes forventede læringsutbytte etter å ha fullført barnehagelærer utdanningen på bachelorgradsnivå. Men hva dette innebærer, utdypes ikke nærmere. Slik jeg leser det knyttes improvisasjon opp mot lek, læring og formidling i barnehagen. Jeg tenker derfor at improvisasjon knyttes til studentens evne til å kommunisere, og å være i samspill med barna.

Når det gjelder tredjeutkast til rammeplan for barnehager (Utdanningsdirektoratet, 2014), knyttes improvisasjon direkte til barnehagens innhold som pedagogisk virksomhet. Her skriver arbeidsgruppen om improvisasjon som en pedagogisk arbeidsmetode i barnehagen. Så redegjøres det kort for hva improvisasjon som metode innebærer for personalet i barnehagen. Det står blant annet at « Improvisasjon krever at personalet lytter, tar imot og bygger videre på barnas innspill slik at barna får lyst til å respondere. Dermed skapes det et gjensidig vekselspill hvor ingen enkeltperson alene avgjør hvordan utfallet skal bli» (Utdanningsdirektoratet, 2014, s. 20).

Det står videre at utfallet av improvisasjon kan overraske. Slik jeg leser arbeidsgruppens forslag kan improvisasjon som metode bidra til fleksibilitet i arbeid med barn. Videre står det «Ved å ignorere eller blokkere andres innspill stoppes improvisasjon og nyskapingen, men ved å åpne opp for det nye og uventede kan magiske øyeblikk oppstå» (Utdanningsdirektoratet, 2014, s. 20).

Personalet evne til å kommunisere, eller samspille med barna blir her framhevet spesielt, og begreper som blokkering, og /eller åpenhet for andres innspill, tenkes som teknikker i samspill som hemmer eller fremmer kommunikasjonen. Så fokuserer arbeidsgruppen på hvordan improvisasjon bør ta utgangspunkt i aktuelle pedagogiske situasjoner, og dermed utvikle barnehagens innhold på en slik måte at det fenger både barn og voksne (Utdanningsdirektoratet, 2014, s. 20). Jeg tenker at ved å skrive om improvisasjon på denne måten knyttes improvisasjon til personalets ferdigheter/mangel på ferdigheter i kommunikasjon og samspill med barna. På den måten forenkles og reduseres improvisasjon til teknikker for kommunikasjon og samspill. Dette er en framstilling av improvisasjon som ut i fra mine erfaringer kan bidra til frustrasjoner, og følelser av mislykkethet, i jakten på det som omtales som magiske øyeblikk.

Jeg er utdannet både dramalærer og skuespiller. Og har blant annet arbeidet som dukkespiller ved et profesjonelt dukketeater for barn i Århus. Jeg har arbeidet som barnehagelærer/pedagogisk leder på avdeling for de yngste barna i over ti år. Jeg er spesielt opptatt av å arbeide med prosjektarbeid, og improvisasjon i barnehagen. Og er

begeistret over at det nå ser ut til at improvisasjon knyttes til barnehagens innhold i rammeplanen for barnehager (se blant annet tredjeutkast til rammeplanen 2015(Utdanningsdirektoratet, 2014)). På denne måten tenker jeg at improvisasjon for alvor løftes fram som et viktig profesjonsfaglig begrep.

Problemet er hvordan fagfeltet skriver fram barn og personalet i barnehagen som potensielt kreative, skapende og improviserende subjekter, og hvordan fraværet av kreativitet, skaperglede og improvisasjon i barnehagen knyttes til subjektets mangler og feil. Blant annet mangel på improvisatorisk kompetanse, som innebærer manglende evne til å improvisere med barna. Fønnebø (2014) skriver om personalets manglende improvisatoriske kompetanse i barnehagens prosjektarbeid, som blant annet formtvang og berøringsangst (Fønnebø, 2014). Hvor formtvang tenkes som å bli styrt av det Fønnebø (2014) betegner som selvpålagte krav om kvalitet (på forhånd bestemte forestillinger om hvordan noe skal være/gjøres) og dermed egentlig ikke være til stede i det som skjer i barnehagen. Berøringsangst tenkes som en form for passivitet, og et manglende engasjement i det barna egentlig gjør (Fønnebø, 2014, s.111-113).

I møte med faglitteratur om improvisasjon og prosjektarbeid i barnehagen settes jeg i forbindelse med begreper jeg ikke kjenner. Som oppskrifter på hva som gjelder, hva som er viktig, hva som skaper mening i barnehagen. Improvisatorisk kompetanse, beredskapsrepertoar, improvisatorisk nærvær, improvisatorisk blikk, improvisasjon som metode, improvisatorisk samspill, improvisatoriske ferdigheter, disiplinert improvisasjon, innrammet improvisasjon, improvisatorisk forståelse, improvisatorisk holdning og innstilling, improvisasjons lek.

Min erfaring med improvisasjon og prosjektarbeidet ved teateret var preget av bevegelige prosesser med driv og energi, mens jeg derimot erfarer at prosessene i de fleste av de prosjektene jeg deltar i sammen med personalet og barna i barnehagen, fort bærer preg av å mangle både energi og driv. Jeg blir frustrert og begynner å lure på hvorfor prosjektarbeidet med de yngste barna går i oppløsning på denne måten. Og jeg spør meg selv om personalet mangler improviserende kompetanse/ferdigheter. Eller mangler jeg improviserende kompetanse/ferdigheter. Og hvis det ikke er personalet som manglet noen ferdigheter eller holdninger, kan det kanskje være barna det er noe galt med.

I min iver etter å få energi og driv i prosjektarbeidet med de yngste barna, bruker jeg all min ekspertise i både veiledning og pedagogisk dokumentasjon, jeg søker i faglitteratur, og mobiliserer personalets improviserende kompetanse. Jeg er opptatt av å prøve ut metoder (oppskrifter) som kan fortelle meg hvordan jeg skulle få det til. Uten at dette gir noen effekt (kortsiktig eller langsiktig). Jeg strever med følelsen av og og ikke å strekke til som pedagogisk leder. Forventningene om bevegelige pedagogiske prosesser hviler tungt på mine skuldre. Jeg er sikkert ikke den eneste pedagogiske lederen som har kjent på denne frustrasjonen. Jeg synes det er vanskelig å snakke med kollegaer om dette. Jeg tenker derfor det kan tenkes som en tabubelagt frustrasjon i barnehagen.

Jeg tenker at det jeg omtaler som en tabubelagt frustrasjon, kan knyttes til mitt behov for teorier som kan inspirere meg til å tenke improvisasjon/mangelen på improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid, på nye måter. Tenking som kan løftet meg ut av det jeg opplever som «å kjøre seg fast i et spor». Jeg lar meg inspirere av postkvalitative forskningsperspektiver, dette er en forskningstilnærming som ikke bare er opptatt av hva kunnskap er, men hvordan kunnskap produseres. På denne måten tenkes ikke kunnskap som fiksert eller ubevegelig. Otterstad og Reinertsen (2015) skriver om postkvalitative forskningsperspektiver. De hevder at postkvalitative forskning yter motstand mot forskerregimer som allerede har status som etablert og gyldig forskning. Otterstad (2015) skriver «Det som er synlig fraværende er kritisk diskusjoner om hva som skaper kunnskapsutvikling i barnehageforskning» (Otterstad, 2015, s. 36)

Slik jeg leser Otterstad (2015) reproduserer tradisjonell/fenomenologisk forskning kunnskap vi allerede har om barnehagen, mens postkvalitativ forskningen kan utvikle barnehagens kunnskapsfelt på nye måter. Og på den måten løfte meg opp av det jeg tenker er «fastkjørte spore» når det gjelder arbeidet med improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg bestemmer meg derfor for å bruke postkvalitative forskningstilnærminger og å undersøke hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Jeg har nå skrevet om bakteppet for denne studien. Jeg mener at ulike teoretiseringer av improvisasjon i barnehagen kan redusere improvisasjon til det jeg betegner som teknikker for kommunikasjon og samspill, eller jakten på magiske øyeblikk. Noe som får konsekvenser for barnehagens prosjektarbeid, hvor mangel på driv og energi automatisk knyttes til personalets manglende improvisatoriske kompetanse/ferdigheter. Jeg har skrevet hvordan jeg som pedagogisk leder føler at jeg ikke kommer opp av det jeg betegner som «fastkjørte spore», som handler om et ensidig

fokus på å mobilisere personalets improvisatoriske kompetanse. Inspirert av Otterstad(2015) tenker jeg at jeg kan bruke postkvalitative forskningsperspektiver og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Og på den måten undersøke hvordan jeg kan skape ny kunnskap om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg ønsker nå å argumentere for hvorfor jeg velger en postkvalitativ forskningstilnærming i denne studien.

0.2 Argumenter for å velge en postkvalitativ forskningstilnærming

Jeg tenker at postkvalitative forskningstilnærminger kan sammenlignes med det som i sirkus filosofien betegnes som kvalitativt galskap (Bjoerfors & Lind, 2009,s.50). I sirkuset handler det om å utsette seg for risiko, uten å vite på forhånd hvordan noe blir. Og da er kvalitativt galskap viktig. For kvalitet uten galskap blir kjedelig, og galskap uten kvalitet blir farlig. Jeg tenker at kvalitativt galskap kan tenkes som en nødvendighet for å kunne bryte med kunnskap som allerede finnes. For å kunne skape noe nytt.

Det som kjennetegner postkvalitativ forskning er at dette er en forskningstradisjon som lar seg inspirere av posthumanistisk tenkning/filosofi. Sandvik (2015) skriver at «Posthumanistiske perspektiver kan ses som et forskningsmessig brudd med de dominerende perspektiver som tidligere er anvendt i pedagogisk barnehageforskning» (Sandvik, 2015, s.46).

Inspirert av Sandvik (2015) og Otterstad (2015) tenker jeg at humanistiske perspektiver har en dominerende status i norsk barnehageforskning. Noe som ifølge Sandvik (2015) «(...) privilegerer fenomenologisk, beskrivende og fortolkende tilnærming, på bekostning av mer kritiske metodologier» (Sandvik, 2015, s.45).

Postkvalitative forskningstilnærminger åpner for at forskeren kan innta det Sandvik (2015) betegner som eksperimenterende metodologiske posisjoner, og bryter dermed med hvordan metoder tenkes som på forhånd bestemte oppskrifter. Min interesse for postkvalitativ forskning kan knyttes til barnehageforskere som demonstrerer hvor produktivt postkvalitative forskningstilnærminger kan være for barnehageforskning. Produktivt fordi det som tidligere nevnt utfordrer tradisjonell barnehageforskning, og undersøker hvordan det kan skapes kunnskap om barnehagen på nye måter (Otterstad & Reinertsen, 2015). Og det er blant annet ved å innta en eksperimenterende

metodologisk posisjon som gjør det mulig for meg å undersøke hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Et godt eksempel på hvordan postkvalitative forskningstilnæringer og spesielt Karen Barads filosofiske forskningskonsept kan bidra til å skape kunnskap om barnehagen på nye måter er blant annet forskningen til Lenz Taguchi (2013, 2010) og hvordan hun re-tenker læring i barnehagen. Hun er inspirert av Barad og skriver om det hun betegner som intraaktiv pedagogikk. Intraaktiv pedagogikk flytter i følge Lenz Taguchi (2010) fokuset fra subjektet og mellommenneskelige relasjoner til «(...) intraaktive relasjoner mellom alle levende organismer og de fysiske omgivelsene; gjenstander og artefakter, rom og steder vi befinner oss» (Lenz Taguchi, 2010, s. 32).

Hun skriver om hvordan intraaktiv pedagogikk åpner opp for at « (...)alle materialer er sterke performative agenser som påvirker læringsprosesser» (Lenz Taguchi, 2010, s. 34). Ved å bruke intraaktivitet, et sentralt begrep i Barads tenkning, ret-tenkes blant annet læringsbegrepet i barnehagen. Det er denne muligheten til å re-tenke og re-arrangere kunnskap om barnehagen som er min viktigste begrunnelse for å velge denne forskningstilnærmingen. Med dette åpnes det opp for barnehagens kompleksitet, forskjeller og potensialer/muligheter, istedenfor å forenkle og reprodusere (mer av det samme) kunnskap om barnehagen. Som på mange måter kan tenkes som å begrense tilganger til det som ennå ikke er tenkt/gjort i barnehagen. For eksempel når det gjelder kunnskap om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid. Hvor tradisjonelle /fenomenologiske forskningsperspektiver kan tenkes å stå i veien for ny kunnskap om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid og dermed muligheter for nye tanker og pedagogiske praksiser.

0.2.1 Postkvalitative forskningsmetoder

Ved å bruke postkvalitative forskningstilnæringer ønsker jeg å åpne opp for eksperimenterende forskerprosesser og barnehagens kompleksitet. Law (2004) skriver om kompleksitet og kvalitativ forskning “If the world is complex and messy, then at least some of the time we`re going to have to give up on simplicities” (Law, 2004, s.2)

Mye av standard metodene som blir brukt i kvalitativ forskning bidrar ifølge Law til å forenkle, en ellers kompleks virkelighet. Han er opptatt av hva som skjer når forskere prøver å beskrive det som er komplekst, diffust og rotete (Law, 2004). Slik jeg leser Law(2004) skriver han at hvis vi ønsker å åpne opp for den komplekse virkeligheten, må vi lære oss å tenke, praktisere og tenke kunnskap/forskning på nye måter. Og han skriver at dette innebærer å bruke nye metoder i forskning. Han skriver at det er mange eksempler på eksperimentering med metoder i forskning. Og at det ikke er

variasjonen i metoder som er en utfordring men den dominerende posisjonen noen metoder har i forhold til andre.

Jeg knytter det Law (2004) her skriver om ulike metoder i forskning til det Otterstad (2015) skriver om norsk barnehageforskning. Hun skriver «Det kan virke som om norsk barnehageforskning er ukjent med et mangfold av metodologiske postkvalitative retninger som allerede virker internasjonalt» (Otterstad, 2015, s.28).

Slik jeg leser Otterstad (2015) vil postkvalitativ forskning, kunne bidra til å overskride det hun betegner som reproduserende konstruksjoner av barnehagekunnskap. Hun er opptatt av at spørsmålet om metodologi er et underkommunisert område i pedagogisk forskning (Otterstad, 2015, s.31). Jeg tenker dette er en oppfordring til barnehageforskere om å orientere seg utenfor det som kan betegnes som tradisjonell kvalitativ forskningstilnærminger og undersøke det som kan tenkes som et mangfold av metoder og forskningstilnærminger.

Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at forskning på mange måter definerer hva som spiller en rolle, eller hva som skaper mening. Meningsskaping vil derfor være et sentralt begrep i denne studien. Inspirert av blant annet Dahlberg, Moss og Pence (2002) skrives meningsskaping fram på ulike måter i de forskjellige forskningstradisjonene. Forenklet sagt kan forskning som er forankret i en humanistisk tenkning (tradisjonell kvalitativ forskning), være opptatt av at forsker subjektet og meningsskaping er sentrert og fiksert. Og at forskeren følger ferdige oppskrifter, eller på forhånd bestemte metoder. Forskning som er forankret i en posthumanistisk tenkning vil derimot være opptatt av og de-sentrere forskersubjektet og meningsskaping. Verken forskersubjektet eller meningsskaping betraktes som fikserte og avgrensede, men er i stadig endring og tilblivelser. Metoder er ikke bestemt på forhånd, men isteden tilbys ulike metode strategier som åpner for eksperimenteringer. På denne måten skapes det rom for det Manning (2015) betegner som forsknings skapning og det Otterstad (2015) betegner som datafilosofering⁶. Jackson og Mazzei (2012) hevder at fordi postkvalitativ forskning ikke tenkes som et lukket system for å fikserte mening, kan forskerprosessen tenkes som en plass for transformasjoner, hvor blant annet mening skapes og holdes i bevegelse. Dette er noe som inspirerer meg i forskningsprosessen, hvor jeg undersøker hvordan jeg kan holde forestillinger om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid i bevegelse.

⁶ Datafilosofering åpner for forskerprosesser der posthumanistisk filosofi kobles til data, og eksperimentering med intraaksjonene i denne relasjonen.

0.2.2 Postkvalitativ forskning og kompleksitetssensitive teorier

For å fremheve hvordan postkvalitative forskningsperspektiver åpner opp for transformasjoner og kompleksitet betegnes også postkvalitativ forskning som inspirert av kompleksitetssensitive teorier (posthumanistisk filosofi). Sandvik (2015) hevder at det hun kaller for kompleksitetssensitive teorier (posthumanistisk filosofi) kan være nyttige bidrag i den pedagogiske forskningen. For som hun skriver å «(...) konstruere nye forståelser av både begreper som «barn», «barndom» og «læring» (Sandvik, 2015, s. 59).

Med de kompleksitetssensitive teoriene (posthumanistisk filosofi) tar postkvalitativ forskning et oppgjør med tradisjonell forskning og representasjonalismen. Mac Lure (2015) skriver om dette oppgjøret som representasjonskritikk. Representasjonskritikken kan tenkes som en kritikk av forskning der verden representeres i hierarkier av ord, eller diskurser. Hvor noen begreper, diskurser dominerer over andre. I forskning kan dette handle om at teksten er viktigere enn for eksempel datamaterialet. Eller at funnene i forskningene er viktigere enn forskerprosessen. Istedenfor å tenke verden som representert i hierarkier av representasjoner (språk, diskurser) åpner postkvalitativ forskning for det Mac Lure (2013) betegner som forskjellige ikke hierarkiske organiseringer. Barad (2007) skriver om slike ikke hierarkiske organiseringer som entanglements (sammenfiltringer). Sammenfiltringene synliggjør hvordan forskeren, data og ulike forskningstilnærminger er filtret inn i hverandre, og virker sammen. Og at det ene dermed ikke er viktigere eller bedre enn det andre.

Slik jeg leser Mac Lure (2015) er representasjonskritikken i postkvalitativ forskning sentral fordi den blant annet åpner opp for re- tenking av hva kunnskap og sannhet kan være. Otterstad (2015) skriver om hvordan postkvalitative perspektiver åpner opp for re-tenking av hva data kan være. Hun skriver « Postkvalitative perspektiver åpner opp for at data kan være illusjoner, drømmer, fantasier, og kopier av noe virkelig» (Otterstad, 2015,s.26)

Å bruke fotografi som data i forskning, slik jeg gjør i denne analysen, innebærer derfor også og re-tenke hva et fotografi kan være. Det vil si, ikke bare som en representasjon av virkeligheten.

0.2.3 Filosofiske forskningskonsept

Lather (2013) skriver at det som kjennetegner postkvalitativ forskning er at denne forskningen ikke kan beskrives i en lærebok. « There is no methodological instrumentality to be unproblematically learned» (Lather, 2013, s.635). Hun er opptatt av hva som åpner seg når alternative metodologier posisjoneres som ikke- totalitære og hierarkiske. Og hun mener at da gis det plass for det som Deleuze betegner som « a thousand tiny methodologies »(Lather, 2013, s.635).

I postkvalitativ forskning er det ingen på forhånd bestemte metoder, eller oppskrifter å lære. For å bryte med ideene om metodologier som oppskrifter knytter Jackson og Mazzei (2012) begrepet filosofiske forskningskonsepter til den postkvalitative forskningen. De skriver at istedenfor å fokusere på teoretiske rammeverk (her viser de til poststrukturalismen og kritisk teori), vil det være viktig å fokusere på det konseptet som er utviklet av den enkelte filosofen (Jackson & Mazzei, 2012, s.5).

Slik jeg leser det, kan det filosofiske forskningskonseptet tenkes som en sammenfiltrering av filosofi og metodologi, hvor de to begrepene ikke kan skilles fra hverandre (Jackson & Mazzei, 2012, s.5). Jackson og Mazzei (2012) skriver om hvordan utfordringen for forskeren i postkvalitativ forskning er å sette det filosofiske forskningskonseptet i arbeid. Dette innebærer blant annet å koble det filosofiske forskningskonseptet til datamateriale. Ulike analysestrategier i postkvalitativ forskning åpner på denne måten opp for å gjøre analyser med data, og ikke av data (hvor for eksempel data transkriberes, og kategoriseres i på forhånd bestemte temaer). Data og teori/filosofi og forskeren påvirker hverandre derfor gjensidig i de postkvalitative forskerprosessene, og det er forskerprosessen som er sentral, det vil si hvordan kunnskap konstrueres/produseres.

Jeg har nå argumentert for hvorfor jeg har valgt en postkvalitativ forskningstilnærming i denne studien. Som jeg blant annet knytter til hvor produktivt postkvalitative forskningsperspektiver har vært for barnehageforskning. Samtidig skriver jeg om hvordan posthumanistiske eller kompleksitetsensitive teorier, åpner for eksperimenterende forskerprosesser, som kan åpne for barnehagens kompleksitet. Hvor forskerprosessen blant annet tenkes som en plass for transformasjoner, som ikke er opptatt av å fikse mening, men å holde mening i bevegelse. Noe som inspirerer meg til å undersøke hvordan jeg kan re-arrangere kunnskap om barnehagen.

0.3 Hva er det jeg vil utforske

I denne studien ønsker jeg og utforske hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg lar meg inspirere av fysikeren, filosofen og forskeren Karen Barad og velger å bygge denne undersøkelsen med Barads diffraksjonsinspirerte analyser. Diffraksjonsinspirerte analyser åpner opp for muligheter til å undersøke forskjeller, det vil si hvordan et fenomen som improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid blir produsert forskjellig. En sentral del av det å gjøre en diffraksjonsinspirert analyse vil være å bygge diffraktive kunnskapsapparater, som blant annet består av meg som forsker, ulike forskningsperspektiver og mitt datamateriale (fotografier).

Analyseprosessen vil bestå av å undersøke av hva disse diffraktive kunnskapsapparatene produserer. Barad (2007) er opptatt av at de diffraktive forskningsapparatene produserer mønstre av forskjeller, det hun betegner som diffraksjonsmønstre. Forskningsprosessen vil på denne måten kunne tenkes som prosesser av diffraksjon. Og de ulike diffraksjonsmønstrene kan tenkes som arrangeringer/re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

0.3.1 Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid

I de diffraksjonsinspirerte analysene er ulike forståelser av hva et fenomen kan være sentralt. Både i tradisjonell fenomenologisk⁷ forskning og materialfeministisk forskning er det vanlig å bruke betegnelsen fenomen om noe man ønsker å undersøke. Men fordi de ulike forskningstradisjonene bygger på forskjellig tenkning når det blant annet gjelder ontologi (å være) og epistemologi (å lære), vil fenomenet kunne tenkes på forskjellige måter. Det er de ulike oppfatningene av hva et fenomen kan være som gjør det mulig å re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Re-arrangeringene kan knyttes til hvordan fenomenet (improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid) tenkes forskjellig med de ulike kunnskapsapparatene. Med fenomenologiske forskningsperspektiver vil et fenomen tenkes som noe et menneske opplever (som en del av den menneskelige livsverden) og knyttes til det intensjonelle og meningsskapende mennesket (Bondevik & Bostad, 2003, s.299). Improvisasjon som fenomenologisk fenomen vil derfor kunne knyttes til forskerens opplevelser av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid (som en holdning eller innstilling), og blant annet kunne knytte improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid til relasjoner, kommunikasjon og samspill.

⁷ Fenomenologi betyr vitenskap om fenomene, hvor fenomenen fremtrer som menneskelige opplevelser av den materielle verden (Fredly, 2011,s.46).

Fokuset vil være hvilke opplevelser (indre tanker) barna/personalet har i improvisasjonen/prosjektarbeidet. Improvisasjon som fenomenologisk fenomen i barnehagens prosjektarbeid vil dermed kunne tenkes som et fiksert, avgrenset på forhånd planlagt, fenomen med spesielle egenskaper (som en spesifikk holdning eller didaktisk metode).

Materialfeministiske forskningsperspektiver⁸ vil derimot tenke fenomener på en annen måte. Fenomenene knyttes ikke til det intensjonelle, meningsskapende mennesket, men til sammenfiltringer av materielle og diskursive praksiser i en pågående tilblivelsesprosess hvor de ulike elementene (menneskelige og ikke menneskelige kroppene) intraagerer⁹ med hverandre og påvirker hverandre gjensidig. Fenomenet er derfor ikke avgrenset til den menneskelige bevissthet, men utfolder seg i tid, rom og materialitet¹⁰. Mening skapes i tilblivelses prosesser, og er derfor i stadig endring. Improvisasjon som et materialfeministisk fenomen vil derfor knyttes til sammenfiltringer av intraaksjoner mellom materielle og diskursive praksiser i barnehagens prosjektarbeid. Med fokus på handlingene, aksjonene og intraaksjonene i prosjektarbeidet, hvor barnehagens materialitet spiller en viktig rolle. Improvisasjon som materialfeministisk fenomen i barnehagens prosjektarbeid vil derfor tenkes som sammenfiltringer av materielle og diskursive praksiser i stadige tilblivelser, og dermed ikke som et fiksert, avgrenset på forhånd planlagt fenomen med spesielle egenskaper.

Ved å tenke improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid med et materialfeministisk perspektiv vil jeg kunne flytte fokuset bort fra subjektet og interaksjoner mellom subjekter, til intraaksjoner og sammenfiltringer av barnehagens rom, tid og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kroppene).

0.4 Har andre utforsket dette før meg?

Det er flere postkvalitative barnehageforskere som har brukt diffraksjonsinspirerte analyser for og re-tenke ulike fenomener i barnehagen. Otterstad(2013) bruker blant annet en diffraksjonsinspirert analyse for og re-tenke relasjoner i barnehagen. Davies (2014) bruker en diffraksjonsspirerts analyse for og re-tenke sinne i barnehagen, Juelskjaer (2014) bruker en diffraksjonsinspirert analyse for å re-tenke kjønn og subjektivitet i barneskolen, Lenz Taguchi & Palmer (2015), bruker diffraksjonsinspirerte analyser for å re-tenke jenters helse i skolemiljøet, Olsen (2015)

⁸ Materialfeministiske forskningsperspektiver er postkvalitativ forskning som er inspirert av blant annet Karen Barad.

⁹ Intraaksjon tenkes som relasjoner mellom mennesker, materialer, og diskurser. Hvor materialitet også har agentskap og påvirker, påvirkes av relasjonen.

¹⁰ Materialitet tenkes som alt som eksisterer i verden (stoffer, substanser)(Jackson & Mazzei, 2012, s. 115-116).

bruker diffraksjonsinspirert analyse for å re-tenke dokumentasjonspraksiser i barnehagen. Dette er alle eksempler på hvordan diffraksjonsinspirerte analyser kan gjøres, og de har alle til felles at de bruker de samme perspektivene og begrepene som kan knyttes til Barads filosofiske forsknings konsept. Barads diffraksjons inspirerte analyser åpner for eksperimentering, og at det derfor ikke finnes en på forhånd bestemt metode for hvordan en diffraksjonsinspirert analyse kan gjøres.

Når jeg nå skal skrive om den forskningen som allerede finnes om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid velger jeg å vise til nyere fenomenologisk og postkvalitativ forskning som er produsert i Norge. Mye av denne forskningen er å finne som faglitteratur og brukes blant annet som pensum i barnehagelærerutdanningen.

Hernes, Os og Selmer- Olsen (2010) skriver om kunst for barn under tre år, og er opptatt av kunstmøter. I den forbindelse skriver de blant annet om teater/improvisasjons prosjekter i barnehagen med profesjonelle skuespillere i barnehagen. Sverdrup, Myrstad og Sverdrup (2011) skriver om improvisasjon som innstilling i det pedagogiske arbeidet med de yngste barna i barnehagen, og om personalets improvisatoriske kompetanse. Også de er opptatt av kunstmøter og teater/improvisasjons prosjekter med profesjonelle kunstnere (dansere) i barnehagen. Fønnebø (2014) knytter improvisasjon til arbeid med fagområdet kunst, kultur og kreativitet, og er dermed den som på en direkte måte knytter improvisasjon til prosjektarbeid/ eller skapende kreative prosesser i barnehagen. Flere forskere skriver etter hvert om prosjektarbeid som improviserende prosesser i barnehagen. Jansen (2008) er den forskeren som på en tydelig måte knytter barnehagens prosjektarbeid til improvisasjon. Hun hevder at improvisatorisk samspill er kjernen i barnehagens prosjektarbeid. Og hun er opptatt av hvordan pedagogen kan være assosierende voksne og «den kompetente andre», som ikke får kaosangst, men som kan navigere i kaos og skape « (...) faglige opplevelser og den læring barna har rett til » (Thorsby Jansen, 2008, s.190). Slik jeg leser Jansen (2008) er også hun opptatt av personalets beredskapsrepertoar eller improvisatoriske kompetanse som en viktig forutsetning for gjennomføring av barnehagens prosjektarbeid.

Melaas (2011) skriver om improvisasjonsblikket i barnehagen, og er opptatt av personalets tenkemåter og praksiser. Slik jeg leser Melaas (2011) knytter ikke han improvisasjon direkte til barnehagens prosjektarbeid, men er opptatt av hvordan improvisasjonsblikket kan være en støtte i det han betegner som inkluderende lekende samspill i barnehagen.

Beate Leirpoll (2015) bruker posthumanistiske perspektiver og skriver om improvisasjon som en metodologisk tilnærming til det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Hun knytter improvisasjon til Deleuze og event (hendelses)begrepet, og er opptatt av personalets nærvær og engasjement i hendelsen som oppstår i barnehagen. Hun er opptatt av personalets tenkemåte, eller holdninger til/i det pedagogiske arbeidet, som en « åpenhet for det som kommer » (Leirpoll, 2015, s.111). Hun bruker blant annet begrepet produktiv improvisasjon, og skriver om hvordan improvisasjon virker i spenningen mellom struktur og frihet (Leirpoll, 2015, s.111). Leirpoll (2015) støtter seg blant annet til Barad, og slik jeg leser det kan det hun skriver om improvisasjon tenkes som utforskninger av hvordan improvisasjon kan re-tenkes som fenomen i barnehagen.

Jeg har nå argumentert for hva jeg ønsker og utforske i denne studien. Jeg skriver at jeg ønsker å re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid ved å bygge en undersøkelse med Karen Barads diffraksjonsinspirerte analyser. Så skriver jeg om hvordan et fenomen kan tenkes forskjellig i ulike forskningstradisjoner, og at dette vil være sentralt i mine diffraksjonsinspirerte analyser. På denne måten vil jeg ikke være opptatt av en definisjon på hva improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan være. Jeg er opptatt av hvordan de ulike forskningstradisjonene arrangerer /re-arranger fenomenet på ulike måter. Så undersøker jeg om andre har utforsket dette før meg, og jeg viser til postkvalitative forskere som re-tenker ulike fenomener i barnehagen med diffraksjonsinspirerte analyser. Så skriver jeg om den forskningen som allerede finnes om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, og som jeg tenker er relevant forskning i forhold til dette studiet.

0.5 Sentrale begreper i studien

Intraaksjoner, diffraksjoner, interference, materialitet, agentskap, apparatuser, sammenfiltringer, tilblivelser, transdisiplinær, antroposentrisk, onto-epistemologi, performativitet, refleksivitet, meningsskaping, diffraksjonsmønstre, forskjeller.

I møte med Barads tekster er jeg i intraaksjon med mange begreper. Barad henter blant annet begreper fra fysikken og filosofien. Noen av begrepene i tekstene vil bli redegjort for, andre har jeg utelatt, og blir derfor ikke redegjort for. Jeg oversetter mye av tekstene til Barad fra engelsk til norsk. Jeg tenker derfor at jeg ikke har kontroll eller oversikt som forsker, jeg følger de veiene som åpner seg underveis. Og må stadig undersøke de samme begrepene, alt er i bevegelse, og ordene skifter stadig mening.

Når jeg skal skrive om sentrale begreper i denne i denne studien kan disse knyttes til Barads filosofiske forskningskonsept. Det er utfordrende å velge noen begreper i det jeg tenker er et mylder av begreper og perspektiver. Jeg velger derfor å redegjøre for begrepene med fotnoter etter hvert som de dukker opp i teksten. Noen begreper vil ikke bli redegjort for og dermed utfordre meningsskaping. Sammenhengen vil derfor kunne brytes noen steder, og skape det Barad(2010) betegner som erfaringer av desorientering ¹¹. Jeg velger å redegjøre for det Barad betegner som apparatuser, eller kunnskapsapparater. Dette begrep er sentralt i denne studien, og kan knyttes direkte til hvordan jeg kan arrangere å re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Det er ideen om kunnskapsapparater som gjør det mulig å tenke at improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid ikke er statisk og uforanderlig, men kan re-arrangeres.

0.5.1 Kunnskapsapparater

Tanken om produksjoner eller tilblivelser er sentral i Barads filosofiske forskningskonsept. Hun er inspirert av forskjells filosofi, eller immanensfilosofi. Immanensfilosofien er opptatt av « verdens konstante tilblivelse » (Andersen, 2015, s.315). Barad (2007) skriver om hvordan verden ikke består av separerte på forhånd avgrensede deler, men at alt er sammenfiltret og i stadig tilblivelser. Det som gjør tilblivelsene mulig er hvordan ulike elementer i sammenfiltringene påvirker, eller intraagerer med hverandre. Sammenfiltringene fungerer på denne måten som

¹¹ Jeg lar meg inspirere av Barad(2010) og det hun skriver erfaringer av desorientering når jeg skriver om tekstens struktur på side 20.

maskinerier eller apparater ¹²som produserer nye sammenfiltringer. Barad (2007) knytter apparatene til meningsskaping og apparatene kan dermed tenkes som kunnskapsapparater. Kunnskapsapparaterne tenkes som ulike fenomener, som består av intraaksjoner mellom det menneskelige og ikke menneskelige, det vil si tid, rom og materialitet. De ulike elementene i kunnskapsapparatet tenkes å ha agentskap¹³, det vil si evne til å påvirke eller bli påvirket. Materialitet spiller en viktig rolle i kunnskapsapparaterne.

Slik jeg leser Sandvik (2015) skriver hun om hvordan både barn, pedagoger, gjenstander, rom, tid og diskurser er agentiske aktører¹⁴ i barnehagens kunnskapsapparater og at det er disse sammenfiltringene og intraaksjonene som produserer kunnskap om barnehagen. Det er de agentiske intraaksjonene i kunnskapsapparaterne som skaper rom for muligheter og nye tilblivelser. Andersen (2015) betegner denne tenkningen som en sammensetningslogikk (Andersen, 2015, s.316) som er opptatt av produksjoner, eller hvordan noe virker sammen. På denne måten flyttes fokuset fra hva noe er, til hvordan noe produseres. De diffraksjonsinspirerte analysene gjør det mulig for meg å undersøke hvordan ulike kunnskapsapparater produserer improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid på forskjellige måter. Og det er mulighetene for arrangeringer og re-arrangeringer av ulike fenomener som er interessant. Barad (2007) skriver om kunnskapsapparater “Apparatuses are constituted through particular practice that are perpetually open to rearrangements, rearticulations, and other reworking’s” (Barad, 2007, s. 170).

Kunnskapsapparaterne vil alltid være åpne for rearrangeringer, kunnskap tenkes derfor ikke som fiksert og uforanderlig men som intraaktive prosesser i stadige tilblivelser.

Jeg har nå argumentert for at det er mange sentrale begreper i denne studien, og dermed utfordrende å velge noen begreper. Et begrep som dermed er sentralt i studiet og som jeg har skrevet om er kunnskapsapparater. Ideen om kunnskapsapparater kan knyttes til hvordan Barad (2007) lar seg inspirere av immanensfilosofi. Immanensfilosofi fokuserer på hvordan alt er sammenfiltret og virker sammen. Hun skriver om dette som sammenfiltringer av ulike apparater eller kunnskapsapparater.

¹² Barad(2007) bruker betegnelsen apparater, jeg bruker Lenz Taguchi og Palmer (2015) sin oversettelse av dette begrepet til kunnskapsapparater.

¹³ I humanistisk tenkning tenkes agentskap som den menneskelige evnen til å påvirke og å handle/ være aktiv i verden, med posthumanistiske perspektiver knyttes agentskap til intraaksjoner mellom det menneskelige og ikke menneskelige(Jackson & Mazzei, 2012, s. 114). Agentskap tenkes derfor ikke som en menneskelig evne, men som et relasjonelt fenomen. Alle relasjoner er derfor agentiske, det vil si at materialer også har agentskap.

¹⁴ Jeg bruker ikke agentiske aktører i teksten, fordi dette er en betegnelsensomkan knyttes til Lenz Taguchi (2010) . Barad(2007) skriver også om agentskap, men knytter dette til intraaksjoner og skriver om agentiske intraaksjoner.

Jeg lar meg inspirer av Barad (2007) og er opptatt av hvordan disse kunnskapsapparatene åpner opp for arrangeringer og re-arrangeringer av ulike fenomener. Jeg vil nå redegjøre for tekstens struktur.

0.6 Tekstens struktur

Som tidligere nevnt tenker jeg at denne studien består av å bygge ulike diffraktive kunnskapsapparater og formålet med studiet vil være å undersøke hva disse kunnskapsapparatene produserer. Kunnskapsapparatene i denne studien vil hovedsakelig bestå av meg som forsker, teoretiske og metodologiske tilnærminger og mitt datamateriale. En viktig del av kunnskapsapparatet i denne studien vil være autoetnografisk metodologi (Reinertsen, 2015).

I tradisjonell fenomenologisk forskning handler autetnografisk metodologi om at forskeren utforsker noe hun er opptatt av ved å skrive om egne erfaringer og tanker i forhold til det valgte temaet. Jeg velger å bruke autoetnografisk metodologi slik den tenkes med et postkvalitativt og materialfeministisk perspektiv, det vil si at skrivingen tenkes som en reise der forskeren gjør oppdagelser etter hvert som hun skriver, og hvor forskeren er i intraaksjon med og en del av de ulike kunnskapsapparatene.

Med en autoetnografisk tilnærming vil byggingen /arrangeringer av kunnskapsapparater og produksjoner av ulike diffraksjonsmønstre (det vil si prosesser av diffraksjoner eller interference) kunne tenkes som en rhizomatisk eller diffraktiv reise. Hvor jeg gjør oppdagelser etter hvert som jeg skriver. En rhizomatisk tenkning vil åpne for kompleksitet og eksperimentering. Sandvik (2015) skriver om rhizomatisk tenkning som en tenkning som skaper seg selv mens den foregår. Uten på forhånd definert bestemmelsessted (Sandvik, 2015, s.59). Denne studien kan derfor tenkes som en reise som ikke er planlagt på forhånd.

Jeg produserer tekst/ Ord, setninger/Noe lar jeg stå på data skjermen, andre ord slettes med en gang/Hvert ord tar tid, hver setning tar tid/Jeg skriver på tastaturet, og stopper opp for å tenke/ Rommet er i endring, en kaffekopp, en blyant. Skrivebordet har ikke plass til alle bøkene/ Noen ganger er det ryddig/ Gule lapper minner meg på noe/ Master apparatet produserer meg/ Jeg er masteroppgaven/ Alt er sammenfiltret og i intraaksjon med hverandre.

I mine utforskinger vil jeg bruke begrepene til Barad, mange av disse begrepene henter hun fra fysikken og naturvitenskap. I min tilnærming til disse begrepene, har jeg gjort en reise i Barads filosofiske forskningskonsept. Jeg har også gjort en reise i

barnehageforskning og perspektiver som kan knyttes til improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Denne reisen kan som tidligere nevnt tenkes som rhizomatisk, det vil si at jeg ikke har fulgt en kontinuerlig reise fra start til slutt ved å følge en på forhånd bestemt vei. Veien har derimot blitt til underveis, som en reise som er både sammenhengende og usammenhengende, hvor jeg hele tiden har vært i midten. For å synliggjøre forskerprosessens sammenhengende og usammenhengende aspekter har jeg latt meg inspirere av Barad (2010) og har strukturert teksten inn i fem scener. Jeg tenker at en scene kan tenkes som en skueplass hvor noe foregår. Som en bakgrunn eller landskap hvor noe utspiller seg.

Barad (2007) skriver om hvordan hun deler sin tekst inn i ulike scener for å undersøke hvordan hun kan bryte med sammenheng eller kontinuitet. Og på denne måten å tenke med og gjennom diskontinuitet, eller det hun kaller erfaringer av desorientering (Barad, 2010, s. 240). Forsker prosessen kan tenkes som å være desorienterende, hvor det ikke er lett å orientere seg i tid og rom. Landskapene(scene rommene) er i stadig endring og jeg forflytter meg også i tid. Det som utspiller seg kan for eksempel knyttes til både fortid, fremtid og nåtid på en gang.

Arrangeringer av scener istedenfor kapitler åpner opp for sceneskifter, eller re-arrangeringer hvor landskapet(scene rommet) endres. Landskapet vil være i stadig intraaksjoner med, og påvirke situasjonene eller plottet (handlingen) som utspiller seg i de enkelte scenene. De ulike scenene i denne studien tenkes å utspille seg i et landskap som består av Barads filosofiske forskningskonsept og barnehageforskning som kan knyttes til improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Min reise i dette landskapet, eller de ulike scenene, vil dermed kunne tenkes som en sammenhengende men samtidig usammenhengende reise. Barad (2010) skriver at ved å dele sin tekst inn i scener kan også leseren kjenne på den usammenhengende følelsen av forskjeller eller intraaktivitet og det hun betegner som « Forskjeller som kutter sammen/fra hverandre» (Barad, 2010, s. 241). Det vil være forskjeller mellom filosofi, det vil si Barads filosofiske forskningskonsept, og barnehageforskning som kan knyttes til improvisasjon som fenomen i barnehagen. I denne studien vil forskjellene mellom filosofi og barnehageforskning «kutte» filosofi og barnehageforskning sammen. Noe jeg tenker åpner for muligheter til arrangeringer og re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Som tidligere nevnt vil de ulike scenene kunne virke desorienterende, slik en forskerprosess kan være. Men for å gjøre det lettere å orientere seg i teksten skriver jeg koordinasjoner og nøkkelbegreper som kan knyttes til hver scene. Koordinasjonene markerer stoppesteder jeg tar i løpet av reisen. Hvordan scenen utspiller seg, er ikke

bare opp til meg, men produseres av intraaksjonene mellom de ulike elementene i hver scene. Jeg skriver det jeg tenker er plottet i scenene, og nøkkelbegrepene i teksten. Et sentralt plott i alle scenene vil være studiets forskerspørsmål, som er å undersøke hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Det vil også handle om hvordan jeg kan bygge en undersøkelse med Karen Barads diffraksjonsinspirerte analyser.

I første scene argumenterer jeg for hvorfor jeg posisjonerer meg som materialfeministisk barnehageforsker. Jeg skriver om feministisk og materialfeministisk inspirert barnehageforskning. Og er opptatt hvor produktivt denne forskningen har vært for barnehagene, blant annet når det gjelder å åpne opp for nye tanker og pedagogiske praksiser.

I andre scene skriver jeg om hvordan jeg bygger studiets diffraktive kunnskapsapparat. Jeg viser til Barad(2007) og hva hun skriver om kunnskapsapparater. Så argumenterer for valgene av de ulike forskningstilnærmingene som jeg lar meg inspirere av i denne studien. Jeg skriver om autoetnografisk metodologi, diffraktiv metodologi, kunstbasert metodologi og datamaterialet som del av kunnskapsapparatene.

I tredje scene utforsker jeg det jeg betegner som sentrale materialfeministiske begreper i denne studien. Disse begrepene gjør det mulig for meg å re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg tenker denne scenen handler om at jeg undersøker hvordan jeg kan bygge ut de diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien. Jeg skriver blant annet om intraaksjon, diffraksjon og performativitet, og knytter det til studiets forskerspørsmål. På denne måten undersøker jeg hvordan jeg kan bruke Barads begreper og tenking i de diffraksjonsinspirerte analysene.

I fjerde scene eksperimenterer jeg med hvordan jeg kan tenke/gjøre diffraksjonsinspirerte analyser. I denne prosessen re-tenker jeg blant annet det digitale fotografiet og blikket som fenomen. I de den første diffraksjons inspirerte analysen bygger jeg et kunnskapsapparat som jeg betegner som det antroposentriske¹⁵(menneskesentrerte) kunnskaps apparatet, og jeg utforsker hva slags mønstre av meningsskaping, eller arrangeringer dette kunnskapsapparatet produserer. Jeg skriver blant annet om hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid knyttes til improvisatorisk samspill og det Johnstone(1987) betegner som «det spontane rommet». I den andre diffraksjons inspirerte analysen bygger jeg et kunnskapsapparat som jeg betegner som det diffraktive kunnskapsapparatet og jeg utforsker hva slags mønstre av meningsskaping, eller arrangeringer dette

¹⁵ Humanismen knyttes til antroposentrisk tenkning, som er menneske sentrert, det vil si en tenkning som setter mennesket (menneskets rasjonalitet) i sentrum(Sandvik, 2015, s. 20).

kunnskapsapparatet produserer. Jeg skriver blant annet om hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid knyttes til intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet(menneskelige og ikke menneskelige kropp).

Femte scene er en oppsummering og avslutning av oppgaven hvor jeg eksperimenterer med hvordan jeg undersøker de ulike mønstrene av meningsskaping, eller re-arrangeringene av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg er opptatt av og ikke å fremheve det ene arrangementet som bedre eller viktigere enn det andre enn, og at disse arrangeringene/ re-arrangeringene er bevegelige og i intraaksjon med hverandre. Så skriver jeg om nye tanker som har oppstått i løpet av forskerprosessen. Jeg er opptatt av hvordan forskerprosessen har inspirert meg, og hvilke nye landskaper/ jeg kunne tenke og utforske videre.

1.0 Scene: Å posisjonere seg som materialfeministisk inspirert barnehageforsker

Koordinasjoner i rom tid: Tidsreiser Nøkkelbegrep: Posisjonering, barnehageforskning, feministisk politisk tenking, materialitet.

Jeg starter denne studien eller reisen med å gjøre et stopp i det jeg tenker er et landskap av feministisk teori og barnehageforskning. Hvor jeg reiser tilbake i tid og utforsker feministisk teori og feministisk inspirert barnehageforskning. Jeg argumenterer for hvordan jeg kan posisjonere meg som materialfeministisk inspirert barnehageforsker. Denne scenen vi derfor handle om hvordan jeg kan posisjonere meg som forsker, hvorfor det er viktig at barnehageforskning også er politisk, og hvorfor materialfeminismen kan være et viktig perspektiv for barnehageforskning.

1.1 Å posisjonere meg som forsker

Lykke (2014) skriver om hvordan posisjonering er et begrep som kan knyttes til feministen Haraway (1991) som skriver at forskerens lokalisering og posisjon er viktig fordi forskeren alltid midt i og en delaktig medskaper av det som analyseres (Lykke, 2014, s. 20). Hvis jeg leser Lykke (2014) med Barad (2007) vil posisjonering kunne handle om å bygge, eller identifisere hvilke kunnskapsapparater forskeren er en del av/ blir produsert av. Kunnskapsapparatene kan blant annet tenkes som et arrangement av forskningsperspektiver, og Barad (2007) er opptatt av hva disse kunnskapsapparatene produseres.

Når jeg nå velger å posisjonere meg som materialfeministisk barnehageforsker, er jeg opptatt av å argumentere for hvorfor dette kan være en viktig forskerposisjon eller kunnskapsapparat i denne studien. I denne argumentasjonen velger jeg først å skrive om feministiske forskningsapparater, blant annet fordi de materialfeministiske kunnskapsapparatene bygger på denne tenkingen/gjøringen. Jeg knytter samtidig de feministiske kunnskapsapparatene til barnehage forskning og undersøker hvordan det har påvirket kunnskap om barnehagen.

1.2 Feministisk inspirert barnehageforskning

Ved å lese barnehageforskning som er produsert av feministiske barnehageforskere oppdager jeg at feministisk teori har vært produktivt for barnehageforskning. Noe blant annet forskningen til feministen og barnehageforskeren Hillevi Lenz Taguchi er et eksempel på. Med feministisk teori knytter Lenz Taguchi politisk engasjement til barnehageforskningen. I sin bok «In på bara benet» (Lenz Taguchi, 2004) skriver hun blant annet om en feministisk oppvåkning, som gir henne kraft til å utfordre dominerende regimer av pedagogisk tenkning og praksiser. Hun innfører begrepet motstandsetikk, som en viktig profesjonsfaglig holdning i det pedagogiske arbeidet, for å endre og utvikle barnehagens profesjonalitet.

I mine undersøkelser av tekstene til Lenz Taguchi oppdager jeg hvordan postkvalitativ barnehageforskning har mye av sin forankring i en feministisk vitenskapsteoretisk tradisjon. (Noe som kanskje er forklaringen på den posisjonen postkvalitativ barnehageforskning har i Norge/Norden). Postkvalitativ barnehageforskning bygger blant annet på sentrale feministiske forskere som Barad, Braidotti, Spivak og Haraway.

Jeg er nysgjerrig på hva feministisk vitenskapsteori kan være. I følge Bondevik og Bostad(2003) er det ingen enighet i Norge om hva feministisk vitenskapsteori er, de skriver at det består av et teorimangfold, av ulike teorier, perspektiver og posisjoner. Men at dette teorimangfoldet har felles perspektiver og interesser. En av disse interessene er « (...) at de søker å legge et grunnlag for et samfunn der det ene kjønn ikke er underordnet det andre » (Bondevik & Bostad, 2003, s.306). De hevder at fokuset på kjønn i den feministiske postmodernistiske vitenskapsteorien avhengige av « (...) forskningsområde, av teorier om kjønn og av politiske og vitenskapelige preferanser » (Bondevik og Bostad, 2003, s. 306). I denne studien er jeg ikke interessert i fokuset på kjønnsforskjeller og makt, selv om jeg tenker at dette er viktige spørsmål som spesielt barnehageforskning bør problematisere. Det som derimot engasjerer meg, er det Barad (2011) betegner som en feministisk politisk tenkning (Barad, 2011, s. 7). Slik jeg leser Barad (2011) handler en feministisk politisk tenkning

om å avsløre viktige dimensjoner ved politikk og makt som ellers tilsløres /holdes skjult (Barad, 2011, s. 7).

1.2.1 Feministisk politisk tenkning

Jeg tenker at den feministiske politiske tenkningen kan knyttes til den måten feministisk vitenskapsteori utfordrer tradisjonelle forskningstradisjoner. Dette oppgjøret kan knyttes til det som betegnes som positivismekritikken. Positivismekritikken er et oppgjør med vitenskapsteorier og filosofier som er opptatt av å utvikle «(...) teorier og metoder som skal sikre kunnskap en sikker status, en kunnskap som er definitiv, absolutt og universell» (Bondevik & Bostad, 2003, s.308).

Slik jeg leser Bondevik og Bostad(2003) bidrar positivismekritikken til et skifte i fokus fra kunnskap som definerte og universelle sannheter (å studere fysiske objekter), til mening og meningsformidlende fenomener(hvordan ulike kunnskaper produseres). Det vil si å betrakte meningsskapning som foranderlige og skiftende prosesser. Og at det dermed ikke finnes en absolutt sannhet og metode, men mange sannheter og ulike metoder.

Med et feministisk perspektiv åpnes det opp for at det finnes forskjellige sannheter om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Samtidig vil det være viktig å utforske hvordan kunnskap produseres. Barad (2011) skriver at feministisk forskning ikke har som første prioritet å beskrive hva en forsker gjør, men å stille spørsmål ved hvordan forskning kan bli praktisert på en mer ansvarsfull og rettferdig måte (Barad, 2011, s. 8) Hun skriver om sin egen forskning

(...) (It) is a part of that longstanding tradition of feminist science studies that focuses on the possibilities of making a better world, a livable world, a world based on values of co- flourishing and mutuality, not fighting and diminishing one another, not closing one another down, but helping to open up our ideas and ourselves to each other and new possibilities, with any luck will have the potential to help us see our way through to a world that is more livable, not for some, but for the entangled wellbeing of all (Barad, 2011, s. 8).

Slik jeg leser Barad (2011) betrakter hun sin egen forskning som en del av en lang tradisjon i feministisk forskning som fokuserer på mulighetene til å skape en bedre verden, eller det hun betegner som en levelig verden, ikke bare for noen, men for alle. Og hvor hensikten er å produsere nye ideer og å se muligheter istedenfor å ødelegge for hverandre og være uenige.

Barad (2011) skriver om hvordan feministisk tenkning utfordrer tradisjonelle vitenskaps teori fordi den ikke er opptatt av å avdekke universelle sannheter. Eller det Haraway kaller for gudetrikset, « a view from nowhere» (Bondevik & Bostad, 2003, s. 317). Gudetrikset, består ifølge Lykke (2014) av en «(...) vitenskapelig tro på et ansikts-, kropps-, og kontekstløst forskersubjekt som kan stille seg utenfor og heve seg over det som analyseres, og fra den posisjonen produsere objektiv kunnskap om verden» (Min oversettelse, Lykke, 2014, s.20).

Lykke (2014) skriver som tidligere nevnt, at ifølge Haraway er gudetrikset en illusjon, fordi forskeren alltid er midt i og delaktig medskaper av det som analyseres (Lykke, 2014, s.20). Derfor er alltid forskerens lokalisering og posisjonering viktig. Jeg kan derfor ikke stille meg på utsiden å beskrive objektiv kunnskap om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Min lokalisering, som barnehagelærer, og min posisjonering, som postkvalitativ barnehageforsker, vil påvirke hvordan jeg produserer kunnskap om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Kunnskap tenkes på denne måten som prosesser av meningsskaping som er foranderlige og skiftende.

Inspirert av Lenz Taguchi (2004), tenker jeg at på denne måten utfordrer feministiske forskningsperspektiver den autoriteten som tradisjonell forskning/det tradisjonelle forskersubjektet har. Med feministiske perspektivene utfordres autoritetsbegrepet og knyttes til author(ity) eller forfatteren, som « (...) skriver fram/ forfatter stadig nye forståelser av seg selv og omverdenen» (Min oversettelse. Lenz Taguchi, 2004, s.209). På denne måten kan forskersubjektet få en stemme og blir hørt. Ikke som et fiksert avgrenset forskersubjekt, men som et forskersubjekt i stadige intraaksjoner og tilblivelser, sammenfiltret med teori og data.

Ved å posisjonere meg som feministisk barnehageforsker åpnes det opp for at jeg kan undersøke egne tanker i forhold til improvisasjon, som har vært utydelig, eller lite synlig for meg. På den måten oppdager jeg hvordan jeg er vevet inn i ulike diskursive regimer av materielle og diskursive praksiser. Dette gir meg mot til å utfordre/re-tenke autoriteter. Og istedenfor å la improvisasjon bli skrevet (av noen andre) ønsker jeg å skrive fram, eller re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Og dermed forstyrre eller overskride de diskursive regimene i barnehagen.

Jeg tenker at jeg ikke er politisk, fordi jeg ikke har egne meninger. Eller jeg har egne meninger, men jeg gjør dem ikke synlige. Og at jeg dermed forsvinner eller blir usynlig. Og jeg lar meg drive motstandsløst omkring. Velvillig, medgjørlig, som en varm klump med smør. Friksjonsfritt, glatt, jeg får ikke tak i hva jeg mener, fordi jeg smetter unna som et såpestykke. Jeg vil ikke være her, jeg vil være politisk, gjøre meningene mine synlige, fordi jeg vet at jeg kan yte motstand. Og gjøre meg viktig for meg selv og andre.

Feministisk teori er viktig i denne studien, fordi det utfordrer meg til å undersøke hvordan jeg kan re-tenke improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Det gjør det mulig for meg å flytte fokuset fra hva improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid er, til hvordan kunnskap om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid produseres. Fordi kunnskap tenkes som prosesser av meningsskaping som er foranderlig og skiftende.

1.3 Materialfeministisk inspirert barnehageforskning

Det er etter hvert mange barnehageforskere som lar seg inspirere av Karen Barad og materialfeminisme. Blant annet Otterstad (Otterstad, 2013, 2015), Ragnhild Olsen (Olsen, 2015), Reinertsen (Reinertsen, 2015) og Leirpoll (2015). En barnehageforsker som tidlig markerte seg med et materialfeministisk perspektiv er Lenz Taguchi (2010, 2013, 2015). Hun skriver som tidligere nevnt, om det hun betegner som intraaktiv pedagogikk, hvor hun er opptatt av å re-tenke læring som fenomen i barnehagen. Hun skriver «(...) intraaktiv pedagogikk flytter søkelyset fra intrapersonlige til interpersonlige relasjoner, til en intraaktiv relasjon mellom alle levende organismer og fysiske omgivelser som gjenstander, artefakter, rom og steder som vi oppholder oss i og bruker i vårt daglige arbeid» (Lenz Taguchi, 2010, s.14). Lenz Taguchi (2010) skriver om hvordan også materialitet, for eksempel leker og møbler i barnehagen påvirker og er en del av læringsprosesser i barnehagen. Og hun er opptatt av hvilke konsekvenser dette får for de pedagogiske praksisene i barnehagen. Ved og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, ønsker også jeg å undersøke hvordan materialitet kan påvirke og være en del av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg vil nå undersøke hvordan jeg kan posisjonere meg som materialfeministisk barnehageforsker og hvordan dette kan være et viktig perspektiv for denne studien.

1.3.1 Den materielle vendingen

Hekman (2010) skriver om materialfeminisme, og betegner det som den materielle vendingen i feministisk teori. Sentral i materialfeminismen er en reaksjon mot den språklige vendingen. Alaimo og Hekman (2008) skriver om hvordan den språklige og diskursive vending har beriket feministisk teori, og bidratt til komplekse analyser av sammenhengen mellom, makt, kunnskap, subjektivitet og språk (Alaimo & Hekman, 2008). I feministisk poststrukturalistisk teori blir stort sett materialitet, kropp og natur betraktet som produkter av ulike diskurser. De skriver at diskursanalyser kan være en viktig måte å synliggjøre sammenhenger mellom makt, kunnskap, subjekt og språk. Men når det for eksempel gjelder studier av kroppen har disse blitt begrenset til analyser av diskurser om kroppen. Alaimo og Hekman (2008) skriver “We need a way to talk about these bodies and the materiality they inhabit. Focusing exclusively on representations, ideology, and discourse excludes lived experience, corporal practice, and biological substance from consideration” (Alaimo & Hekman, 2008, s.5). Slik jeg leser Alaimo og Hekman (2008) skriver de at vi trenger nye måter å snakke om kropper og deres materialitet. Ved å fokusere utelukkende på representasjoner, ideologi og diskurser som i den språklige vendingen i feministisk teori, ekskluderes det de betegner som den levde erfaringen, kroppslig praksiser og biologisk substans, og at dette dermed ikke blir betraktet som viktig.

Jeg tenker at materialfeminismen er viktig i denne studien fordi det gjør det mulig for meg å undersøke improvisasjon ikke bare som en representasjon eller bare som en diskurs i barnehagen. Det gir meg også mulighet til å undersøke kroppslige praksiser og det Alaimo og Hekman (2008) betegner som biologisk substans i barnehagen. På den måten kan jeg knytte diskurser til den materielle verden.

Alaimo og Hekman(2008) hevder at Barad ikke avskriver den språklige vendingen i feministisk teori, men er opptatt av å bygge videre på denne. De skriver “ Karen Barad argued that we must «construct a ballast» against the tendency in feminism to define theory as unconstrained play “ (Alaimo & Hekman, 2008, s.6). Slik jeg leser Alaimo og Hekman (2008) ønsker Barad dermed å motvirke en tendens i feministisk forskning til å definere teori som uforpliktende lek¹⁶. En tendens som ikke tar materialitet på alvor. Hekman (2010) skriver at ved å ta materialitet på alvor, utfordrer Barad en hel generasjon av feministiske forskere, som ifølge henne har lært å sette «materialitet» i gåseøyne. Hun skriver “To theorize is not to leave the material world behind and enter the domain of pure ideas where the lofty space of the mind makes objective reflection possible. Theorizing, like experimenting, is a material practice» (Barad, 2007, s. 55).

¹⁶ I følge Hekman(2010) er det med spesielt tanke på hvordan Derrida har påvirket feministisk teori, at Barad omtaler teoretisering som lek.

Barad (2007) er opptatt av materialitet, og hun skriver at eksperimentering og teoretisering ikke bare er noe som foregår i tankene, det er også materielle praksiser. Dette gjør det mulig for meg å gjøre teoretisering som en materiell praksis, og å veve barnehagens materialitet inn i mine teoretiseringer. I følge Hekman (2010) er dette noe Barad blant annet knytter til «an ethic of knowing», kunnskaps etikk, som innebærer at vår konstruerte kunnskap, har ekte, materielle konsekvenser (Hekman, 2010). Den etiske forpliktelsen ligger også i å være responsiv i forhold til den materielle verden, eller barnehagens materialitet. Lenz Taguchi (2010) viser til Barad og skriver at den materielle verden påvirker vår tenking, like mye som vår tenking påvirker verden (Lenz Taguchi, 2010, s.67). Dette utfordrer forestillinger om den menneskelige rasjonalitet som utgangspunkt for tanken, eller det som kan betegnes som logosentrisme (Sandvik, 2015, s.49).

1.3.2 Intraaksjoner i barnehagen

Med de materialfeministiske perspektiver (agentisk realisme/onto-epistemologisk ¹⁷tenkning) vil blant annet en re-tenking av interaksjoner til intraaksjoner bidra til å overskride dominerende diskurser om improvisasjon. Intraaksjoner istedenfor interaksjoner åpner opp for nye forestillinger om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Med et materialfeministisk perspektiv vil fokuset være intraaksjonene mellom diskurser om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid og hvordan de materialiserer seg i handlinger/aksjoner.

Å tenke intraaksjoner istedenfor interaksjoner, og handlinger/aksjoner istedenfor representasjoner har en sammenheng med hvordan materialfeministiske perspektiver bryter med antroposentrisk (menneskesentrert) tenkning. Dette betyr at relasjonene mellom organismer og den materielle verden (mennesker og ikke mennesker) ikke tenkes i hierarkier (Otterstad, 2013). Som tidligere nevnt betegner Mac Lure (2013) dette som en «utflatende logikk» hvor diskurser og materialitet påvirker hverandre gjensidig. Denne tenkingen kan knyttes til Deleuze og Guattari og deres immanens filosofi. De skriver om immanens tenking der alt og alle er i avhengig relasjon med hverandre, både det som er menneskelig og det ikke-menneskelige. Dette innebærer at alt påvirker og blir påvirket av hverandre i stadige kontinuerlige tilblivelsesprosesser (Otterstad, 2013).

¹⁷ Barad(2007) skriver om onto-epistemologi som « Knowing in being», det vil si at vi vet(epistemologi) fordi vi er (ontologi). På denne måten knytter Barad(2007) meningsskaping/produksjon av kunnskap til den materielle verden. Meningsskaping/produksjoner av kunnskap er derfor ikke en utelukkende menneskelig evne, men en prosess av intraaksjoner mellom det menneskelige og ikke menneskelige.

I følge Mac Lure (2013) skriver Barad (2007) om disse ikke-hierarkiske organiseringene som entanglements (Barad, 2007) eller sammenfiltringer. Sammenfiltringer av det menneskelige og ikke menneskelige er i stadig intraaksjon med hverandre. Det vil si at ikke bare mennesker, men også det ikke-menneskelige har agentskap, og virker på den måten med i tilblivelsesprosessene. På denne måten oppløses på mange måter det viljestyrte menneskelige subjektet. For som Barad (2007) skriver “Existence is not an individual affair. Individuals do not preexist their interactions; rather, individuals emerge through and as part of their entangled intra-relating” (Barad, 2007, s.x). Å eksistere er ingen individuell affære, ingen eksisterer før de intraagerer, derimot skapes individet gjennom og som en del av sammenfildrede intraaksjoner.

Med et materialfeministisk perspektiv kan derfor improvisasjon tenkes som tilblivelser av sammenfildrede intraaksjoner mellom mennesker, diskurser og materialitet. Og det vil være i prosessene av intraaksjoner som potensialene for kreativitet og nyskaping (re-arrangeringer) ligger (Lenz Taguchi, 2010, s.36).

1.3.3 Barnehagens materialitet

Lenz Taguchi (2010) skriver om hvordan et materialfeministisk perspektiv kan gi stemme til materialene, det vil si materialenes agentskap. Inspirert av Barad og materialfeministisk tenkning er jeg opptatt av at materialitet ikke tenkes som avgrenset og fikserte enheter, men som fenomener i stadige tilblivelser. Derfor vil det å gi materialene en stemme, kunne knyttes til en feministisk politisk tanke, der materialitet, det vil si materialitetens dynamikk synliggjøres/ tenkes som viktig. Materialfeministisk tenkning kan som jeg tidligere har nevnt knyttes til immanensteori. Denne tenkningen fokuserer på hvordan alt (det menneskelige og ikke menneskelige) henger sammen eller er avhengig av hverandre. Dette innebærer et etisk ansvar. I barnehagen vil dette handle om at personalet ikke kan stille seg på utsiden eller ta avstand fra det som skjer i barnehagen, men de er alltid en del av det som skjer. Lenz Taguchi (2010) skriver om intraaktiv pedagogikk, og jeg tenker dette kan knyttes til improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid slik jeg skriver det fram med et materialfeministisk perspektiv. Hun skriver

Istedenfor å støtte seg til programmer og pålegg, dagsplaner og faste handlingsplaner må førskolelæreren lytte til situasjonen og lære å navigere gjennom den. Vi voksne har lett for å forpurre barnas flyt og blikk for muligheter som ligger i situasjonen, og det er så vanskelig å skape en barnehage hvor alle involverte handler som blivende subjekter i et relasjonelt felt (Lenz Taguchi, 2010, s.16).

Å re-tenke improvisasjon med materialfeministiske perspektiver, kan bidra til at personalet ser verdien i de situasjonene, handlingene og materialene som faktisk er i barnehagen, og ikke minst de mulighetene/potensialene som er der. Samtidig kan det som egentlig skjer i barnehagen, fremstå som produktivt og interessant for personalet.

Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan knyttes til intraaksjoner mellom for eksempel barna og barnehagens materialer. Barnehagens materialitet «snakker» ofte til meg på en tydelig og direkte måte. Jeg sitter på avstand og observerer. Et barn står og rører i såpevann med en gul plastikk slange, det skummer og hun svinger slangen vekselvis i og utenfor balja. Jeg tenker at såpeskummet, barnet og den gule plastikkslangen intraagerer, og produserer et mønster av handlinger og aksjoner i barnehagens prosjektarbeid. Ved å lese situasjonen på denne måten blir barnets aktivitet meningsfull, istedenfor meningsløs. Materialene i barnehagen blir viktige istedenfor uviktige.

Jeg har nå skrevet om hvordan barnehageforskere lar seg inspirere av materialfeminisme og Karen Barad, og jeg undersøker hvordan jeg kan posisjonere meg som materialfeministisk barnehageforsker. Nå vil jeg undersøke hvordan jeg kan bygge studiets diffraktive kunnskapsapparat.

2.0 Scene: Å bygge studiets diffraktive kunnskapsapparater

Koordinasjoner i rom tid: Framtid Nøkkelbegrep: onto-epistemologi, kunnskapsapparater, postkvalitative metodologier, diffraksjoner/re-arrangeringer.

Jeg gjør nå et stopp i Barads filosofiske forskningskonsept og et landskap av postkvalitative forskningsmetodologier. Jeg tenker på det som skal komme, det jeg skal gjøre videre i denne studien, og knytter derfor det som utspiller seg i denne scenen til framtiden. Scenen handler om hvordan Barads filosofiske forskningskonsept gjør det mulig for meg å bygge diffraktive kunnskapsapparater, som kan produsere (arrangere og re-arrangere) improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid på forskjellige måter. Jeg skriver om hvordan jeg bygger et diffraktivt kunnskapsapparat, som blant annet består av ulike postkvalitative metodologier og mitt datamateriale (fotografi), og jeg argumenterer for hvorfor de ulike postkvalitative metodologiene er viktig i denne studien.

2.1 Kunnskapsapparater og produksjoner av fenomener

Et sentralt aspekt ved Barads filosofiske forskningskonsept er ideen om diffraktive kunnskapsapparater. Jeg vil nå undersøke hvordan kunnskapsapparater skrives fram og hvordan de knyttes til produksjoner av fenomener. Ideen om kunnskapsapparater bygger på det Barad (2007) betegner som onto-epistemologisk tenkning. Onto-epistemologi er en tenkning som flytter fokuset fra epistemologi (kunnskap, eller det å vite) til ontologi (eksistensteori, å være). Det vil si at det å vite (epistemologi) og det å være (ontologi) ikke kan skilles fra hverandre, men er gjensidig avhengige av og sammenfiltret med hverandre (LenzTaguchi, 2010, s 26). Barad (2007) skriver om onto-epistemologi “We don’t obtain knowledge by standing outside the world; we know because we are of the world. We are part of the world in its differential becoming” (Barad, 2007, s. 185). Slik jeg leser Barad(2007) vil det å « stille seg på utsiden av verden» handle om en antroposentrisk (menneskesentrert) tenkning.

I antroposentrisk tenkning knyttes kunnskap eller meningsskaping til en logikk der menneskets rasjonalitet ligger til grunn for all kunnskap (Sandvik, 2015, s 49). En onto-epistemologisk tenkning vil bryte med denne logikken, fordi meningsskaping knyttes ikke bare til den menneskelige rasjonalitet, men oppstår i sammenfildrede intraaksjoner mellom mennesket og materialer. Barad (2007) betegner disse sammenfiltreringene som kunnskapsapparater. Det er intraaksjonene mellom den menneskelige og materielle verden som produserer ulike fenomer/kunnskap. På denne måten kan ikke meningsskaping skilles fra den materielle verden.

2.1.1 Diffraktive kunnskapsapparater og meningsskaping

Kunnskapsapparater tenkes som fenomener som er i stadig intraaksjon med hverandre, kunnskap/fenomener produseres derfor ikke av et kunnskapsapparat alene, men av ulike kunnskapsapparater som påvirker hverandre diffraktisk. På denne måten er alt i bevegelse. Ingenting er fiksert, eller avgrenset fra hverandre, men sammenfiltret og stadig i endring.

Barad (2007) bruker diffraksjon som et bilde på disse bevegelige sammenfildrede prosessene. Hun skriver at den klassiske forståelsen av diffraksjon er et fysisk naturfenomen der havbølger som slår mot en åpning i en barriere i stein eller fjell, fører til at bølgene forandrer form, og bøyer og spres i diffraksjonsmønstre. Barad (2007) er interessert i å undersøke hvordan åpningen i barrieren kan tenkes som et diffraksjonsapparat for havbølgene (Barad, 2007,s.74). Hun knytter diffraksjonsapparatet til meningsskaping, og betegner det som diffraktive kunnskapsapparater. I likhet med et diffraksjonsapparat som produserer nye mønstre av bølger, vil et kunnskapsapparat produsere ulike «bølger» av meningsskaping. Ved å

knytte meningsskaping til kunnskapsapparater på den måten, de-sentreres meningsskaping fra noe som bare er knyttet til det menneskelige subjektet og det menneskelige intellektet (språk og diskurser), til noe som derimot består av intraaktive sammenfiltringer av diskursive praksiser og materielle fenomener. Hun poengterer at det er de menneskelige og ikke menneskelige forholdene i kunnskapsapparatene som bidrar til å muliggjøre, og umuliggjøre det jeg som forsker tenker er av betydning.

Jeg vet fordi jeg er en del av verden, jeg er en del av verden og dens ulike tilblivelser. Jeg vet fordi jeg er en del av barnehagen, jeg er en del av barnehagen og dets ulike tilblivelser. Jeg vet fordi jeg er en del av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, jeg er en del av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeidet og dets ulike tilblivelser. Jeg vet fordi jeg er en del av denne studien, jeg er en del av denne studien og dets ulike tilblivelser. Jeg vet fordi jeg er en del av fenomener, jeg er en del av noe som er større enn meg selv. Jeg åpner opp for noe som er mer enn meg selv, mer enn det jeg kan vite på forhånd, det som kommer, fremtiden slik den stadig produseres arrangeres, re-arrangeres, arrangeres, re-arrangeres, arrangeres, igjen og igjen i uendelige ustoppelige tilblivelser.

2.1.2 Diffraktive kunnskapsapparater og materialitet

Barad (2015) hevder at kunnskapsapparatene spiller en viktig rolle og at det er nødvendig å kjenne til deres natur (Barad, 2007, s. 142). Jeg tenker at det kan knyttes til hvordan kunnskapsapparatene arrangerer eller re-arrangerer ulike fenomener og dermed avgjør hva som skaper mening eller er viktig. Barad (2007) er opptatt av kunnskapsapparatenes materialitet. Hun skriver at kunnskapsapparatene ikke bare handler om oss, det vil si det menneskelige, de inkluderer mer enn det menneskelig og det ikke menneskelige. Hun viser til Bohr som var opptatt av at kunnskapsapparater ikke bare er passive observasjons instrumenter, tvert imot, produserer de og er en del av fenomener (Barad, 2007, s.142)

Jeg holder kameraet i hendene. Et kamera, en liten maskin, et fysisk arrangement av digital teknikk. Jeg tenker på hvordan digital teknikk har påvirket barnehagen. De digitale kameraene gjør det mulig å ta et bilde, umiddelbart laste det ned på en datamaskin, lagre det der og skrive det ut. Den digitale teknologien kan produsere fotografier på noen få minutter, som i gamledager tok flere dager å fremkalle. Den digitale teknologien er tilgjengelig, alle kan bruke den, hver dag, overalt, hele tiden. Den digitale teknologien er blitt en del av barnehagen, og den påvirker barnehagen. Fotografering, fotografier, nye fotografier, flere kameraer, fotograferinger, fotografier. En uendelig produksjon av intraaktive sammenfiltringer mellom det digitale kameraet og barnehagens materialitet.

I følge Barad (2007) hevder Bohr at kunnskapsapparater er spesifikke fysiske arrangementer som gir mening til noen konsepter og ekskluderer andre. På denne måten tenker Bohr hvordan skillet mellom «konsepter» og «ting» oppheves. Og dermed stiller han spørsmål ved dualistisk tenkning som skiller objekt og subjekt fra hverandre, forskeren - det som blir forsket på, natur - kultur og ord – verden. For Bohr er ikke kunnskapskonsepter intensjonelle, men fysiske arrangementer. På den måten insisterer han på materialiteten ved meningsskaping (Barad, 2007, s.142).

Bohr tenker at det er et intimt/nært forholdet mellom konsepter og materialiteter, materialitet og mening (Barad, 2007, s.147). Barad (2007) skriver “In my agential elaboration of Bohr’s account, apparatuses are the material conditions of possibility and impossibility of mattering; they enact what matters and what is excluded from mattering” (Barad, 2007, s. 148). Barad (2007) er inspirert av Bohr og skriver at forskningsapparater er de materielle forholdene som muliggjør eller umuliggjør det som er av betydning. Kunnskapsapparatene skaper det som spiller en rolle, og hva som ikke spiller en rolle. De kan ifølge Barad (2007) tenkes som grenseskapende praksiser. Fordi mening blir gjort mulig gjennom spesielle materielle og diskursive praksiser. Hun argumenterer for at mening og diskursive praksiser ikke bare er menneskelige fenomener.

I dette studiet vil blant annet det digitale kameraet, datamaskinen, og printeren kunne være viktige deler av det diffraktive kunnskapsapparatet. Inspirert av Barad (2007) ser jeg hvordan de ikke menneskelige forholdene i mitt kunnskapsapparat også bidrar til å muliggjøre eller umuliggjøre det jeg (forskeren) tenker er av betydning. På denne måten bidrar også den materielle verden til arrangeringer, eller re-arrangerer av kunnskap/ fenomener.

Barad (2007) skriver at i en humanistisk tenkning er forståelse knyttet til intellektet og blir betraktet som en menneskelig egenskap. Men hun hevder at forståelse er en ontologisk performance av verden og dens uendelige artikulasjon. Kunnskap krever ikke menneskelig intellekt, men er et spørsmål om responsivitet, til det som spiller en rolle. "Knowing is not about seeing from above or outside or even seeing from a prosthetically enhanced human body. Knowing is a matter of intraacting« (Barad, 2007, s.149).

Jeg ser rundt meg her jeg sitter ved mitt kontor. Mekanikk, kropp, hud, plast, hår, stål, negler, elektrisitet, pust, åpne bøker, tekst, fingre, tastatur, en binders, blyant, en hundehale til å kle seg ut med (som min datter la der). Skrivebordslampe står på skrivebordet mitt og lyser opp tastaturet på datamaskinen, slik at fingrene/blikket kan lete opp bokstavene jeg setter sammen til ord på den opplyste skjermen. Lyset fra skrivebordslampe kjennes en anelse varmt mot oversiden på hånden min. Vi er i intraaksjon. Mekanikken er en del av meg, jeg er en del av mekanikken. Jeg/skrivebordslampe/lyset/elektrisiteten, vi er deler av det som til sammen utgjør mitt kunnskapsapparat.

2.1.3 Å bygge diffraktive kunnskapsapparater.

Når jeg skal bygge diffraktive kunnskapsapparater i denne studien er det ikke som en utelukkende intellektuell prosess. Jeg lar meg inspirere av Barad (2007) som skriver at kunnskap ikke handler om å se ovenfra, eller på utsiden, eller fra den menneskelige kroppen. Men at kunnskap er et spørsmål om intraaktivitet. Ved å være del av de diffraktive kunnskapsapparatene, er jeg samtidig i intraaksjon med de ulike elementene i kunnskapsapparatene, og det som produseres. Jeg bygger de diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien med ulike postkvalitative perspektiver og datamateriale(fotografi). Jeg tenker at å være i intraaksjon med de ulike postkvalitative forskningsperspektivene og datamaterialet(fotografiet) i denne studien kan ikke regnes som avgrensede praksiser, men som en uendelig/gjentagende tilblivelsesprosess. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at forskerprosessen derfor handler om å respondere på det som spiller en rolle.

De diffraktive kunnskapsapparatene gjør det mulig å studere det Barad (2007) betegner som den sammenfiltrede effekten av forskjeller (Barad, 2007, s.3). Det vil si hvordan ulike fenomener, som for eksempel improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid produseres/arrangeres. Hun skriver at det er en utfordring

og utforske sammenfiltringer. Og videre at det er en hard jobb å bygge kunnskapsapparater for å studere sammenfiltringer, blant annet fordi alt endrer seg i stadige intraaksjoner (Barad, 2007, s.74). Jeg tenker at på denne måten kan kunnskap/fenomener tenkes å være i stadige prosesser av arrangering og re-arrangeringer. Hun skriver også at kunnskapsapparatene må være innstilt på det hun betegner som « særegenhetene ved de sammenfiltringene som er tilgjengelig »(Min oversettelse, Barad, 2007, s.74). Slik jeg ser det handler dette om at jeg som forsker ikke bestemmer meg på forhånd hva jeg skal se etter, men at jeg intraagerer med kunnskapsapparatet, og de sammenfiltringene som er tilgjengelige. For eksempel i intraaksjoner med datamaterialet (fotografiet) og den måten meningsskapning som produseres.

Intraaksjonene med det diffraktive kunnskapsapparatet bidrar til arrangeringer og re-arrangeringer av fenomener som ikke er bestemt på forhånd. Studien vil kunne tenkes som det Davies (2014) betegner som en « spennende, men krevende reise i eksperimentering. Som kan ta meg til kanten av det som ennå ikke er skrevet/tenkt (arrangert) » (Min oversettelse, Davis, 2014, s.734). De diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien består blant annet av autoetnografisk metodologi, diffraktive metodologi og mitt datamateriale (fotografi). Jeg vil nå redegjøre for de ulike komponentene i studiets diffraktive kunnskapsapparater.

2.2 Inspirert av auto etnografisk metodologi

Jeg har valgt å la meg inspirere av auto etnografisk metodologi i denne studien. Autoetnografisk metode kan knyttes til det Richardson og St.Pierre (2013) betegner som kreative analytiske prosesser eller CAP etnografier. Inspirert av postmoderne tenkning oppstod disse metodene, eller skrive praksisene som alternative metoder til tradisjonell kvalitative metoder. Det vil si, skriving som beveger seg utenfor konvensjonelle måter å skrive på i kvalitativ forskning. St. Pierre (2013) viser til Deleuze og betegner dette som nomadiske forskningsmetoder, hvor skriveprosessen tenkes som å være på en reise, hvor forskeren gjør oppdagelser etter hvert som hun skriver. Denne metoden bryter på denne måten med en lineær forskningslogikk, og betegnes som en rhizomatisk eller diffraktiv reise. På den måten utfordres tradisjonell kvalitativ forskningslogikk og skrive praksiser.

Jeg har latt meg inspirere av hvordan Barad (2007) skriver. Hun leker med ord og begreper, og hun krysser ulike sjangere. Hun referer ofte til teaterstykker. I en artikkel har hun til og med delt artikkelen inn i scener. En fantastisk blanding av fysikk, filosofi, teater, politikk. Jeg leser det hun skriver og oppdager noe nytt hele tiden. Jeg lar meg inspirere. Forskning som begeistrer, som krysser grenser, som blander sammen, som arrangerer og re-arrangerer, som gjør meg nysgjerrig, som er uforståelig, som løfter meg opp, som kaster meg rundt, som angår meg, som handler om meg og alt jeg er en del av.

Richardson (2015) betegner disse måtene å skrive på som kreative analytiske prosesser (forkortes CAP) eller CAP etnografier (Richardson & St.Pierre, 2005, s.963). Autoetnografi som skrivepraksis knyttes til CAP etnografi, og betegnes som nye måter å gjøre kvalitativ forskning på. I autoetnografi er skriveprosessen og skriveproduktet flettet inn i hverandre. På denne måten vil forskersubjektet være en del av det som produseres, og forskeren lærer ikke bare noe om temaet men også noe om seg selv (Richardson & St.Pierre, 2005, s. 963). Richardson og St.Pierre (2005) skriver om hvordan forskere som gjør kreative analytiske prosesser, bryter det de betegner som vitenskapelige grenser, ved å blande ulike sjangere, blant annet litteratur og kunst. På denne måten tenker de at de kreative analytiske prosessene krystalliserer. Det vil si de får fram mangfoldet av ulike dimensjoner og perspektiver. På denne måten dekonstrueres den tradisjonelle ideen om validitet i forskning, fordi « Det finnes ikke en sannhet» (Richardson & St.Pierre, 2005, s.963). Det Richardson og St.Pierre (2013) betegner som krystallisering kan knyttes opp mot det Barad (2007) betegner som diffraksjoner. Krystallisering kan på mange måter sammenlignes med det Barad betegner som diffraksjon. Hvor det er produksjoner og transformeringer som er viktig.

I følge Reinertsen(2015) er autoetnografi «(...) tradisjonelt definert som en form for selvrefleksjon og skriving som utforsker skribentens egne erfaringer og binder dette til en videre kulturell, politisk og sosial sammenheng» (Reinertsen, 2015, s.269). Posthumanistiske og materialfeministiske perspektiver åpner opp for å tenke autoetnografi på nye måter. Forskersubjektet er fortsatt sentral i skriveprosessen, men skrivingen tenkes nå som en relasjonell praksis. Slik jeg leser Reinertsen (2015) kan skriveprosessen tenkes som sammenfildrede materielle og diskursive tilblivelser. Hun skriver at «På denne måten kan vi skape eller nettopp skrive oss selv (selv) i og gjennom de ordene, fenomenene eller tingene vi er i (...)» (Reinertsen, 2015, s. 269). Slik jeg ser det handler autoetnografi på denne måten om intraaksjonene (relasjonene) mellom forskeren og ulike kunnskapsapparater.

Reinertsen(2015) skriver om hvordan autoetnografi kan tenkes som og «navigere i et ontologisk tredje rom». Og at i denne prosessen vil det å gjøre seg viktig for seg selv og andre være sentralt (Reinertsen, 2015, s. 271).

Jeg knytter det Reinertsen (2015) skriver om autoetnografi til det Lenz Taguchi (2012) skriver om å lese data fra våre egne kropper som forskere (Lenz Taguchi, 2012, s. 267). Med et materialfeministisk perspektiv oppløses grensene mellom forskeren tanker og kropp, og hun vil derfor ikke bare tenke, men kropps-tenke i intraaksjon med ulike kunnskapsapparater. Hultman og Lenz Taguchi (2010) knytter «Bodymind» (kropps-tenking) til aktivisering av kroppslige affektive persepsjoner i intraaksjon med data (Hultman & Lenz Taguchi, 2010, s. 547). Jeg vil ikke utdype affekt begrepet nærmere siden dette ikke er et begrep Barad bruker. Men jeg tenker det er interessant hvordan grensene mellom kropp og tanke oppløses, noe som åpner for at materialitet og mening artikuleres gjennom å påvirke hverandre gjensidig (Lenz Taguchi, 2012, s. 267). Slik jeg har nevnt er autoetnografi en metode som utfordrer tradisjonelle kvalitative skrivepraksiser. En metode som også omtales som en nomadisk eller rhizomatisk/diffraktiv reise hvor forskeren gjør oppdagelser etter hvert som hun skriver. I mitt forskerprosjekt vil også jeg gjøre en rhizomatisk/diffraktiv reise. På denne måten vil jeg gjøre nye oppdagelser etter hvert som jeg skriver. Skriveprosessen og skriveproduktet flettes på denne måten inn i hverandre.

I byggingen av de diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien åpner jeg for mange perspektiver, som virker/intraagerer samtidig. Dette bidrar til at teksten blir teoritung. For å bryte opp i teoretiske/filosofiske drøftinger har jeg valgt å sette inn tekstbokser i teksten. I tekstboksene skriver jeg det jeg kropps-tenker underveis i forskerprosessen. Dette kan også tenkes som min måte å veve barnehagens materialitet, som mine kropps-tanker er en del av, inn i teksten. Ideen til tekstboksene har jeg hentet fra Lenz Taguchi og Åberg (2006). De rammer noe av tekstene i sin bok¹⁸ inn i grå rammer og betegner det som teoretiske mellomspill (Lenz Taguchi & Åberg, 2006, s. 9). I likhet med Lenz Taguchi og Åberg (2006) rammer også jeg deler av min tekst inn i grå rammer, men i motsetning til teoretiske mellomspill vil jeg fylle mine rammer med mellomspill av egne kropps-tanker underveis i forskerprosessen.

Jeg har nå argumentert hvordan autoetnografisk metodologi kan brukes som del av forskningsapparatene i denne studien. Nå ønsker jeg å undersøke hvordan diffraktive metodologier kan inngå som del av studiets diffraktive kunnskapsapparat.

¹⁸ Lenz Taguchi og Åberg(2010) bruker innramminger av tekst i boken Lyttende pedagogikk: etikk og demokrati i pedagogisk arbeid.

2.3 Inspirert av diffraktiv metodologi

Den diffraktive metodologien er et sentralt element i studiets diffraktive kunnskapsapparat. Den gjør det mulig for meg å eksperimentere med diffraktive analysestrategier og å lage diffraksjonsinspirerte analyser. Som tidligere nevnt bygger den diffraktive metodologien på Barads filosofiske forskningskonsept. Jeg vil nå undersøke hvordan diffraktiv metodologi kan brukes som del av studiets kunnskapsapparater. Som tidligere nevnt lar Barad (2007) seg inspirere av det det fysiske fenomenet diffraksjon når hun utvikler det hun betegner som en diffraktiv metodologi. Hun er inspirert av Donna Haraway som skriver om hvordan diffraksjon kan være et nyttig alternativ til refleksjon. Refleksjon, knyttes til tradisjonelle forsknings metodologier, og tenkes som en metafor for å speile temaer, det vil si gjentakelser/ reproduksjoner av den samme kunnskapen. Diffraksjon, knyttes til postkvalitative forskningstilnæringer, og tenkes som metafor for å produsere kunnskap på forskjellige måter ved å arrangere og, re-arrangere ulike diffraktive kunnskapsapparater. De diffraktive kunnskapsapparatene består av både diskursive praksiser og materielle fenomener. Barad (2007) skriver at diffraktiv metodologi på denne måten er opptatt av å synliggjøre sammenfiltringer av ideer og materialer. Med denne tenkningen kan derfor ulike fenomen, som for eksempel improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid tenkes å bli produsert forskjellig av ulike kunnskapsapparater.

Lenz Taguchi og Palmer (2015) skriver at en diffraktiv metodologi gjør det mulig for forskeren å lage diffraksjonsinspirerte analyser. De diffraksjonsinspirerte analysene gjør det mulig å undersøke fenomener ved å identifisere og bygge diffraktive kunnskapsapparater (Lenz Taguchi & Palmer, 2015). Jeg ønsker å undersøke hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid ved å identifisere og bygge diffraktive kunnskapsapparater. Jeg vil undersøke hvordan kunnskapsapparatene produserer ulike mønstre av meningsskaping som resultat av diffraksjonsprosesser, der de ulike elementene i kunnskapsapparatet intraagerer med hverandre (påvirker hverandre gjensidig).

Lenz Taguchi og Palmer (2015) skriver om hvordan kunnskapsapparatene ikke finnes i virkeligheten, som fikserte, avgrensede og på forhånd bestemte enheter. Det vil si som noe forskeren skal oppdage «der ute». Det er heller ikke noe som forskersubjektet konstruerer, som et avgrenset viljestyrt subjekt. Kunnskapsapparatene bygges/konstrueres av intraaksjonene mellom menneskelige og ikke menneskelige fenomener som forskersubjektet er en del av. Lenz Taguchi og Palmer(2015) skriver «(...) (forskeren) är hänvisade till at skapa kunskap mitt i och genom den kunnskapsapparat som vi oundvikligen är sammanflätade med och som konstituerar

oss» (Lenz Taguchi & Palmer, 2015, s.87). Med en diffraktiv metodologi kan ikke forskeren stille seg utenfor/på avstand og objektiv beskrive det fenomenet som undersøkes. Forskeren er del av de kunnskapsapparatene som konstrueres /bygges og det er også disse kunnskapsapparatene som produserer forskeren. Lenz Taguchi og Palmer (2015) knytter denne tenkningen til kjernen i Barads filosofiske forskningskonsept, onto-epistemologi. For å løfte fram ideèn om onto-epistemologi gjentar jeg et av et Barads sentrale sitater. Hun skriver om onto-epistemologi “We don’t obtain knowledge by standing outside the world; we know because we are of the world. We are a part of the world in its different becoming “(Barad, 2007, s.285).

Forskersubjektet er i intraaksjon med kunnskapsapparatene, og på den måten produserer ulike fenomener og kunnskap. Dette tenkes ikke som en fiksert prosess, men en prosess i stadig endring. Barad (2007) skriver om diffraktiv metodologi

(...) diffraction does not fix what is the object and what is the subject in advance, and so, unlike methods of reading one text or set of ideas against another where one set serves as a fixed frame of reference, diffraction involves reading insights through one another in ways that help illuminate differences as they emerge: how different difference get made, what gets excluded, and how those exclusions matter (Barad, 2007, s.30)

Hun skriver om hvordan diffraksjon ikke fikserer objekter og subjekter på forhånd. Istedenfor å lese ulike perspektiver mot hverandre, hvor en måte å tenke på fikseres som en ramme eller referanse, involverer diffraksjon å lese ulike måter å tenke på gjennom hverandre ¹⁹som bidrar til å gjøre forskjeller synlige etter hvert som de oppstår. Fokuset vil være på hvordan forskjeller skapes, hva som ekskluderes og hvordan disse ekskluderingsene spiller en rolle. En diffraktiv metodologi gjør det altså mulig å eksperimentere med diffraktive analysestrategier og lage diffraksjonsinspirerte analyser. Dette innebærer å bygge diffraktive kunnskapsapparater og undersøke de ulike mønstrene av meningsskapning som produseres.

Davies (2014) skriver om hvordan diffraksjon er et konsept for å tenke en analytisk prosess, og dermed ikke kan fikseres som analytisk prosess, eller metodologisk oppskrift. Hun skriver at diffraksjon derimot kan fungere som et konsept for hvordan forskeren kan tenke om den analytiske prosessen, og at dette kan åpne for nye muligheter, blant annet når det gjelder forsker praksiser (Davies, 2014, s. 734).

¹⁹ Barad(2007) skriver om hvordan ulike forskningsperspektiver kan leses gjennom hverandre. Slik jeg leser Barad(2007) handler dette om å lese det ene perspektivet med det andre, istedenfor å sette det ene perspektivet opp mot det andre, hvor det ene er viktigere eller bedre enn det andre. Jeg viser til eksempler på dette, se side 42. hvor jeg leser Rose(2014) med barad(2007).

Inspirert av Jackson og Mazzei (2012) tenker jeg at å gjøre diffrasjonsinspirerte analyser innebærer en åpen prosess, som er i konstant bevegelse.

Dataene i denne studien vil for eksempel ikke tenkes som sentrerte og stabile, men det Jackson og Mazzei (2012) betegner som « kortvarige stoppepunkter som er i stadig endring» (Min oversettelse, Mazzei, 2012, s.6) Jeg tenker derfor det er rom for det Otterstad (2015) betegner som datafilosofering i diffraksjonsanalysen. Jeg har nå redegjort for hvordan jeg inkluderer den diffraktive metodologien som en del av det diffraktive kunnskapsapparatet i denne studien. Nå vil jeg redegjøre for hvordan jeg kan bruke kunst basert metodologi som del av det diffraktive kunnskapsapparatet i denne studien.

2.4 Inspirert av kunst basert metodologi

I denne studien lar jeg meg også inspirer av postkvalitative barnehageforskere som bruker kunst baserte forskningstilnæringer i sin forskning. Det vil si at datamaterialet består av kunst eller kunstproduksjon/datafilosofering. Osgood, Ruby Scarlet, Guigni og Bhopal (2015) har blant annet brukt fotokunst og poesi i det de betegner som rekonfigurering av morsrollen. De hevder at kunstbaserte metodologier kan åpne opp for det de betegner som « rom for dialektiske, non lineære og utvidende tilstander av meningsskaping» (Osgood, Ruby Scarlet, Guigni, & Bhopal, 2015, s. 7).

Sylvia Kind (2013) bygger på Barad, og er opptatt av fotokunst og fotografiets historie. Hun skriver fram hvordan fotografering i barnehagen kan tenkes på nye måter og dermed åpne opp for det hun betegner som nye pedagogiske strategier (Kind, 2013, s.439). Kind bruker fotografier i sin forskning fra et fotoprojekt hun har hatt med barna i barnehagen. Hun lar fotografiene « leke» med teksten, uten å forklare bildene mer inngående. Hun skriver at på den måten lar hun fotografiene delta i diskusjonene (Kind, 2013).

Holmes og Jones (Holmes & Jones, 2013) er eksempel på postkvalitative barnehageforskere som utfordrer med sin bruk av kunstfotografi og feltnotater. De er opptatt av interdisiplinær forskning, og hvordan den har kraft til å forstyrre, og dermed skape nye tanker, om blant annet barn og barndom. De har laget collager av kunstfotografier og feltnotater, og med dette håper de på å invitere leseren inn i rom « (...) hvor det å leve med data åpner opp, med muligheter for nye tilblivelser og metamorfoser (Min oversettelse, Holmes & Jones, 2013, s. 359).

Jeg lar meg blant annet inspirere av hvordan Holmes og Jones (2013) bruker filosofen Roland Barth i sin tilnærming til kunstfotografier. Jeg leker meg blant annet med

hvordan jeg kan lage collage av kunstfotografi og mitt eget fotografi, som en del av forskerprosessen. Og undersøker hvordan dette kan skape et rom for nye tilblivelser, eller re-arrangeringer.

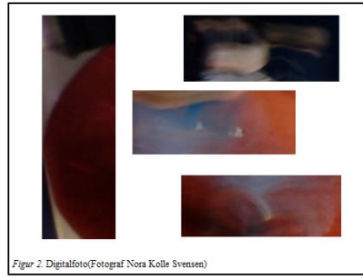
Disse forskningsprosjektene har inspirert meg på mange måter, og jeg har blitt fasinert av hvordan kunst, spesielt fotokunst kan virke i forskning. De minner meg på hvor viktig det er at forskningen stiller spørsmål og skaper tvil, uklarheter, og ikke representerer ferdige «sannheter», om for eksempel improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Jeg har nå skrevet fram hvordan autoetnografisk og kunstbasert metodologi kan inngå som del av det diffraktive kunnskapssapparatene i denne studien. Jeg vil også undersøke hvordan foto-essay, som en type kunstbasert metodologi, også kan være del av de diffraktive kunnskapsapparatene.

2.4.1 Foto-essay

I denne studien lar jeg meg inspirere av kunstbaserte metodologier og det Rose (2012) betegner som foto-essay. Hvor kunsten, eller kunst skapning er en del av forskerprosessen. Hun skriver om forskning der det å fotografere er en del av forskningen. Fotografiene i denne forskningen illustrerer ikke bare noen aspekter ved forskerprosjektet, men blir brukt aktivt i forskerprosessen (Rose, 2012, s. 298). Hvis jeg leser Rose (2014) med Barad (2007) vil jeg tenke at jeg bruker fotografiet aktivt i forskerprosessen ved å bygge fotografiet inn i/ som en del av de diffraktive kunnskapsapparatene i denne undersøkelsen. Inspirert av Rose (201) og Barad (2007) tenker jeg at fotografiet på den måten i har et performativt agentskap i diffraksjonsanalysene.

Mitt forskerprosjekt involverer produksjon av en fotoserie på tre bilder. Jeg tenker på disse fotografiene som studiets datamateriale. Fotografiene inngår som en viktig del av studiets kunnskapsapparater og de vil være en sentral del av de diffraksjonsinspirerte analysene. Jeg tenker fotografiene som materialiseringer av ulike prosesser av meningsskaping. Figur 1. bruker jeg allerede i denne scenen, når jeg gjør rede for fotografiet som del av det diffraktive kunnskapsapparatet. Figur 2. og 3. bruker jeg i de diffraksjonsinspirerte analysene i scene 5.

Allerede da jeg tok det første digitale fotografiet i fotoserien var det med tanke på denne studien. Mens de andre fotografiene, er produsert etter hvert som diffraksjonsprosessene materialiserer seg.

Inspirert av Rose (2012) og det hun betegner som et analytisk foto-essay, kan det være en metode som kjennetegnes av å være en kombinasjon av tekst og fotografier. Hvor fotografiet er like viktig som teksten (Rose, 2012, s.317). Slik jeg leser Rose vil ikke det sentrale i et foto-essay være hva det digitale fotografi uttrykker, det interessante vil være forholdet mellom forskeren, temaet for studiet og fotografiene. Hun skriver at det vil være rom for eksperimentering når det gjelder hvordan forskeren ønsker å fremstille forholdet mellom tekst og bilde i et foto-essayet. Men hun understreker at i det hun betegner som et analytisk foto-essay er det viktig at teksten refererer direkte til bildet i teksten. Jeg har nå kort redegjort for hvordan jeg kan bruke kunst-baserte metodologier som del av studiets diffraktive kunnskapsapparat. Videre presenterer jeg hvordan datamaterialet kan tenkes som en del av det diffraktive kunnskapsapparatet i denne studien.

2.5 Inspirert av datamateriale

I studien lar jeg meg inspirere av posthumanistiske forsknings perspektiver, og spesielt ny-empirisme. Ny empirisme er en tenkning som blant annet kan knyttes til Barads filosofiske forsknings konsept, hvor data eller empiri tenkes på nye måter. Ny-empirisk tenkning åpner for at studiets datamateriale /empiri kan tenkes som en viktig del av studiets kunnskapsapparat. Barad (2007) re-tenker datamaterialet ikke som en representasjon (språk eller diskurs) eller en ting, men derimot som et fenomen av materielle og diskursive praksiser. Dette åpner opp for at data kan gjøres på nye måter i denne studien (i motsetning til tradisjonell kvalitativ forskning).

Ny-empirisk tenkning er inspirert av posthumanistiske forskningsperspektiver, som også kan betegnes som en post-kvalitativ forsknings retning. Lather (2013) skriver om data i postkvalitativ forskning. Hun hevder at i postkvalitativ forskningen leveres data på nye måter (Lather, 2013, s.39). Dette kan tenkes som en reaksjon mot og kritikk av ulike tilnærminger til data i tradisjonell kvalitativ forskning. Jackson og Mazzei (2012)

problematiserer det de tenker er reduserende og forenklerende tilnærminger til data i tradisjonell kvalitativ forskning. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg dette kan handle om å motstå det hun betegner som tradisjonelle empiriske antagelser. Hun knytter de tradisjonelle empiriske antagelsene til en humanistisk, antroposentrisk tenking. Der datamaterialet/empirien tenkes som en representasjon av verden, og bevis som kan brukes for å avsløre eller oppdage sannheten om hvordan verden er. Lather skriver om dette som en besettelse i vår tid etter bevis-basert forskning (Lather, 2013, s.634). Law (2004) skriver om empirisme som «(...) en familie av tradisjoner i vitenskapelig forskning, som argumenterer for at vitenskapelig sannheter kan utlignes fra empiriske observasjoner « (Min oversettelse, Law, 2004, s. 16). Han skriver også at empirisme kan tilby en oppskrift på sannheten, hvis det blir gjort på riktig måte. Noe som blant annet innebærer at forskeren bare må forholde seg til logikk og fakta, og metoder som bidrar til å finne ut av hva som er fakta (Law, 2004,s.14). Postkvalitative forskningsperspektiver problematiserer hva som er fakta/kunnskap og hvordan denne kunnskapen produseres. Noe som innebærer et brudd med empirismen og tradisjonelle kvalitative forskningstilnærminger.

Tradisjonelle kvalitative forskningstilnærminger og empirismen kan knytte til en representasjonslogikk, der språket og data representerer eller avspeiler virkeligheten (Otterstad, 2015, s. 29). Hekman (2010) skriver om hvordan oppgjøret mot representasjonslogikken (bevis-basert forskning) også betegnes som den språklige vendingen i postmoderne forskning, og som jeg har vist til, førte dette til en ekskludering av det materielle.

Barad (2007) bidrar til å bringe det materielle tilbake i forskningen, og markerer på denne måten den materielle vendingen i feministisk tenking. Hun skriver at ved å re-konseptualisere materialitet (forklare materialitet som et fenomen) kan dette åpne for at den empiriske verden (materialitet) igjen kan bli tatt på alvor i forskning (Barad, 2007, s.244). Ved og re-tenke data på denne måten blir Barads filosofiske forskningskonsept betegnet som ny-materialistisk, eller ny-empiristisk (St. Pierre, 2013). Ny-empirismen åpner opp for og re-tenke data, og knytter dermed forskningen nærmere den materielle verden.

Figur 1. Digitalfoto (Fotograf Nora Kolle Svensen)

Jeg har valgt å bruke dette fotografiet som datamateriale. Inspirert av Barad (2007) undersøker jeg hvordan fotografiet kan tenkes som et fenomen, og tenker at det samtidig er et fenomen av improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid.

Det vil si at det ikke tenkes som en fiksert avgrenset enhet, med på forhånd bestemte egenskaper, men som en sammenfiltrering av materielle og diskursive praksiser. Fotografiet vil kunne tenkes som sammenfiltreringer av diskursive og materielle praksiser som kan knyttes til fotografiet men også til improvisasjon. På denne måten kan fotografiet tenkes som materialiseringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Det som materialiserer seg i fotografiet er improvisasjon som aksjoner og handlinger. Kropper i fart, som er i bevegelse og som løper rundt i rommet.

Jeg ønsker nå å undersøke hvordan jeg tenker at data kan være en del av det diffraktive kunnskapsapparatet i denne studien. Med tradisjonelle forskningstilnæringer vil fotografiet tenkes som en representasjon av virkeligheten. Inspirert av Barad (2007) er jeg opptatt av å tenke fotografiet som et fenomen, det vil si som materielle og diskursive praksiser. Dette fenomenet har agentskap, det vil si at det påvirker og påvirkes av de diffraktive kunnskapsapparatene. Ved å kroppstenke eller gjøre meg minoritær i møte med fotografiet, blir jeg oppmerksom på fotografiets agentskap, det vil si hvordan det påvirker meg. Lenz Taguchi (2012) skriver om hvordan forskeren gjør seg minoritær i møte med datamateriale. Dette innebærer at forskeren kroppstenker, som handler om at forskeren kjenner på de spenningene og kreftene som skapes mellom ulike materialer, materialer og diskurser.

Fotografiet avdekker min rolle som observatør/kikker og viser hvordan jeg som fotograf ønsker å dokumentere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg installerer meg med kameraet i hjørnet av rommet. Jeg og fotoapparatet, jeg (mennesket) og maskinen (det ikke menneskelige), mitt øye og kameralinsen. Jeg venter på at auto-fokus skal zoome, stille seg inn på motivet/motivene (forskerobjektene), slik at fotografiet, resultatet blir skarpt/tydelig. Motivet/motivene er i bevegelse, jeg/kameraet registrerer bare et utsnitt, av rommet, bevegelsene, materialene, tiden, som stadig endrer seg i nye tilblivelser. Kameraet er programmert til å zoome seg inn på motivet, mekanikken anstrenger seg. Jeg anstrenger meg for å holde kameraet stille, jeg spenner hele kroppen. Jeg vil trykke på utløseren, men avventer. Mitt øye/kameralinsen/motivet/motivene virker sammen, hva som utløser hva er ikke lett å vite, men det får noen materielle konsekvenser/effekter, og materialiserer seg i et fotografi/fiksert motiv.

I mine undersøkelser av hvordan fotografiet kan være del av de diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien, vil det være sentralt at jeg tenker fotografiet som et fenomen av materielle og diskursive praksiser. Det vil si som en rekke handlinger og aksjoner (intraaksjoner) i barnehagen, som vist i figur 5.

2.5.1 Fotografiets punktum

Fotografiet har agentskap (det vil si at det påvirker eller blir påvirket) og vil være en sentral del av de diffraktive kunnskapsapparatene i denne studien. Jeg tenker fotografiets agentskap trer tydelig fram i det Barth (2000) betegner som fotografiets punktum. Han skriver “A photograph's punctum is that accident which pricks me (but also bruises me, is poignant to me)” (Barth, 2000, s.27).

Slik jeg leser Barth (2000) kan punktum forklares som et punkt som oppstår tilfeldig i fotografiet, og som forstyrrer meg i møtet med fotografiet. Noe som opprører meg og skaper en sterk interesse. Hvis jeg leser Barth (2000) med Barad (2007) vil fotografiets punktum kunne tenkes som intraaksjonene mellom meg og fotografiets agentskap. Hvor jeg er opptatt av hvordan fotografiet påvirker meg. Som tidligere nevnt kan ikke fotografiet skilles fra improvisasjon som fenomen, men er samtidig et fenomen av improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid. Jeg tenker derfor at jeg også undersøker hvordan jeg blir påvirket av improvisasjon. Ved å gjøre meg minoritær i møte med fotografiet, oppdager jeg fotografiets/improvisasjonens punktum.

I møte med fotografiet kjenner jeg på spenninger mellom blant annet materialer og diskurser som virker forstyrrende, opprører meg og vekker min interesse. Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid fremstår som utydelige, oppløste bevegelser i fart. Som står i skarp kontrast til føttene som står stille midt i fotografiet. Jeg kobler fotografiets punktum (utydelige, oppløste bevegelser i fart) til Barad (2007) og det hun skriver om oppløsning av grenser mellom rom, tid og materialitet «At first glance, the outside boundary of a body may seem evident, indeed incontrovertible (...) In fact, an abundance of empirical evidence from a range of different disciplines, considerations, and experiences strongly suggests that visual clues may be misleading (...)» (Barad, 2007, s 156). Ved første blick, kan den ytre grensen for en kropp virke opplagt og udiskutabel. Barad (2007) hevder at empiriske beviser fra ulike disipliner, betraktninger og erfaringer viser at de visuelle ledetrådene kan være misvisende. Hun skriver blant annet om fysikeren Richard Feynman, som hevder at det ikke eksisterer kanter eller grenser, og hun hevder at hvis man ser nøye på en «kant», ser man egentlig ikke en skarp grense, men serier av lyse og mørke bånd eller diffraksjons mønstre (Barad, 2007, s 156).

Fotografiets punktum utfordrer meg til å tenke improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, som oppløsning av grenser, mellom menneskelige og ikke menneskelige kropper. Eller det Barad (2007) betegner som sammenfiltringer av intraaksjoner mellom tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige) i stadige tilblivelser. Punktumet i fotografiet åpner på denne måten opp for at improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan re-arrangeres. En re-arrangering som innebærer oppløsninger av grenser, og fokus på intraaksjoner og sammenfiltringer av barnehagens tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kropper), eller det Barad (2007) betegner som materialitetens dynamikk.

I diffraksjonsanalysene vil fotografiets punktum materialisere seg ulikt i forhold til hvilke kunnskapsapparat fotografiet er del av. Fotografiene og re-arrangering av fotografiene er kjernen i mitt forskerprosjekt. Det er det som gjør det mulig for meg og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Det er intraaksjonene med datamateriale/fotografiene som på mange måter holder studiet i bevegelse. Fordi det er i møte med fotografiet jeg blir oppmerksom på eller identifiserer de ulike elementene (materielle og diskursive) som jeg bygger kunnskapsapparatene i de diffraksjonsinspirerte analysene med. Samtidig som jeg leser fotografiene med de ulike kunnskapsapparatene i analysen, og på den måten produserer ulike mønstre av meningsskapning.

Jeg har nå vist hvordan jeg bygger opp det diffraktive kunnskapssapparatene i denne studien med blant annet autoetnografiske, diffraktive og kunst-baserte metodologier,

og studiets datamateriale, fotografiet. Ved å kombinere autoetnografisk skriving, diffraktive og kunstbaserte metodologier og data materialet på denne måten, kan min forskningstilnærming tenkes som en interdisiplinær forskningstilnærming (Holmes & Jones, 2013). Slik jeg har vist til tidligere bruker Holmes og Jones (2013) en kunst basert tilnærming i sin forskning, de viser til Deleuze og det de betegner som interdisiplinær dekomposisjon av data. Det kan leses som møter mellom kropper, eller ideer, der den ene ideen dekomponerer, ødelegger, den andre. Holmes og Jones (2013) viser til hvordan interdisiplinærhet på denne måten bidrar til å skape noe nytt. Dette er et perspektiv jeg tenker er interessant og som jeg kan relatere til min forskerprosess. En prosess som kan tenkes som dekomponerende møter mellom blant annet meg som forskersubjekt, ulike forskningstilnærminger og data/fotografiene. Inspirert av Holmes og Jones (2013) tenker jeg at interdisiplinærhet på denne måten kan skape det de betegner som nyttige forstyrrelser.

3.0 Scene: Å utforske sentrale materialfeministiske begreper i studien

Koordinasjoner i rom tid: Tilbake til framtiden. Nøkkelbegrep: Intraaksjoner, diffraksjoner og performativitet

Jeg gjør nok en gang et stopp i Barads filosofiske forskningskonsept, og det jeg tenker er et landskap av hennes begreper og perspektiver. Jeg er også denne gangen opptatt av framtiden, men reiser samtidig tilbake til framtiden slik den allerede er artikulert i Barads filosofiske forskningskonsept. På denne måten tenker jeg at framtiden for barnehageforskningen ligger i filosofien og de filosofiske perspektivene. Denne scenen handler om Barads filosofiske forskningskonsept og sentrale begreper i hennes tenkning. Disse begreper som gjør det mulig å produsere ulike mønstre av meningsskaping og på den måten arrangere og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

3.1 Intraaksjoner

Intraaksjoner er et viktig begrep, og det er dette begrepet som på mange måter det gjør det mulig for meg og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. For å kunne redegjøre for intraaksjon undersøker jeg det jeg betegner som Barads filosofiske forsknings konsept nærmere. Barad (2007) betegner sitt teoretiske rammeverk som agentisk realisme. Hun skriver at agentisk realisme er et epistemologisk, ontologisk og etisk rammeverk, hvor epistemologi, ontologi og etikk er naturlig integrert i hverandre. Onto-epistemologi er ifølge Barad (2007) en måte å tenke på som vi trenger for å finne ut av hvordan spesifikke intraaksjoner spiller en rolle. Eller som hun også skriver; et perspektiv som gir oss mulighet til å sette pris på sammenfiltringer av blant annet etikk, kunnskap og værende.

Når Barad (2007) skriver om intraaksjon overskrider hun det humanistiske perspektivet, og antroposentrisk (menneskesentrert) tenking. Ifølge Lenz Taguchi (2010) er ikke intraaksjon det samme som interaksjon. Når interaktivitet beskriver mellommenneskelige relasjoner mellom minst to personer, kommer begrepet intraaktivitet fra fysikken, og betegner relasjonen mellom alle typer organismer og materialer (Lenz Taguchi, 2010, s.26). Barad(2007) skriver at de primære ontologiske enhetene i hennes teori ikke er uavhengige, på forhånd avgrensede objekter, men det Bohr betegner som fenomener.

Jeg har tidligere skrevet om fotografiene (data) som materielle og diskursive fenomener. Barad skriver at fenomener er primitive ontologiske relasjoner. De ulike fenomenene er sammenfiltret (entangled) i agentiske intraaksjoner. “To be entangled is not simply to be intertwined with another, as in the joining of separate entities, but to lack an independent, self-contained existence” (Barad, 2007, s.x). Å være sammenfiltret er ikke det samme som å være koblet til hverandre som separerte enheter. Grensene mellom ulike fenomener oppløses og alt er sammenfiltret med hverandre, på denne måten er det ingenting som eksisterer uavhengig/avgrenset fra hverandre. Alt påvirkes i stadige agentiske intraaksjoner.

I denne studien tenkes fotografiene som et oppløst og sammenfiltrede fenomen, som blant annet er sammenfiltret med improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Disse intraaktive sammenfiltreringene blir tydelige når jeg oppdager at mine tanker om fotografiet (data) påvirkes av hvordan jeg tenker om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Samtidig som mine tanker om hvordan jeg tenker om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid påvirker hvordan jeg tenker om fotografiet. På denne måten intraagerer de to fenomenene, og vil stadig være i endring. Dette kan knyttes til fenomenenes agentskap (som en aksjon, ikke som en egenskap).

Barad (2007) minner om at i hennes agentiske ontologi er agentskapet heftet av sine tradisjonelle humanistiske baner. Og tenkes ikke som menneskelig intensjonalitet, eller subjektivitet. Hun skriver at agentskap er et spørsmål om intraaktivitet. Agentskap er ikke en egenskap som noe eller noen har. Barad skriver « Agency is a »doing« or »being« in its intra-activity» (Barad, 2007, s. 178). Agentskap er noes om gjøres, eller som er i intraaktivitet.

Ved å forklare sammenhengen mellom agentskap og intraaktivitet skriver Barad om kausalitet, årsakssammenheng. Hun sier at kausalitet i tradisjonell humanistisk tenkning er en relasjon mellom to avgrensede enheter, hvor den ene avgrensede enheten (årsak) påvirker den andre enheten (effekt). Når det gjelder agentisk realisme finnes det ingen på forhånd avgrensede enheter (Barad, 2007, s.175). I agentisk realisme tenkes derfor kausalitet som noe som skjer i fenomenet. Slik jeg leser Barad (2007) kan agentskapet både leses som en årsak og en effekt. Jeg oversetter agentskap med hvordan ulike fenomener virker sammen i intraaksjoner (både som en årsak og en effekt). Barad(2007) skriver “Cause and effect emerge through intra- actions. Agential intra-actions are causal enactments”(Barad, 2007, s. 176). Slik jeg leser Barad kan dermed agentisk intraaktivitet leses som årsakssammenhenger i fenomenene.

Jeg tenker at som fenomener er både fotografiet og improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid agentiske, det vil si at de påvirker og påvirkes av hverandre i intraaksjoner. Inspirert av Barad(2007) tenker jeg at fotografiet ikke kan tenkes som en effekt av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid kan heller ikke tenkes som en effekt av fotografiet. Derimot vil fotografiet kunne tenkes som både årsak og effekten av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Og improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid vil kunne tenkes som årsak og effekt av fotografiet. På denne måten er de to fenomenene sammenfiltret, og virker sammen i intraaksjoner. I de diffraksjonsinspirerte analysene vil det være viktig synliggjøre hvordan de ulike fenomenene intraagerer/virker sammen. Noe som igjen vil kunne knyttes til hvilke kunnskapsapparater forskeren er en del av, det vil si hvilke sammenfiltringer som skaper mening, og hvilke sammenfiltringer som ekskluderes fra å skape mening.

I mine utforskinger av hvordan Barad (2007) skriver om intraaktivitet har jeg blant annet blitt opptatt av det hun betegner som fenomener og agentskap. Dette er sentrale begreper i analysene. Ved å tenke at verden består av fenomener og ikke på forhånd avgrensede objekter åpner for nye perspektiver. Blant annet hvordan jeg kan re-tenke data som et materielt fenomen. Ved å knytte agentskap til intraaksjoner flyttes fokuset fra menneskelig intensjonalitet, til intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet. Nå vil jeg undersøke hvordan Barad (2007) skriver om intraaktivitet og materialitet.

3.1.1 Intraaktivitet og materialitet

Jeg tenker på barnehagens materialitet. Barnehagen som jeg kjenner så godt med sine leker, drikkeflasker, garderobehyller, og navnelapper. Orden og systemer av klær, håndklær, bleier, hansker, tørkepapir, smokker, puter, stoler, tepper. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg disse materialene er aktive agenter som intraagerer med meg. Åpnes det opp for disse intraaksjonene vil det få konsekvenser for de pedagogiske praksisene. Det vil ikke være uvesentlig hva slags materialer vi har i barnehagen, fordi de også spiller en rolle, og påvirker de pedagogiske praksisene. Det er i intraaksjonene med materialene at det ligger potensialer for nye pedagogiske praksiser. Prosjektarbeid i barnehagen kan derfor tenkes som et spørsmål om å følge materialene.

Barad (2007) viser til Butler når hun skriver at materialitet, akkurat som mening, ikke er en individuelt artikulert eller statisk enhet (Barad, 2007, s.150), og at materialitet ikke er uforanderlig og passivt. Materialitet trenger ingen krefter fra utsiden, som for eksempel kultur eller historie for å bli fullbyrdet.

Hun skriver "(...) matter is a substance in its intraactive becoming- not a thing but a doing, a congealing of agency. Matter is a stabilizing and destabilizing process of iterative intra-activity" (Barad, 2007, s.151). Slik jeg leser Barad, redegjør hun her for hvordan materialitet, ikke bare er en ting men en uendelig intraaktiv tilblivelse. (Hun forklarer det som koagulert, eller stivnet agentskap). Hun skriver at materialitet kan tenkes som en stabiliserende og destabiliserende prosess av intraaktivitet. På denne måten refererer materialitet til fenomener og fenomenenes pågående materialisering. Hun skriver at materialitet er diskursivt fordi diskursive praksiser i seg selv er materielle rekonfigureringer av verden (Barad, 2007, s.151). Hun knytter dette til intraaktivitet, og skriver "Discursive practices and material phenomena do not stand in relationship of externality to each other; rather the material and the discursive are mutually implicated in the dynamics of intra- activity"(Barad, 2007, s.152).

I følge Barad (2007) kan ikke diskursive praksiser og materielle fenomener skilles fra hverandre, det materielle og diskursive er gjensidig involvert i intraaktivitetens dynamikk. Hun skriver om forholdet mellom det diskursive og det materielle.

The relationship between the material and the discursive is one of mutual entailment. Neither discursive practices nor material phenomena are ontologically or epistemologically prior. Neither can be explained in terms of the other. Neither has privileged status in determining the other. Neither is articulated or articulable in the absence of the other; matter and meaning are mutually articulated (Barad, 2007,s. 152).

Forholdet mellom det diskursive og det materielle er gjensidig. Barad (2007) hevder blant annet at i dette forholdet har ingen en privilegert status over den andre. Ved og rekonseptualisere materialitet på denne måten, blir det i følge Barad (2007) mulig å se at objektivitet viser til et fenomen, og ikke til det hun betegner som «det umiddelbare, som vi tar for gitt» ved objekter i verden.

Hun viser til kroppen som et eksempel på dette. Kroppen er ikke avgrensede objekter med egne egenskaper, de er materielle-diskursive fenomener. Hun viser blant annet til Bohr når hun problematiserer hvor kroppen slutter og noe annet begynner. Hun hevder at det ikke er noen grenser eller forskjell på hva som er på innsiden, og hva som er på utsiden, alt er sammenfiltret. Slik jeg leser Barad (2007) er også kroppen en pågående, åpen sammenfiltret materiell praksis. Hun forklarer at mennesket ikke kommer inn i

verden som et ferdig formet, på forhånd bestemt subjekt, men som subjekter i intraaktive prosesser hvor de er engasjert i materielt diskursive praksiser (Barad, 2007, s.168). Inspirert av Barad(2007) tenker jeg at improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, er materielt diskursivt. Hvilket innebærer at også improvisasjon som fenomen i barnehagen kan tenkes som en åpen sammenfiltret materiell praksis. Hvor materielle fenomener og diskursive praksiser er gjensidig involvert i den bevegelige intraaktiviteten.

Eksempel på dette kan være hvordan ulike diskurser om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid vil påvirke hvordan jeg tenker om fotografiet som materielt fenomen. Og fotografiet som materielt fenomen vil påvirke hvordan jeg tenker om improvisasjon som diskursivt fenomen i barnehagens prosjektarbeid. For eksempel vil diskurser der improvisasjon tenkes som interaksjoner og sosialt samspill, påvirke hvordan jeg tenker fotografiet som representasjoner av dette sosiale samspillet. Disse diskursene vil imidlertid ikke ha en privilegert status over, eller på forhånd bestemme hva det digitale fotografiet er. I intraaksjonene mellom fotografiet som materielt fenomen (for eksempel fotografiets visuelle effekter) og diskurser om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, kan det oppstå ny meningsskaping.

Den visuelle effekten av for eksempel sammenfildrede oppløste bevegelser kan åpne opp for tenking om improvisasjon som intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialer (menneskelige og ikke menneskelige kropper). Meningsskaping vil på denne måten produseres som effekter av intraaksjonene mellom fotografiet som materielt fenomen (visuelle effekter) og ulike diskurser om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. På denne måten kan materialitet og mening artikuleres sammen.

I min utforskning av hvordan Barad (2007) skriver om materialitet, har jeg blant annet skrevet om hvordan materialitet ikke bare tenkes som uforanderlige og passive objekter, men som tilblivelser av intraaksjoner mellom materielle fenomener og diskursive praksiser. Jeg undersøker hvordan jeg kan re-tenke (data)fotografiet som materialitet, og hvordan (data) fotografiet intraagerer med ulike diskurser om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg vil nå undersøke hvordan Barad (2007) knytter intraaksjoner til potensialer, eller muligheter

3.1.2 *intraaktivitet og potensialer*

Jeg har tidligere skrevet om hvordan jeg bygger kunnskapsapparater i denne studien, og hvordan disse kunnskapsapparaterne kan tenkes som fenomener, Barad (2007) skriver at det er intraaksjonene i og mellom fenomene som skaper muligheter for nye produksjoner av meningsskaping. Hun skriver at kunnskapsapparaterne ikke er utbyttable objekter som er plassert øverst på hylla mens det venter på å tjene en spesiell hensikt» (Min oversettelse, Barad, 2007, s.170). Hun hevder derimot at “Apparatuses are constituted through particular practice that are perpetually open to rearrangements, rearticulations, and other reworking’s” (Barad, 2007, s. 170). Kunnskapsapparaterne kan i følge Barad (2007) tenkes som å bli dannet gjennom spesifikke praksiser som er åpne for ustoppelige re-arrangeringer og re-artikuleringer. Hun hevder at det disse re-arrangeringene og re-artikuleringene av kunnskapsapparaterne som er det kreative og utfordrende ved forskning (Barad, 2007, s. 170).

Jeg har bygget eller arrangert kunnskapsapparater i denne studien, men jeg kan ikke vite på forhånd hvordan de ulike kunnskapsapparaterne kommer til og intraagere, eller virke sammen. Når jeg for eksempel skriver de diffraksjonsinspirerte analysene i denne studien viser jeg hvordan kunnskapsapparater kan arrangeres og re-arrangeres. Jeg viser også hvordan disse arrangeringene og re-arrangeringene ikke er prosesser som bare styres av meg som forsker, men av intraaksjonene med de ulike elementene i kunnskapsapparaterne, for eksempel (data) fotografiene.

Barad (2007) skriver at kunnskapsapparaterne alltid vil være i intraaksjon med andre kunnskapsapparater. Ved å tenke kunnskapsapparaterne som intraaktive fenomener oppløser hun grensene mellom de ulike kunnskapsapparaterne. Det som kan fremstå som stabile, fikserte fenomener, for eksempel kunnskap om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, vil dermed tenkes å være i stadig endring som resultat av intraaksjonene mellom de ulike kunnskapsapparaterne.

Intraaksjonene mellom kunnskapsapparaterne vil kunne bidra til nye forståelser av ulike forsker praksiser, som igjen vil skape skifter i spesielle kunnskapsapparater, og nye fenomener vil oppstå. Hun skriver « Boundaries do not sit still» (Barad, 2007, s.171). Grensene som trekkes opp vil være i stadig endring. Grensene for hva improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan være vil dermed stadig være bevegelige.

Barad (2007) skriver om materialiteten i kunnskapsapparaterne. Hun er spesielt opptatt av at de fenomenene som blir produsert ikke bare er resultat av menneskelig vilje eller intensjonalitet, eller som en effekt av kultur, språk eller makt. Kunnskapsapparaterne er åpne praksiser som involverer spesifikke intraaksjoner mellom det menneskelige og

ikke menneskelige agenter. Slik jeg har vist til vil for eksempel fotografiets materialitet (den visuelle effekt i fotografiet) ha et agentskap og påvirke intraaksjonene mellom de ulike elementene i kunnskapsapparatene. Ved å bringe materialitet inn i forskningen på denne måten bryter Barad (2007) med tradisjonell forskning som bygger på humanistisk og antroposentrisk tenkning. Hun skriver “Humans are part of the world-body space in its dynamic structuration” (Barad, 2007, s. 172). Det menneskelige tenkes som en del av verdens-kroppss-rom, og dets dynamiske/bevegelige tilblivelser.

Med denne tenkningen bryter Barad (2007) med det hun betegner som de menneskelige baner, eller den antroposentriske tenkingen. Mennesket kan ikke stille seg på utsiden av verden. Men er en del av verdens-kroppss-rom (her forstås kropp som både menneskelige og ikke menneskelige «kropper»). Hun spør om man kan si at mennesket fortsatt har ansvaret for resultatet av spesifikke forsker praksiser hvis fenomenet som blir produsert ikke bare er et resultat av menneskelig vilje.

I følge Barad (2007) har forskeren en etisk forpliktelse, og ansvar for det kunnskapsapparatene han/hun er en del av, og de ulike mønstre av meningsskapning som disse kunnskapsapparatene produserer. Hun skriver om forskerens etiske ansvar “Particular possibilities for (intra-)acting exist every moment, and these changing possibilities entail an ethical obligation to intra-act responsibly in the worlds becoming, to contest and rework what matters and what is excluded from mattering” (Barad, 2007, s. 178). Barad skriver om hvordan det eksisterer muligheter for og intraaksjoner hvert minutt, og disse mulighetene er stadig i endring. Dette innebærer en etisk forpliktelse til og intraagere respektfullt i sammenfiltringer av tilblivelser, og å være åpne for og re-tenke hva som skaper mening, og hva som ekskluderes fra å skape mening.

I denne studien har jeg som forsker en etisk forpliktelse og ansvar for de kunnskapsapparatene jeg er en del av. I de diffraksjonsinspirerte analysene bygger jeg blant annet to ulike kunnskapsapparater, og jeg undersøker hva disse kunnskapsapparatene produserer. Det vil si hva som skaper mening eller tenkes som viktig, men også hva som utelukkes eller ekskluderes.

Valget av datamaterialet i denne studien er et eksempel på hvordan respektfulle intraaksjoner kan skape rom for re-tenkinger av hva som er viktig eller spiller en rolle. I mitt første møte med fotografiet(datamateriale) fremstod det som et u-skarpt og meningsløst fotografi. Hvis jeg ikke hadde intraagert respektfullt med fotografiet ville jeg nok ha ekskludert det som datamateriale. Men ved og intraagere med fotografiet,

og å tenke at fotografiet har et agentskap, åpnet det seg muligheter for å re-tenke fotografiet, og det fremstod både som viktig og meningsfylt.

Barad (2007) hevder at intraaktivitet alltid bidrar til ekskluderinger noe som hindrer muligheten til å vite på forhånd hva som kommer til å skje. Hun sier at intraaksjoner på den måten sikrer en åpen framtid gjennom og stadig påvirke hva som er mulig, og hva som er umulig (Barad, 2007, s. 177). Hun skriver "Possibilities aren't narrowed in their realization; new possibilities open up as others that might have been possible are now excluded; possibilities are reconfigured and reconfiguring" (Barad, 2007, s.177). Slik jeg forstår Barad(2007) vil ikke det at noen muligheter realiseres, føre til at det blir færre muligheter. Snarere tvert om, for når noen muligheter ekskluderes åpner det opp for nye muligheter. Hun skriver at det er dette som gjør intraaktivitet levende «(...) verdens livslyst, med sin strømmende kreativitet, kan aldri bli bundet opp eller avbrutt. Agentskap kan aldri slutte; det kan aldri stoppe» (Min oversettelse, Barad, 2007, s. 77).

Når hun skriver om agentskap og kausalitet (årsakssammenhenger) knytter hun dette til produksjoner. Slik jeg leser det skriver hun her om hvordan fenomener produseres og er i stadig endringer. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg derfor at improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan tenkes som både årsak og effekt. Den gjentagende intraaktiviteten gjør at det ikke lar seg gjøre å vite på forhånd hvordan fenomenene blir. For som hun skriver, intraaktivitet innebærer ekskluderinger. I Barads intraaksjonsunivers «(...) re-skrives den tradisjonelle forståelsen av kausalitet og agentskap i en gjentakende rekonfigurering (endring) av både virkeligheter og det som er mulig» (Min oversettelse, Barad, 2007, s. 177). Hun utdyper senere hvordan hun knytter agentskap til det hun betegner som et «rom av muligheter».

Ved å intraagere med for eksempel fotografiet(data) i denne studien, åpnes det for nye muligheter til å tenke/gjøre improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Muligheter som ikke bare kan knyttes til meg som forsker, men til intraaksjonene mellom meg ulike kunnskapsapparatene.

Hvordan kan jeg argumentere for at et tilsynelatende mislykket fotografi fra barnehagen, kan regnes som viktige data i forskning. Jeg tenker argumenteringen kan knyttes til hvordan postkvalitativ barnehageforskning åpner opp for filosofiske innganger til barnehagen. Filosofi utfordrer og intraagerer med meg som forsker. Og påvirker hvordan jeg skaper mening. Vil personalet i barnehagen være åpne for Barads filosofi. Jeg tenker filosofi ikke bare er noe som tenkes, det er også noe som gjøres. Som stadige intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet, som bevegelige meningsskapendeprosesser. Hvordan produseres mening i barnehagen? Dette er ikke bare et spørsmål som kan knyttes til den menneskelige viljestyrte tanke/rasjonalitet, men et spørsmål om agentiske sammenfiltringer av materielle og diskursive praksiser i barnehagen.

I min utforskning av hvordan Barad (2007) skriver om intraaktivitet og potensialer, har jeg blant annet skrevet om hvordan ulike kunnskapsapparater tenkes som intraaktive fenomener, og at potensialene for re-arrangeringer ikke bare ligger i intraaksjonene mellom de ulike elementene i fenomenet, men også mellom de ulike kunnskapsapparatene. Jeg skriver om hvordan jeg har bygget kunnskapsapparater i denne studien, disse kunnskapsapparatene består av meg som forsker, ulike forskningstilnærminger og mitt datamateriale(fotografier). Jeg kan ikke vite på forhånd hvordan disse kunnskapsapparatene intraagerer og hva slags meningsskaping/ mønstre av mening de produserer. Jeg skriver om det Barad (2007) betegner som forskerens etiske ansvar for de kunnskapsapparatene som bygges/arrangeres og den meningsskaping som produseres.

Jeg har nå skrevet om hvordan Barad (2007) skriver om blant annet fenomener og materialitet, som er sentralt i hennes tenkning, og viktige perspektiver i denne studien. Men det er flere aspekter ved Barads tenkning som åpner for nye muligheter når det gjelder og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Ikke bare materialitet, men også tid og rom er aktive agenter i intraaksjoner og produksjoner av ulike fenomener. Jeg vil nå utforske hvordan Barad skriver om sammenfiltrede tilblivelser.

3.1.3 Sammenfiltrede tilblivelser

I følge Barad (2007) handler dynamikk om forandring (Barad, 2007, s.179). Hun hevder at i naturvitenskapen har studier av dynamikk hatt fokus på hvordan ulike variabler forandres over tid som resultat av påvirkning av ytre krefter. Tiden blir her betraktet som en ytre målbar størrelse. I teorien om agentisk realisme skrives

dynamikk fram på en annen måte. Tiden og rommet tenkes ikke som ytre målbare størrelser. På denne måten skriver Barad at forestillinger om kausalitet, agentskap, rom, tid og materialitet endres. Hun skriver “(...) iterative intra-actions are the dynamics through which temporality and spatiality are produced and iteratively reconfigured in the materialization of phenomena and the (re) making of material-discursive boundaries and their constitutive exclusions” (Barad, 2007, s. 179). Slik jeg leser det skriver hun her om hvordan intraaksjoner produserer tid og rom, og at tid og rom endres i stadige materialiseringer av fenomener. Som også påvirker produksjoner av materielt-diskursive grenser, som definerer hva som skaper mening, og hva som ekskluderes fra å skape mening. For eksempel vil mine intraaksjoner med (data) fotografiet produsere barnehagens tid og rom på forskjellige måter. Og at det åpner for muligheter til forandringer.

I følge Barad er ikke forandring noe som skapes i det som har vært eller som vil bli, forandring er en gjentagende forskjelliggjøring av rom-tid-materialitet (spacetime-mattering) (Barad, 2007, s.179). På denne måten tenkes ikke tid som en bakgrunn som alt annet måles i forhold til. Intraaksjoner i seg selv spiller en rolle i tilblivelsen av rom og tid. Hun skriver at rom og tid også må regnes med i den intraaktive dynamikken (Barad, 2007, s.180). Istedenfor å tenke improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid som på forhånd bestemte ferdigheter eller sosialt samspill som tar tid; åpner denne tenkningen for at improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan tenkes som intraaktive sammenfiltringer av tid, rom og materialitet som skaper eller produserer tid.

Slik jeg leser det knytter Barad (2007) tid og rom til materialisering og tilblivelser. Hun skriver “Becoming is not an unfolding of time but the inexhaustible dynamism of the enfolding of mattering” (Barad, 2007, s.180). Tilblivelser er ikke en utfoldelse av tid, men den uendelige dynamikken av materialiseringen. Som et bilde på hvordan tilblivelsene er en uendelig utfoldelse av materialisering viser Barad (2007) til ringene i stammen på et tre. Hun peker på at tiden har en historie, og viser til det hun kaller «The sedimenting process of becoming», som jeg oversetter med den avleirende prosessen av tilblivelser. Hun understreker at poenget med dette eksempelet er å vise hvordan tilblivelsen av tid er en levende materiell prosess (Barad, 2007, s.181). Hun uttrykker det slik “The past matters and so does the future, but the past is never left behind, never finished once and for all, and the future is not what will come to be in an unfolding of the present moment; rather the past and the future are enfolded participants in matter`s iterative becoming” (Barad, 2007, s.181).

I følge Barad (2007) vil altså fortiden spille en rolle akkurat som framtiden, men fortiden blir ikke forlatt, og er ikke ferdig en gang for alle. Og framtiden er ikke det

som vil utfolde seg i nuets øyeblikk. Det er isteden tiden og framtiden som utfolder seg som deltagere i materialitetens gjentakende tilblivelser. Slik jeg leser Barad (2007) er både non-linearitet og diskontinuitet viktig når det gjelder intraaktivitet. Hun skriver “The point is that it is the intra-play of continuity and discontinuity, determinacy and indeterminacy, possibility and impossibility that constitute the differential spacetime-matterings of the world” (Barad, 2007, s.182). Her skrives intraaktivitet fram som en lek av kontinuitet og diskontinuitet, det bestemte, og det ubestemmelige, muligheter, og umuligheter som skaper ulike rom-tid-materialiseringer av verden. For som hun skriver « Den dynamiske relasjonen mellom kontinuitet og diskontinuitet er nødvendig for den åpne tilblivelsen av verden, som motstår årsakssammenhenger like mye som forutbestemthet» (Min oversettelse, Barad, 2007, s.182).

Tilblivelsene av verden utfolder seg dermed ikke i tid, men i utfoldelsen av materialisering. Fordi det er materialiseringen som spiller en rolle. «Materialitet er en historie av praksiser og agentskap, og en agentisk kraft i verdens ulike tilblivelser» (Min oversettelse, Barad, 2007, s. 180).

Jeg tenker at i likhet med materialitet, kan heller ikke tiden og rommet tenkes som passive, uforanderlige, avgrensede enheter. Dette åpner for det Barad (2007) betegner som en intraaktiv lek av blant annet kontinuitet (sammenheng) og diskontinuitet (usammenhengbarhet). I en humanistisk tenking vil tiden betraktes som en avgrenset enhet, med spesielle egenskaper, for eksempel at tiden kan måles i sekunder og minutter. På denne måten tenkes tiden som sammenhengende. Med Barad tenking åpnes det opp for at tiden også kan være usammenhengende og ubestembar. Fordi fenomenen ikke utfoldes i tid, men i materialiserings prosesser. Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid vil kunne tenkes på nye måter. Tiden og rommet vil være en del av fenomenet og ikke ytre målbare enheter som definerer hva som skaper mening.

Ved å tenke tiden som en ytre målbar enhet, vil det kunne skapes forventninger om at et prosjektarbeid skal avsluttes etter en avgrenset tidsperiode på for eksempel tre uker. Da vil alt det som skjer i løpet av dette tidsforløpet påvirkes av og måles opp mot denne avgrensede tiden. Noe som kan bidra til at meningsskaping konstrueres for å passe inn i tiden.

Jeg tenker på hvordan tiden som ytre målbar enhet påvirket prosjektarbeidet i barnehagen. Hvordan usikkerheten om når noe starter eller slutter overskygger alt som tenkes og gjøres. Og dermed ødelegger for hvordan handlinger og aksjoner får utspille seg fritt, men stadig må styres og kontrolleres, dokumenteres og diskuteres. Jeg tenker at det å gjøre/tenke prosjektarbeid i barnehagen kan sammenlignes med eventyret om keiserens nye klær. Ingen våget å si at keiseren ikke hadde på seg klær, så derfor oppførte og snakket alle med hverandre som om keiseren hadde klær. I barnehagen snakker alle om prosjektarbeidet og later som det er der. Men egentlig er det bare konstruksjoner av meninger, som skal passe inn i tiden, og som ikke har noe forbindelse med det som egentlig materialiserer seg i barnehagen.

3.2 Diffraksjoner

Et viktig aspekt ved Barads tenkning er som tidligere nevnt diffraksjon. Når jeg nå skriver om diffraksjoner en gang til, er det for å bygge ut de diffraktive kunnskapsapparatene, og relatere diffraksjon til den diffraksjons inspirerte analysene i denne studien. Barad (2007) skriver om diffraksjon som et viktig fysisk fenomen. Diffraksjon har å gjøre med hvordan bølger (vann, lys, lyd bølger) overlapper og bøyes, når de møter motstand. For eksempel når stener kastes i vannet, vil ringer av bølger overlappes og bøyes når de møtes. Dette vil produsere mønstre av diffraksjon eller overlappende bølger (Barad, 2007, s.74). Hun skriver at historisk har det vært vanlig å bruke synet og optiske metaforer for å snakke om, og teoretisere om kunnskap (Barad, 2007). Hun viser til Haraway som er opptatt av at diffraksjon kan være et alternativ til metaforen refleksjon. De er begge optiske fenomener “(...) but whereas reflection is about mirroring and sameness, diffraction attends to patterns of difference» (Barad, 2007, s.29). Mens refleksjon handler om speilinger og likheter er diffraksjon opptatt av mønstre av forskjellighet, det vil si diffraksjonsmønstre.

Barad (2007) er inspirert av Haraway som er opptatt av hvordan refleksivitet²⁰ har utspilt sin rolle som metodologi. Hun skriver “Ultimately, I argue that a diffractive methodology is respectful of the entanglements of ideas and other materials in ways that reflexive methodologies are not (Barad, 2007, s. 30)”. En diffraktiv metodologi har i følge Barad (2007) respekt for sammenfiltreringene av ideer og andre materialer på måter som refleksive metodologier ikke har. Hun skriver at et viktig aspekt ved diffraksjon er at

²⁰ Refleksivitet kan knyttes til naturfenomenet, refleksjon. Der noe avspeiles i for eksempel en blank overflate eller et speil(Refleksjon, 2015).

(...) diffraction does not fix what is the object and what is the subject in advance, and so, unlike methods of reading text ore set of ideas against one another where one set serves as a fixed frame of reference, diffraction involves reading insights through one another in ways that help illuminate differences as they emerge: how different differences get made, what gets excluded, and how those exclusions matter (Barad, 2007, s. 30).

Den diffraktive metodologien fikserer ikke objektet eller subjektet på forhånd. Dette vil ifølge Barad (2007) være annerledes enn metoder som leser tekster eller ideer mot hverandre, hvor en måte å tenke på er bedre enn den andre. Diffraksjon handler derimot om å lese ulike perspektiver gjennom hverandre på måter som hjelper å sette søkelyset på forskjeller etter hvert som de oppstår. Dette kan bidra til et fokus på, hvordan forskjeller skapes, hva blir ekskludert, og hvordan disse ekskluderingsene spiller en rolle. Hun skriver om hvordan tradisjonelle forskningstilnæringer ikke tar materialitet på alvor.

Caught once again looking at mirrors, it is either the face of transcendence or our own image. It is as if there are no alternative ways to conceptualize matter: the only options seem to be the naiveté of empiricism or the same old narcissistic bedtime stories” (Barad, 2007, s. 183)

I denne studien foretar jeg diffraksjonsanalyser, dette innebærer blant annet at jeg bygger diffraksjons apparater og undersøker diffraksjons mønstrene de produserer. Det vil si hvordan improvisasjon produseres på forskjellige måter som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Med en diffraktiv tilnærming ønsker jeg å overskride de refleksive metodologier som reproducerer ” den samme gjentakende kunnskapen” om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. I diffraksjonsinspirerte analysene vil jeg ikke fikserer improvisasjon som fenomen på forhånd, men derimot synliggjøre hvordan improvisasjon bli produsert forskjellig.

Jeg tenker på speilbilder og myten om Narsisus som druknet i sitt eget speilbilde i vannet. Denne brutale myten tar for seg det jeg tenker kan være mitt dilemma i barnehagen. I likhet med Narsisus er også jeg opptatt av å se likhetene mellom de improvisatoriske praksisene i barnehagens prosjektarbeid og hvordan improvisasjon skrives fram i tradisjonell fenomenologisk forskning. Jeg tenker at å forgape meg i sammenligninger, og oppskrifter på denne måten, kan være like lite produktivt som speilbildet viste seg å være for Narsisus.

3.3 Performativitet

Med sitt filosofiske forskningskonsept tilbyr Barad (2007) det hun betegner som et posthumanistisk performativt forskningsperspektiv. Dette forskningsperspektivet bygger på materialfeminisme og feministisk politisk tenkning, der materialitet og materialitetens dynamikk gjøres synlig og tenkes som viktig. Det posthumanistiske performative forskningsperspektivet gjør det mulig for meg å utforske improvisasjon som fenomen av materielle og diskursive praksiser (med fokus på hvordan diskursene materialiseres), istedenfor improvisasjon som begrep/representasjon og diskurs (med fokus på diskursenes mening, hva de betyr). Inspirert av Jackson og Mazzei (2012) kan jeg dermed flytte fokuset fra hva improvisasjon er, til hvordan improvisasjon virker/materialiseres i barnehagen.

Det posthumanistiske performative forskningsperspektivet er tenkt som en et alternativt perspektiv til representasjonalismen. Representasjonalismen kan tenkes som et forskningsperspektiv som preger tradisjonell kvalitativ forskning, og som har fokus på representasjoner, det vil si språk og diskurser. Jackson og Mazzei (2012) skriver om hvordan kvalitativ forskning har havnet i en «representasjonsfelle», hvor forskning kan reduseres til mekanisk koding av data eller reduserer data til temaer, hvor målet er å fange virkeligheten/sannheten.

En performativ forskningstilnærming flytter fokuset fra korrespondansen mellom representasjoner og sannheten (hva som er sant), til praksiser/handlinger og aksjoner (Barad, 2007, s.49) nærmere bestemt materielle og diskursive praksiser. På denne måten knytter Barad (2007) diskursive praksiser til den materielle verden (Barad, 2007, s.28). Slik jeg tidligere har skrevet om materialfeminismen er Barad (2007) opptatt av materialitet. Hun formulerer det slik

Language has been granted too much power. The linguistic turn, the semiotic turn, the interpretative turn, the cultural turn: it seems that every turn lately every “thing”-even materiality- is turned into a matter of language or some other form of cultural representation (Barad, 2007, s.132)

Med dette sitatet markerer hun det jeg tidligere har omtalte som en kritikk av feministisk teori og fokuset på språket (den språklige vendingen). Hun skriver at alt ser ut til å være et spørsmål om språk eller kulturelle representasjoner (Barad, 2007, s. 132). Hun skriver “Language matters. Discourse matters. Culture matters. There is an important sense in which the only thing that doesn’t seem to matter anymore is matter” Slik jeg leser Barad (2007) lar vi oss forføre av språket, og troen på at verden lar seg reflektere i grammatikalske kategorier. Eller som hun skriver, troen på at ordene har makt til å representere forhåndsdefinerte ting. Hun betegner dette som

representasjonalisme, og skriver at en slik tenkning innebærer en dypere mistillit til materialitet.

Ved å forstå materialitet gjennom språket, holdes den på avstand, og tenkes som passiv, uforanderlig, og stum. Noe som fører til troen på at materialiteten trenger en kraft utenfra, som for eksempel kultur eller historie, for å bli fullført. (Barad, 2007, s.133). Representasjonalisme bidrar til at forskeren posisjonerer seg utenfor verden. Men en performativ forståelse av diskursive praksiser utfordrer i følge Barad (2007) den representasjonalistiske troen på at språket har makt til å representere på forhånd bestemte ting. Hun skriver

Unlike representationalism, which positions us above or outside the world we allegedly merely reflect on, a performative account insists on understanding thinking, observing and theorizing as a practice of engagement with and as a part of, the world in which we have our being (Barad, 2007, s. 133).

Slik jeg leser Barad hevder hun her at en performativ tilnærming, i motsetning til en representasjonalistisk tilnærming, vil være opptatt av å forstå tenking, observasjon og teoretisering som praksiser i møte med den verden vi er en del av. Med en performativ forskningstilnærming overskrider Barad (2007) det hun betegner som menneskelige baner. De menneskelige banene kan tenkes som den antroposentriske tenkningen i humanistiske og representasjonalistiske forskningsperspektiver. Hun skriver « Man is the center around which the world turns» (Barad, 2007, s.134). I følge humanistisk tenkning er mennesket sentrum som alt annet dreier seg rundt (i de menneskelige banene).

Barad (2007) fremhever blant annet hvordan separasjon, dvs. at alt er avgrenset fra hverandre, er en viktig forståelse i en humanistisk tenkning. Hun er opptatt det mektige grepet de antroposentriske krefter har over vår tenkning. Hun lar seg inspirere av posthumanistisk tenkning og skriver "Posthumanism doesn't presume the separateness of any- «thing», let alone the alleged spatial, ontological, and epistemological distinction that sets human apart"(Barad, 2007, s. 136). I følge Barad (2007) antar ikke posthumanismen at noe er separert, heller ikke når det gjelder det påståtte skillet mellom romlige, ontologiske og epistemologiske forskjeller som i følge Barad (2007) skaper avstand mellom mennesker. Hun skriver at separasjon, avgrensethet, er en illusjon som den menneskelige bevisstheten forleder oss til å tro på (Barad, 2007, s.136).

Barad (2007) bygger sin performative tilnærming på poststrukturalistisk teori og filosofene Michel Foucault og Judith Butler. Hun ønsker å utvikle Butlers performativitetens tenkning, fordi hun mener Butler ikke greier å bryte opp i det

dikotomiske forholdet mellom språk/diskurser og materialitet. Hun betegner sin nylesning av Butlers performativitetsteori som en posthumanistisk performativ tilnærming. Med det posthumanistiske tillegget understreker Barad (2007) hvordan en performativ tilnærming er opptatt av det hun betegner som materialitetens dynamitet. Hun forklarer at en slik tilnærming åpner opp for å ha et fokus på praksiser, handlinger, aksjoner, istedenfor beskrivelser av virkeligheten (som er fokuset i et representasjonistisk perspektiv). Og hun hevder at en slik tilnærming vil være opptatt av viktige spørsmål som har med ontologi (viten om væren), materialitet, og agenskap å gjøre.

Hultman og Lenz Taguchi (2010) er inspirert av Barad og en posthumanistisk performativ tilnærming når gjør diffraksjonsinspirerte analyser. På denne måten fokuserer de på handlinger og aksjoner i barnehagen, istedenfor beskrivelser av virkeligheten. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at det posthumanistiske performative perspektivet åpner opp for å re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid også innebærer å bryte med antroposentrisk tenking, å bryte ut av det hun betegner som de menneskelige banene. Hvor mennesket ikke lenger tenkes som et sentrum alt annet sirkulerer rundt. Barad (2007) poengterer at den performative tilnærmingen åpner opp for at materialitet regnes som en aktiv deltager i verdens tilblivelser og dens gjentagende intraaktivitet. I mine diffraksjonsinspirerte analyser ønsker jeg å vise hvordan materialitetenes dynamikk kan gjøres synlige i barnehagen.

Mange ganger er jeg som en observatør i barnehagens prosjektarbeid. Jeg stiller meg på avstand, og tenker at jeg ikke er en del av det som skjer. Jeg observerer relasjonene mellom barna og det sosiale samspillet. Jeg er som en flue på veggen, jeg er usynlig. Jeg blander meg ikke inn, det kan ødelegge samspillet eller det jeg tenker er magien mellom barna. Jeg tenker at jeg ikke er en del av de improvisatoriske prosessene. Jeg er en observatør, jeg er utenfor det som skjer. Hva om denne situasjonen kunne re-arrangeres, og jeg istedenfor tenker at jeg er en del av det som skjer. At jeg, barna, tiden, rommet påvirker hverandre gjensidig. At vi er sammenfiltret med hverandre, at ingen kan stå på utsiden, ingen kan ødelegge noe fordi alt virker med i tilblivelsene av det som skjer.

4.0 Scene: Å gjøre diffraksjonsinspirerte analyser/rearrangeringer

Koordinasjoner i rom tid: Fortid, nåtid og framtid Nøkkelbegrep: Diffraksjonsinspirerte analyser, rearrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Jeg gjør nå et stopp i det jeg tenker er landskaper av diffraksjonsinspirerte analyser. Jeg tenker at i dette landskapet vil fortid, nåtid og framtid strømme gjennom hverandre. Scenen handler om hvordan de diffraktive kunnskapsapparatene, produserer ulike mønstre av meningsskapning, og dermed arrangerer og re-arrangerer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

I denne studien vil jeg gjøre to diffraksjonsinspirerte analyser, hvor jeg undersøker hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Dette innebærer blant annet å identifisere/bygge to kunnskapsapparater. Inspirert av Lenz Taguchi og Palmer (2015) er jeg opptatt av å identifisere/bygge kunnskapsapparatene i intraaksjon med blant annet fotografiet (datamaterialet). Jeg er som tidligere nevnt en del av de forskningsapparatene jeg bygger. Å bygge to kunnskapsapparater på denne måten vil ikke kunne tenkes som en fikserte prosess hvor jeg på forhånd vet hva kunnskapsapparatene er, eller hva de produserer. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at analysene vil utvikles etter hvert som de ulike komponentene i kunnskapsapparatet intraagerer med hverandre. På denne måten vil ulike måter å tenke på kunne leses gjennom hverandre, og synliggjøre forskjeller etter hvert som de oppstår. Diffraksjonsanalysene vil kunne synliggjøre hvordan forskjeller blir produsert, hva som ekskluderes og hvordan disse eksklusjonene spiller en rolle (Barad, 2007, s.30).

Davis (2014) skriver at diffraksjonsanalyse strategiene åpner for eksperimentering, eller det Manning (2015) betegner som forskningsskapning. Jeg tenker at eksperimenteringen handler om å koble meg på som forsker, og å undersøke sammenfiltringene jeg er en del av. Som tidligere nevnt spiller datamateriale i denne studien en viktig rolle, og det er i intraaksjon med datamaterialet at jeg konstruerer eller bygger kunnskapsapparatene. Det er kunnskapsapparatene som produserer nye fotografier. Fotografiene kan derfor tenkes som materialiseringer av diffraksjonsprosesser. Ved å eksperimentere med datamaterialet på denne måten ønsker jeg å knytte diskurser/ ideer til handlinger, aksjoner i den materielle verden, det vil si re-arrangeringer av fotografiet. De diffraksjonsinspirerte analysene kan tenkes som prosesser av diffraksjoner eller re-arrangeringer.

De diffraksjonsinspirerte analysene kan også tenkes som det Rose (2007) betegner som analytiske foto-essay hvor kunstsaking er en del av forskerprosessen. Hva er kunst? Og hvordan kan kunstsaking være forskning? Svensen (2010) skriver at alt kan være kunst i dag «Vitenskap kan være kunst. Genteknologi kan være kunst. Politikk kan være kunst. Kapitalisme kan være kunst. Sex kan være kunst. Til og med et maleri kan være kunst» (Svensen, 2010, s.120). Han skriver om hvordan kunsten spiller en rolle, fordi den utfordrer oss (Svensen, 2010, s.123). Hvis jeg leser det Svensen (2010) her skriver med Holmes og Jones (2013) vil kunstens evne til å utfordre, knyttes til forstyringer som bidrar til muligheter for re-arrangeringer av meningssaking. Jeg tenker at kunstsaking er viktig. Kunst åpner for transdisiplinære tilnærminger i forskning. Kunst/ forskning kan åpne opp for nye tanker og praksiser.

4.1 Å re-tenke det digitale fotografiet og blikket som fenomen

Det er ved å utforske fotografiet som et fenomen at jeg oppdager hvordan jeg kan bygge kunnskapsapparatene i diffraksjonsanalysene. Ved å tenke fotografiet som et fenomen er jeg opptatt av at det ikke er et avgrenset fiksert objekt med på forhånd bestemte egenskaper. Derimot vil det kunne tenkes som sammenfiltringer av materielle og diskursive praksiser som intraagerer med hverandre og som derfor er i stadig endring. Fotografiet i denne studien består av stillbilder, som gir det en spesiell kvalitet og skiller det fra bevegelige bilder som for eksempel video og film. Blikket kan tenkes som en viktig del av fotografiet som fenomen. Blikket som diskursiv praksis er vevet sammen med ulike dokumentasjonspraksiser eller måter å produsere eller bruke fotografier på.

4.1.1 Blikket

Hultman og Lenz Taguchi (2010) knytter blikket til ulike forskningstilnærminger og skiller mellom det de betegner som det antroposentriske blikket, som de knytter til humanismen og antroposentrisk tenkning (menneskesentrert tenking) og det diffraktive blikket, som de knytter til posthumanistiske og spesielt materialfeministiske forskningsperspektiver.

Med det antroposentriske blikket vil forskeren være opptatt av at fotografiet representerer eller speiler sannheten/virkeligheten, og forskeren har på forhånd lært

hva han/hun skal se etter (Hultman & Lenz Taguchi, 2010, s.535). Forskeren reguleres på denne måten av ulike på forhånd bestemte arrangementer som strukturerer og regulerer blikket (Hultman & Lenz Taguchi, 2010, s.535).

Med det diffraktive blikket vil ikke forskeren være opptatt av fotografiet som representasjon av virkeligheten. Men hvordan fotografiet virker, og hva intraaksjonene med fotografiet produserer. Det diffraktive blikket er ikke begrenset til og bare å se med øynene, men engasjerer forskerens «body mind»(kroppstenking) i intraaksjoner med fotografiet (Hultman & Taguchi, 2010, s.537). Med det diffraktive blikket, oppløses grensene mellom forskeren og fotografiet. Forskeren er på denne måten en del av fotografiet, og vil være opptatt av å synliggjøre sammenfiltringer av relasjoner, og transformasjonene som oppstår i de ulike møtene. Hultman og Lenz Taguchi (2010) er inspirert av Deleuze og betegner intraaksjonen mellom forskeren og fotografiet som ”eventer” der det produseres noe nytt.

Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at blikket, som diskursiv praksis og fotografiet (som materialitet) påvirker hverandre gjensidig. Rose (2012) skriver om hvordan fotografiet (som materialitet) påvirker blikket.

4.1.2 Materialitet

Rose (2012) skriver at det er den teknologiske forskjellen mellom analoge og digitale kameraer/fotografier, som påvirker blikket. Ordet å fotografere har sin opprinnelse i det greske ordet photos (lys) og graphe (tegning) som betyr å « å tegne med lys» (Photography, 2015). Fotografiet produseres av fysiske og kjemiske prosesser knyttet til lys. Rose (2012) skriver hvordan det analoge fotografiet (i motsetning til det digitale fotografiet) har et direkte fysisk forhold til mønstre av lys som skapes av objekter (det som avbildes).

Det digitale kameraet har derimot ikke den samme direkte forholdet til det som avbildes. Lyset som registreres av det digitale kameraet, omgjøres ifølge Rose (2012) til digitale koder. Og disse kodene kan brukes til å produsere hva som helst (Rose, 2012, s.5). Hun hevder at det er manipulerbarheten ved disse kodene som gjør at det digitale fotografiet mister den direkte forbindelsen med lyset/det som avbildes (Rose, 2012, s.7). Manipulerbarheten ved de digitale fotografiene utfordrer på denne måten forestillinger om fotografiet som representasjon av virkeligheten. Hvis jeg leser Rose (2013) med Barad (2007) tenker jeg at det analoge og det digitale fotografiet har agentskap som påvirker blikket forskjellig. Inspirert av Rose (2012) blir jeg opptatt av at fotografiet i denne studien ikke er et analogt, men et digitalt fotografi, og jeg

eksperimenterer med det Rose (2012) betegner som det digitale fotografiets manipulerbarhet.

Jeg tenker også Barad (2007) muligens ville sette spørsmålstegn ved begrepet manipulasjon. Slik jeg ser det kan manipulasjon, knyttes til en humanistisk, antroposentrisk tenking med det viljestyrte mennesket i sentrum. Med materialfeministiske perspektiver vil ikke bare menneske ha agentskap, eller evne til å påvirke/bli påvirket, også det ikke menneskelige har agentskap. Datamaskinen og jeg er bare noen av alle de fenomenene som virker sammen i produksjonen av de digitale fotografiene. På denne måten settes det i gang ulike transformasjonsprosesser hvor fargene endres, bildet forminskes, forstørres, deles opp, kopieres og blir montert sammen med andre fotografier. Det digitale fotografiet åpner opp for eksperimenteringer som ikke kunne ha blitt gjort på samme måte med et analogt fotografi. Jeg tenker at intraaksjonen mellom meg og datamaskinen/det digitale fotografiet er sentralt i diffraksjons inspirerte analyser.

Ved å undersøke fotografiet som fenomen oppdager jeg at det består av en visuell effekt. Dette er en effekt som blir betegnet som «motion blur», eller det jeg tidligere har beskrevet som bevegelser i fart, eller utydelige oppløste og ugjenkjennelige sammenfiltrede figurer i fotografiet. Når kameraet utløses er eksponeringstiden viktig for hvor fokusert (tydelig) fotografiet blir. Ved å ha en lang eksponeringstid på kameraet skapes ifølge Wikipedia, en effekt. Denne effekten omtales som motion blur. Jeg tenker at det som gjør denne effekten interessant er at det er en optisk effekt som ligner på den måten det menneskelige øyet fungerer (Motion blur, 2015). Altså slik det menneskelige øyet registrerer bevegelser. Fotografiet er et stillbilde, noe som skiller det fra bevegelige bilder som for eksempel video og film. Den visuelle effekten motion blur, registrerer et handlings/ tidsforløp på brøkdelen av et sekund. På denne måten skapes et bevegelig, eller levende bilde. Jeg var ikke opptatt av å skape denne visuelle effekten når jeg tok fotografiet. Motion blur oppstod tilfeldig, som en effekt av intraaksjoner mellom det digitale kameraet (maskinen) og det som ble fotografert (bevegelser i rommet). Nå har jeg utforsket fotografiet som fenomen og oppdaget hvordan fenomenet består av ulike sammenfiltringer av materielle og diskursive praksiser. Jeg blir spesielt opptatt av intraaksjonene mellom blikket-fotografiet-kameraet/datamaskinen.

Jeg har argumentert hvordan blikket (som diskursiv praksis) kan tenkes på ulike måter, og lar meg blant annet inspirere av Hultman og Lenz Taguchi (2010) som skriver om det antroposentriske og diffraktive blikket. Ved å undersøke fotografiets materialitet, lar jeg meg og inspirere av Rose (2013) og det hun skriver om forskjellen på analoge og digitale kameraer/fotografier Dette gjør meg oppmerksom på mulighetene i det

digitale kameraet/fotografiet og det Rose (2013) betegner som kameraets manipulerbarhet. Jeg leser det Rose (2013) skriver med Barads (2007) tenkning, og blir opptatt av sammenfiltringer av intraaksjoner mellom meg(fotografen)-kameraet-fotografiet-bevegelsene i rommet. Og blir spesielt opptatt av motion blur, som er en visuell effekt, produsert av intraaksjoner mellom det digitale kameraet og bevegelsene i rommet. På denne måten blir jeg oppmerksom på kameraets agentskap, eller det Kind (2013) betegner som « (...) camera`s own power to intitiate a playfull way of seeing (...) » (Kind, 2013, s.434). Kameraet har også makt til å påvirke/la seg bli påvirket, og er derfor aktiv i intraaksjon med bevegelsene i rommet.

Etter å ha utforsket fotografiet som fenomen, velger jeg å bygge to kunnskapsapparater. Jeg velger å kalle dem for, et antroposentrisk kunnskapsapparat, og et diffraktivt kunnskapsapparat.

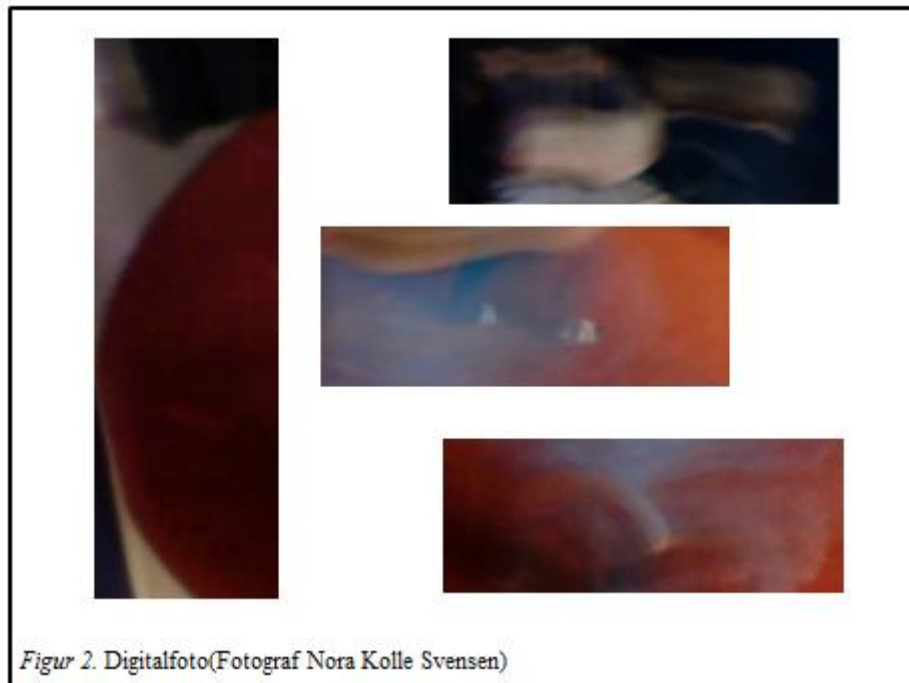
Ved å tenke fotografiet som et antroposentrisk fenomen, åpner jeg samtidig for tenkning om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid, som kan knyttes til humanistiske/fenomenologiske perspektiver. Og jeg bygger et kunnskapsapparat med Sommero og Steinsholt (2006), Liset, Myrstad og Sverdrup (2011), Veine (2006), Johnstone (1987), Fønnebø (2014), Thorsby Jansen (2008)og Thorbergsen (2007). Dette kunnskapsapparatet betegner jeg som et antroposentrisk kunnskapsapparat.

Ved å tenke fotografiet som et diffraktivt fenomen, åpner jeg samtidig for tenkning om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid, som kan knyttes til posthumanistiske/materialfeministisk tenkning. Og jeg bygger et kunnskapsapparat med, Kind (2013), Hultman & Lenz Taguchi (2010), Lenz Taguchi & Palmer (2015), Ingold (2011), Manning (2009) og Olsson (2013). Dette kunnskapsapparatet betegner jeg som et diffraktivt kunnskapsapparat.

Jeg bygger kunnskapsapparater, eller som Lenz Taguchi og Palmer (2010) skriver, jeg identifiserer noen kunnskapsapparater. De finnes ikke på forhånd, de er ikke produsert av noen andre. Det er jeg som skriver dem fram. Jeg tenker at jeg bruker den kunnskapen jeg har, i bøker, i artikler. Jeg legger bøkene utover på gulvet, jeg blar i dem, jeg leter etter meninger, ord. Hva er skrevet fram om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid? Er det noen forskjeller? Hva er forskjellene? De ulike perspektivene, tekstene ordene er vevet inn i hverandre. Den ene teksten referer til den andre. Sammenfiltringer av ord, setninger, som skaper mening, som produserer nye meninger sammen. Jeg vil synliggjøre sammenfiltringene, de sammenfiltringene som arrangerer, og de sammenfiltringene som re-arrangerer improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

4.2 Argumenter for diffraksjonsinspirerte analyser

Jeg vil nå argumentere for hvordan jeg kan tenke/gjøre diffraksjonsinspirerte analyser og eksperimenterer på den måten med hvordan jeg kan arrangere/ re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

Jeg knytter arrangementer/re-arrangementer av det digitale fotografiet opp mot det Otterstad (2015) betegner som datafilosofering. Datafilosofering åpner opp for eksperimenteringer med data inspirert av posthumanistisk filosofi. Jeg lener meg til Otterstad (2015) og tenker at datafilosofering åpner for kreative og prosessuelle forskerprosesser.

Re-arrangementer eller rekonfigureringer av datamaterialet (det digitale fotografiet) bidrar slik jeg ser det til usikkerhet om hva data kan være. Og viser på den måten hvordan forskeren og data blir til i det Otterstad (2015) betegner som figurative tilblivelsesprosesser.

Møte med det digitale fotografiet (figur 1.) bidrar som tidligere nevnt til meningsskaping og bygging av kunnskapsapparatene. Ved å tenke fotografiet som et antroposentrisk fenomen åpner jeg samtidig for tenkning om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid, som kan knyttes til humanistiske/fenomenologiske perspektiver. Og jeg bygger et kunnskapsapparat av disse perspektivene som jeg betegner som et antroposentrisk kunnskapsapparat

Re-arrangementene av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid foregår i en prosess hvor jeg leser figur 1. med det antroposentriske

kunnskapsapparatet. Jeg er opptatt av hvordan jeg kan forstå eller arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid med det antroposentriske kunnskapsapparatet. Ved å lese figur 1. med det antroposentriske kunnskapsapparatet er det nye områder av fotografiet som opprører meg og som skaper et sterkt engasjement. Denne gangen er det meningene og intensjonene i det sosiale samspillet som er interessant. Figur 1, redigeres, og deles opp i ulike utsnitt, blant annet for å synliggjøre barnas intensjoner og for å avsløre sannheten om hva som egentlig skjer. De nye fotografiske punktumene knyttes derfor til identifisering, isolering og avgrensning av bevegelser og kropper/subjekter, og fiksering av meninger og intensjoner. De fotografiske punktumene er: 1. Et barn står stille i midten. 2. Et barn løfter armen opp i været. 3. Et barn strekker armen ned mot gulvet og 4. Teppekanten. Jeg vil etter hvert forklare hvorfor nettopp disse fotografiske punktumene vekker min interesse.

Jeg tenker at figur 2. kan tenkes som produksjoner av det Barad betegner som diffraksjons mønstre. Hun skriver « Et diffraksjons mønster kartlegger ikke hvor forskjeller fremstår, men hvor effektene av forskjell oppstår» (Min oversettelse, Barad, 2014, s.172) Fordi som hun skriver; et diffraksjons mønster er en kartlegging av interferens (samspill mellom to eller flere bølgebevegelser). Intraaksjonene mellom elementene i det antroposentriske forskningsapparatene kan dermed tenkes å ha materialisert seg som et re-arrangert digitalt fotografi, eller diffraksjonsmønster.

Fotografiet som antroposentrisk fenomen (figur 2.) har agentskap og intraagerer med meg som forsker. Jeg tenker at det som har materialisert seg er spaltinger, separasjoner og løsrivelses av det første digitale fotografiet (figur 1.). Inspirert av Barad tenker jeg at disse tendensene, eller bevegelsene kan knyttes til humanistisk og antroposentrisk tenking. Barad (2007) skriver at separasjon er en viktig del av humanismen. I figur 2. har fotografiet blitt separert i det jeg tenker er uavhengige, løse biter. Det kan også tenkes som kategoriserte, og kontrollerbare enheter. Jeg tenker dermed at figur 2. fremstår som ordnet i representasjoner. Det vil si begreper som sier noe om hva som egentlig skjer.

4.2.1 Fotografiet som representasjoner av virkeligheten

I møte med fotografiet som antroposentrisk fenomen, er jeg opptatt av at figur 2., representerer utsnitt av virkeligheten. Hultman og Taguchi (2010) skriver om hvordan fotografiet tradisjonelt har blitt forstått som en avspeiling av de fotograferte objektene, og at det representerer en nøyaktig kopi av det som blir reflektert (Hultman, Taguchi, 2010). Kind (2013) skriver

A photograph then can be seen as a trace of an actual event, proof that something occurred, an image or reflection of how things were. It is evidence of a real tangible world: it visualizes, or make visible something about the world as it is seen or experienced (Kind, 2013, s. 428).

Fotografiet kan betraktes som bevis for at noe har hendt, en refleksjon av virkeligheten. Hultman og Taguchi (2010) skriver at det antroposentriske blikket blant annet innebærer at forskeren forstår seg selv som subjektet som ser, adskilt fra, og uavhengig av, objektet/ fotografiet som skal analyseres (Hultman & Taguchi, 2010). Slik jeg leser Kind (2013) knytter hun dette til det hun betegner som et representasjonsfokus, hvor forskeren tenker på seg selv som aktiv og fotografiet/forskerobjektet som passivt. Slik jeg leser Kind (2013) fører dette representasjons fokuset ofte til en oppmerksomhet mot bildets mening og intensjon, altså hvem som tok bildet, hva det er tatt bilde av og hvorfor bildet ble tatt. Hun viser til Kullman og det hun betegner som «the semiotic purposes of photographs», bildets semiotiske (symbolske) hensikt.

Jeg har selv tatt fotografiet med et digitalt kamera i barnehagen. Jeg var opptatt av å dokumentere barnas aktiviteter i et rom på avdelingen som vi kalte for sanserommet. Når jeg tok bildet var jeg interessert i å ta bilder av improvisasjons prosesser i barnehagen. Figur 2. fremstår som utydelige representasjoner av et øyeblikk (frozen moment in time). Kind (2013) skriver om hvordan kameraet betraktes som en passiv maskin, eller et verktøy. Hun skriver « Kameraet er en maskin og gjør det den er programmert til å gjøre» (Min oversettelse, Kind, 2013, s.433). På denne måten tenkes kameraet som en avgrenset linse, som objektivt fanger verden (Kind, 2013).

Figur 2. er et forsøk på å avdekke hva som egentlig skjer i relasjonen mellom barna. I møte med fotografiet som antroposentrisk fenomen, aktiviseres samtidig fenomenologiske/ humanistiske perspektiver om improvisasjon i barnehagen. Inspirert av blant annet Johnstone (1999) tenker jeg figur 2. som «det spontane rommet». Jeg ønsker å utdype det jeg tenker er utsnitt av virkeligheter i figur 2. Som tidligere nevnt skriver jeg fram disse utsnittene som: 1. Et barn står stille i midten. 2. Et barn løfter armen opp i været. 3. Et barn strekker armen ned mot gulvet og 4. Teppekanten.

Ved å tenke fotografiet som et antroposentrisk fenomen aktiviseres samtidig tenkning om improvisasjon og prosjektarbeid som kan knyttes til humanistiske /fenomenologiske perspektiver. Jeg vil nå redegjøre for fotografiets semiotiske hensikt, det vil blant annet si, hva det er tatt bilde av og hvorfor bildet ble tatt.

4.2.2 «Det spontane rommet»

Jeg lot meg fascinere av barnas spontane handlinger eller det jeg tenker er improvisasjon når jeg tok fotografiet. Steinsholt (2006) skriver at improvisasjon kan være « (...) spontane handlinger som ikke er innøvd eller skrevet ned på forhånd, hvor vi må være åpne for de mulighetene som eventuelt dukker opp» (Sommerro & Steinsholt, 2006, s. 9). Slik jeg leser Steinsholt (2006) er spontanitet et sentralt moment i improvisasjon. Veine (2006) hevder at mennesket har en naturlig spontanitet. Han er inspirert av Johnstone, og knytter spontanitet til det å oppgi kontroll og dermed åpne opp for den menneskelige ubevisstheden, eller det han betegner som spontane impulser (Veine, 2006, s. 163). Jeg tenker det er interessant at Johnstone var inspirert av psykoanalyse når han utarbeidet sine teorier om improvisasjon. Fordi psykoanalysen fokuseres på den menneskelige underbevisstheden og hvordan den påvirker/styrer bevisstheden²¹ Veine (2006) viser til Keith Johnstone, og det han skriver også om improvisasjon som et spontant rom. Han er opptatt av at det spontane rommet som metafor, indikerer at improvisasjon har en utside og en innside. Improvisasjon som et spontant rom tenkes på denne måten som et sosialt fellesskap, hvor kommunikasjon, både kroppslig og verbalt er sentralt. Veine (2006) skriver om det spontane rommet « I dette rommet må vi ta i bruk tre viktige egenskaper: evnen til å leke, evnen til å samarbeide og evnen til å fortelle» (Veine, 2006, s. 165).

Myrstad og Sverdrup (2011) relaterer ideen om improvisasjon som et spontant rom til arbeidet med de yngste barna i barnehagen. De er opptatt av det de betegner som det improvisatoriske samspillet i barnehagen. De er inspirert av Veine (2006) og det han betegner som de tre viktige egenskapene i det spontane rommet. De skriver om disse egenskapene som improvisasjonsferdigheter eller «nøkkelhandlinger for en vellykket improvisasjon» (Liset, Myrstad & Sverdrup, 2011, s. 143). De skriver at hvis personalet ikke mestrer improvisasjonsferdighetene « (...) blir på en måte den voksne stående på utsiden av det spontane rommet» (Liset, Myrstad & Sverdrup, 2011, s.150)

²¹ I følge Badmington (2000) markerer psykoanalysen oppløsningen av det humanistiske subjektet, og markerer med dette overgangen til posthumanismen.

Slik jeg leser Veine(2006) og Liset, Myrstad og Sverdrup (2011) blir det tydelig for meg hvordan forskerne er vevet inn i det jeg betegner som antroposentriske kunnskapsapparater som gjør at de, tar et skritt tilbake og reflekterer over improvisasjon på avstand. Inspirert av Hultman og Lenz Taguchi (2010) tenker jeg at på denne måten vil forsker subjektet og forsker objektet, diskurser og virkelighet, ord og ting, fortsatt betraktes som adskilte enheter.

4.2.3 Barnehagens prosjektarbeid og det improvisatoriske samspillet

Som jeg har skrevet tidligere ønsker jeg å skrive fram de fotografiske punktumene eller det som med det antroposentriske kunnskapsapparatet kan tenkes som utsnitt av virkeligheter i figur 2. Utsnittene som vekker interesse er blant annet, Et barn står stille i midten (føttene fremstår tydelige på bildet). Steinsholt (2006) viser blant annet til Levinas (1996) og skriver at improvisasjon kan tenkes som en ansvarlig dialog. Hvor ansvaret i dialogen knyttes til en form for passivitet, eller etisk holdning. Der passivitet tenkes som å bli grepet eller berørt av den andre (Steinsholt, 2006, s.40). Inspirert av Steinsholt (2006) tenker jeg derfor at barnet som stopper opp, tar ansvar for det improvisatoriske samspillet, ved « å være til stede for den andre» (Steinsholt, 2006, s.41).

Jeg tenker at Liset, Sverdrup og Myrstad (2011) skriver om det samme ved å vise til Lobman og responsivitet i det improvisatoriske samspillet. Inspirert av blant annet Liset, Myrstad og Sverdrup (2011) tenker jeg barnet står stille fordi han opplever og blir berørt av det de andre barna gjør. Liset, Myrstad og Sverdrup(2011) viser til Johnstone (1999) når de hevder at nøkkelhandlingene i improvisasjon også handler om og «(...) å gi og akseptere tilbud, utdype og utvide tilbud, og ikke blokkere for andres tilbud» (Liset, Myrstad & Sverdrup, 2011, s 143). De forklarer at «Tilbud er alle typer initiativ eller forslag som kommer til uttrykk, kroppslig og verbalt» (Liset, Myrstad & Sverdrup 2011, s.143)

Med det antroposentriske kunnskaps apparatene skrives figur 2. fram som kropper i bevegelse (det er det som gjør fotografiet så utydelig) og improvisatoriske samspill. Hvor barna kommuniserer med kropper og bevegelser i interaksjon med hverandre. Det er tre barn som løper rundt hverandre, i en improvisert runddans. De leker en felles lek, og er i en tilstand av her og nå. Han løfter armen opp i været, fordi han peker hvor de skal løpe. På denne måten responderer han kroppslig på de andre, og kommer med nye forslag til hva de kan gjøre sammen. Det ene barnet strekker armen ned mot gulvet, fordi hun imiterer de andre og på den måten skaper en sammenheng, i

det som skjer. Teppekanten viser til hvordan rommet er tilrettelagt for barna som et sanserom. Sanserommet ble utviklet som del av barnehagens prosjektarbeid.

Inspirert av Thorsby Jansen (2008) kan prosjektarbeid tenkes som en videreføring av tema og emnearbeid. Forskjellen er at i prosjektarbeidet har personalet og barna en undersøkende og forskende tilnærming (Thorsby Jansen, 2008, s.178). Hun skriver om hvordan prosjektarbeid, utviklet seg som et alternativ til tradisjonelle undervisningsformer og formidlingspedagogikk. Og hun skriver «prosjektarbeid gjør det mulig å lære gjennom deltagelse i fellesskap om spørsmål barn er opptatt av» (Thorsby Jansen, 2008, s.179).

I prosjektet som er avbildet i fotografiet utforsket barna og personalet hvordan de kan bruke sanserommet sammen. Personalet er opptatt av hvordan de kan implementere fagområdene fra rammeplanen i prosjektet. Thorsby Jansen (2008) skriver om hvordan prosjektarbeid også handler om å forholde seg til det uventede. Hun skriver «Det å forholde seg til det uventede, la seg påvirke og føre vekk fra det planlagte på grunn av barns innspill, er nettopp kjernen i et prosjektarbeid» (Thorsby Jansen, 2008, s.190). Hun knytter barnehagens prosjektarbeid til å håndtere kaos, og personalets evne til å improvisere. Slik jeg leser Thorsby Jansen (2008) kan barnehagens prosjektarbeid derfor tenkes som improvisert samspill mellom personalet og barna. Hun understreker at personalet må øve seg på å improvisere, for å bygge opp sine repertoarer og skape nye rammer for prosjektene (Thorsby Jansen, 2008, s. 191). Hun skriver «Planleggingens funksjon er å opparbeide beredskap for selve møtene mellom barn, og mellom barn og voksne, knyttet til et innhold, til noe å møtes om» (Thorsby Jansen, 2008, s.191).

I dette prosjektet brukte personalet mye tid på planlegging (det vil si å opparbeide beredskap i møte med barna). Ved blant annet å snakke om hvordan de kan tenke seg å være sammen med barna i sanserommet. Personalet er også inspirert av Thorbergson (2007) som skriver om stimulerende rom for de minste barna. Hun kaller disse rommene for «tumlerom». Tumlerommet skal gi mulighet for å øke barnets motoriske og sosiale kompetanse (Thorbergson, 2007). Slik jeg blant annet leser Thorbergson (2007) knyttes det på denne måten ulike diskurser om barnets utvikling og læring til sanserommene i barnehagen. Barnas improvisasjoner i barnehagens prosjektarbeid (i tumlerommet), kan derfor tenkes å kunne øke barnas motoriske og sosiale kompetanse.

Figur 2, viser utsnitt fra en situasjon der barna bruker sanserommet i frileken. Døra til rommet står oppe, og barna kan selv velge å bruke det eller ikke. Ved å ha døra til sanserommet åpen på denne måten, blir sanserommet et attraktivt sted for barna å

være. Barnas frilek eller improvisasjoner i sanserommet tenkes som en viktig del av barnehagens prosjektarbeid.

Veine (2006) fremhever hvordan den første egenskapen (nøkkelhandlingen), evnen til å leke, er grunnleggende i improvisasjon. For som han skriver « I den frie leken slippes fantasien, kreativiteten og latteren løs» (Veine, 2006, s.164). Liset, Myrstad og Sverdrup (2011) skriver i likhet med Veine (2006) om leken som en tilstand og evne til «(...) å gi seg hen, og åpne for det som måtte skje, om å la seg drive hit og dit» og «glemme seg selv» (Liset, Myrstad & Sverdrup, 2011, s.150). De er opptatt av at leken er en tilstand som «(...) kjennetegnes av en oppslukthet av her og nå, hvor aktiviteten i nået utløser kreativitet og er et mål i seg selv» (Liset, Myrstad & Sverdrup, 2011, s.150).

Jeg tenker det er interessant hvordan Veine (2006) presiserer hva et her og nå innebærer i improvisasjon. Han viser til Johnstone og skriver det ikke finnes et her og nå og en fortid, bare et spontant her og nå (Veine, 2006, s. 163). Han presiserer at det spontane her og nå knyttes til å la seg styre av underbevisstheten, altså å oppgi kontrollen. Å oppgi kontrollen er også sentralt når Liset, Myrstad og Sverdrup (2011) skriver om improvisasjon. Improvisasjon skrives på denne måten fram som et logosentrisk²² fenomen. Det vil si at improvisasjon knyttes til prosesser/aktiviteter styrt av den menneskelige tanke. På denne måten tenkes mellommenneskelige relasjoner, barnehagens tid, rom og materialer som noe som beherskes/kontrolleres av det menneskelige rasjonelle (bevisste) eller urasjonelle (ubevisste) tanker/intensjoner.

Jeg har eksperimentert med og argumentert for, hvordan jeg kan tenke/gjøre en diffraksjonsinspirert analyse. Jeg vil nå oppsummere det jeg tenker er mønstre av meningsskaping som det antroposentriske kunnskapsapparatet har produsert. Jeg er opptatt av hva slags forskjeller eller arrangeringer som har materialisert seg. Det jeg tenker går igjen som et tydelig mønster er hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid stadig knyttes til barnas intensjoner og interaksjoner. Det vil si et fokus på hva som egentlig skjer «inne» i barnet (eller personalet). Handlinger og bevegelser i fotografiet knyttes til improvisatorisk samspill, eller kommunikasjons/improvisasjons ferdigheter i det sosiale samspillet. Ferdigheter som er fikserte og på forhånd bestemte egenskaper. Som for eksempel evne til å lytte, evnen til å respondere, evnen til å leke. Fokuset på tilstedeværelse her og nå, eller å oppgi kontrollen knyttes til den menneskelige bevissthet eller ubevissthet.

²² Humanismen knyttes til logosentrisk tenkning der menneskets rasjonalitet settes i sentrum.

4.3 Argumenter for diffraksjonsinspirerte analyser (en gang til)

Jeg vil nå argumentere for hvordan jeg kan gjøre en diffraksjonsinspirert analyse en gang til, denne gangen vil jeg eksperimentere med hvordan jeg kan tenke fotografiet som et diffraktivt fenomen.

Som tidligere nevnt er det i møte med det digitale fotografiet (Fig 1.) som bidrar til meningsskapning og produksjon av kunnskapsapparater. Ved å tenke fotografiet som et diffraktivt fenomen, åpner jeg samtidig for tenkning om improvisasjon i barnehagens prosjektarbeid, som kan knyttes til posthumanistisk/materialfeministisk tenkning. Jeg bygger et kunnskapsapparat med, Kind (2013), Hultman & Lenz Taguchi (2010), Lenz Taguchi & Palmer (2015), Ingold (2011), Manning (2009) og Olsson (2013). Dette kunnskapsapparatet betegner jeg som det diffraktive kunnskapsapparatet.

Figur 3. produseres av det diffraktive kunnskapsapparatet, og kan tenkes som re-arrangeringer av figur 1. Re-arrangeringene av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, foregår i en prosess hvor jeg leser figur 1. med det diffraktive kunnskapsapparatet. Det er nye områder av fotografiet som opprører meg og som skaper et sterkt engasjement. Denne gangen er det sammenfiltringer av intraaksjoner mellom meg, kameraet, barna, rommet, gulvet(teppet), lyset, farten og tempoet som er interessant. De nye fotografiske punktumene kan knyttes til

sammenfiltringer av intraaksjoner mellom barnehagens rom, tid og materialer (menneskelige og ikke menneskelige kropp).

Figur 1. redigeres, og blir plassert inn i et annet fotografi (Breaking point, 2015), blant annet for å synliggjøre materialitetens dynamikk, det vil si hvordan kropp, materialer, tid og rom er sammenfiltret i agentiske intraaksjoner og stadige tilblivelser. Dette gjør at jeg kan utforske og tenke med fotografiet, som en event (hendelse) som produserer noe nytt. Med det diffraktive kunnskapsapparatet fremstår det fotografiske punktum som: Utydelige oppløste bevegelser i fart.

Fotografiet som diffraktivt fenomen har agentskap og intraagerer med meg som forsker. Jeg tenker at det som har materialisert seg i figur 3. er fusjoner (sammenkoblinger), ekspansjoner(utvidelser), forskyvninger/forstyrrelser, forskjeller og dynamikk (energi, vitalitet, kraft og driv). Inspirert av Barad (2007) tenker jeg disse, tendensene eller bevegelsen kan knyttes til posthumanistisk og materialfeministisk tenkning, og til hvordan Barad (2007) skriver om sammenfiltringer av intraaksjoner mellom menneskelige og ikke menneskelige kropp(materialitet), tid og rom. I figur 3. har sammenkoblingen med et nytt fotografi bidratt til forskyvninger og forstyrrelser av figur1., som åpner opp for forskjeller og dynamikk. Det kan også tenkes som ekspansjoner og utvidelser av figur 1.

4.3.1 Fotografiet som handling

Med et diffraktivt forskerapparat betrakter jeg ikke fotografiet på avstand, men er en del av fotografiet som fenomen. I analysen av figur 2. var jeg opptatt av at fotografiet var en representasjon av virkeligheten, og hadde fokus på barnas intensjoner og interaksjoner. Med det de diffraktive forskerapparatene vil jeg være opptatt av fotografiet som et materialfeministisk fenomen som består av diskursive og materielle praksiser. Dette gjør det mulig å tenke fotografiet som handlinger og aksjoner og det Kind (2013) betegner som «(...) prosesser av å bevege seg med verden» (Kind, 2013, s. 429). Fotografiet er en handling eller bevegelse som produseres av intraaksjonene mellom meg, kameraet, kroppene, materialene, tiden og rommet i barnehagen.

Inspirert av Kind (2013) tenker jeg derfor fotografiet kan tenkes som en event (hendelse) av «worldmaking» (Kind, 2013, s. 432) eller det Barad (2015) betegner som «spacetimemattering» (Barad, 2007, s. 179). Spacetimemattering kan tenkes som dynamiske bevegelser av intraaksjoner og tilblivelser. Lenz Taguchi og Palmer (2015) skriver om spacetimemattering som «(...) henvisninger til virkelighetens dynamiske og intraaktive karakter» (Min oversettelse, Lenz Taguchi & Palmer, 2015, s.90).

Kameraet tenkes ikke som en passiv maskin, men som en aktiv agent som påvirker og påvirkes av intraaksjonen mellom barnehagens rom, tid og materialer.

4.3.2 « *World-body-space* »

Det fotografiske punktumet i figur 3. er skrevet fram som utydelige, oppløste bevegelser i fart. Jeg undersøker disse bevegelsene nærmere og knytter dem til det Barad (2007) skriver om intraaksjoner. Bevegelsene kan tenkes som del av det hun betegner som «World-body space in its dynamic structuration»(Barad, 2007, s.17). Slik jeg leser Barad (2007) kan dette handle om hvordan verden består av intraaktive sammenfiltringer av tid, rom og materialitet(menneskelige og ikke-menneskelige kropper) som stadig er i tilblivelser. Og som ikke kan fikseres, men som stadig endrer form. Bevegelsene kan derfor knyttes til intraaksjoner. Intraaksjoner handler om agentskap, som årsaker og effekter, når noe virker sammen. Barad (2007) skriver at det eksisterer muligheter for intraaksjoner hvert minutt, noe som hele tiden skaper muligheter for forandringer og nye bevegelser.

Det fotografiske punktumet i figur 3. skrives fram som utydelige oppløste bevegelser i fart. Jeg blir opptatt av bevegelse og fart, og jeg tenker det handler om intraaksjoner mellom tid, rom og materialitet. Jeg lar meg inspirere av Manning (2012), og knytter det hun skriver om «body-worlding» til det fotografiske punktumet. Hun skriver “Movement is one with the world, not body/world, but body-worlding. We move not to populate space, not to extend it or to embody it, but to create it “ (Manning, 2012, s.13). Hun skriver her om hvordan bevegelser er en del av verden, og ikke noe som fyller rommet (tar plass) men som derimot skaper rom (Manning, 2009, s.17).

Inspirert av Manning (2013) og Barad (2007) tenker jeg derfor at det er i bevegelsene potensialene for tilblivelser av tid, rom og materialitet ligger. Alt er i bevegelse, og mennesket kan ikke stille seg på utsiden, men er en del av disse bevegelsene. Et godt eksempel på dette er hvordan Manning (2013) skriver om at det å stå stille nødvendigvis innebærer å bevege seg (Manning, 2009, s.43). For som hun skriver kroppen jobber hele tiden for å holde balanse, og vil stadig gjøre det hun betegner som «Micro movements»(mikro bevegelser). På denne måten knytter hun improvisasjon til de hverdagslige bevegelsene, eller «every day walk» (Manning, 2009). Hvis jeg leser Manning (2009) gjennom Barad (2007) kan dermed improvisasjon tenkes/gjøres som bevegelser av intraaksjoner mellom menneskelige og ikke menneskelige kropper(materialitet), tid og rom.

Manning (2013) skriver om menneskekroppen og bevegelser i intraaksjon med verden. Jeg ønsker nå og undersøker de ikke menneskelige bevegelsene. Figur 3. er koblet

sammen med et kunstfotografi. Dette er et fotografi av stjernehimmelen slik den beveger seg i løpet av natten (et stillbilde av flere timer). Det vil si at dette også er et fotografi som består av en visuell effekt produsert av kameraet (i likhet med figur1.). Denne effekten kalles i følge Wikipedia for time- laps (forkortelse av tid). Det står om denne visuelle effekten

Med time-laps tar kameraet en rekke fotografier i løpet av et tidsintervall, disse fotografiene monteres sammen på en slik måte at de til sammen skaper et bevegelig bilde, eller en film (...) På denne måten vises en animasjon av det som normalt framstår som umulig å registrere med det menneskelige øyet. Det kan være hvordan planter vokser og hvordan stjerner beveger seg på himmelen (Min oversettelse, Timelapsephotography, 2015).

Kameraet registrerer bevegelser som jeg ikke kan registreres med det menneskelige øyet, og jeg tenker at dette handler om materialitetens dynamikk, og verdens stadige tilblivelser. Jeg knytter dette til det Manning (2009) skriver om bevegelser. Hun skriver, « Movement takes time. But movement also makes time» (Manning, 2009, s.17). Bevegelser tar tid, men bevegelser skaper også tid. Ved å se nærmere på figur 3. vil bevegelsene av barna i rommet og stjernene på himmelen skape en dynamikk av sammenhenger mellom ulike tidssoner eller tidsintervaller. Jeg tenker at disse tidsintervallene er forskjellige, men at de samtidig handler om det samme, det vil si tilblivelser av tid, rom og materialitet i sammenfildrede intraaksjoner, eller det Barad (2007) betegner som materialitetens dynamikk.

4.3.3 Uimotståelige muligheter

Det fotografiske punktet i figur 3. handler om intraaksjoner mellom tid, rom og materialitet. Materialitet kan tenkes som stoff (klær), linoleum (gulvet), gips (i veggene), hår, metall, luft, tenner. Barad (2007) skriver om hvordan materialitet ikke er fiksert, men i stadig endring. Deleuze og Guattari skriver om dette som «matter-flow», Ingold (2011) skriver om det som å følge materialene (Ingold, 2011). Hvis jeg leser Ingold (2011) gjennom Barad (2007) kan det å følge materialene kunne handle om å åpne opp for materialenes kraft/agentskap. Ingold (2011) knytter dette til improvisasjon og skriver “To improvise is to follow the ways of the world, as they open up, rather than recover a chain of connections, from an end point to a starting point, on a route already traveled” (Ingold, 2011, s.218). Det å improvisere innebærer ifølge Ingold (2011) å følge verden slik den åpner seg, istedenfor å være opptatt av å følge sammenhenger fra et slutt punkt til et startpunkt, langs en vei som allerede er tråkket opp. Han knytter improvisasjon til hvordan en håndverker jobber med materialer, og han skriver at kreativiteten ligger i selve handlingen, eller det jeg tenker

er intraaksjonener med materialene. Han skriver at det er handlingene som åpner opp for kreativitet, og at ideen eller tanken om en på forhånd bestemte form derfor vil kunne tenkes å stå i veien for kreative skapende prosesser.

Ved å tenke fotografiet som et diffraktivt fenomen vil bevegelsene i rommet bli produsert av intraaksjoner mellom for eksempel teppet på gulvet og barna. Teppet er ikke passivt, men har agentskap og påvirker barna. Hultman og Lenz Taguchi (2010) skriver om denne intraaksjonen som en lek. Hvor gulvteppet «leker» med barna, like mye som barna leker med gulvteppet (Hultman & Lenz Taguchi, 2010). På denne måten åpner materialitetens kraft opp for nye muligheter.

Jeg tenker at sammenfiltringer av agentiske intraaksjoner også kan tenkes som uimotståelige muligheter²³. Olsson (2013) skriver om «Irresistible opportunities» eller uimotståelige muligheter. Hvis jeg leser Olsson (2013) gjennom Barad(2007) tenker jeg de uimotståelige mulighetene kan tenkes som å være en del av materialitetens dynamikk. Som en uimotståelig kraft, eller energi, som de-sentrerer det viljestyrte humanistiske subjektet. Subjektet tenkes derimot som i stadige tilblivelser i intraaksjoner med tid, rom og materialer. Olsson (2013) skriver at det virker som de yngste barna er spesielt åpne for disse kreftene, eller det jeg tenker er intraaksjoner. Noe hun knytter til de yngste barnas handlinger i verden, som er preget av blant annet vitalitet og endringsvilje (Olsson, 2013, s. 250).

Jeg har jeg nå eksperimentert med og argumentert for, hvordan jeg kan tenke/gjøre en diffraksjonsinspirert analyse en gang til. Jeg vil nå oppsummere det jeg tenker er mønstre av meningsskaping som det diffraktive kunnskapsapparatet har produsert. Jeg er igjen opptatt av hva slags forskjeller eller arrangeringer som har materialisert seg. Det jeg tenker går igjen som et tydelig mønster, er hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid denne gangen knyttes til intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke-menneskelige kropper). Det vil si et fokus på intraaksjoner og de handlingene og aksjonene som produseres. Materialene, for eksempel gulvteppet har agentskap og intraagerer med barna. Bevegelsene og handlingene styres derfor ikke bare av den menneskelige tanke/intensjoner, men produseres av intraaktive sammenfiltringer av barnehagens tid, rom og materialer(menneskelige og ikke menneskelige kropper).

²³ Uimotståelige muligheter handler i følge Olsson(2013) om menneskets affekter, og å kunne kjenne på sin egen» (...) livfullhet og mulighet til å forandres»(Min oversettelseOlsson, 2013,s.250)

5.0 Scene: Avslutning

Koordinasjoner i rom tid: Tidløs Nøkkelbegrep: Re-arrangeringer

Jeg gjør nå et stopp i et landskap av ulike mønstre av meningsskaping, som består av ulike arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg tenker at i dette landskapet/scenen er det akkurat som at tiden oppløses, det er ikke lenger viktig å tenke tiden som sammenfiltringer av fortid, nåtid og framtid. Jeg beveger meg i et tidløst landskap, et landskap av re-arrangeringer. Mulighetene for re-arrangeringer vil alltid være der, og alltid være like aktuelt. Det handler om å synliggjøre forskjeller som «kutter» sammen, istedenfor å kutte noe fra hverandre.

Jeg skriver om re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at alt er i stadige bevegelser og endringsprosesser. Ingold (2011) skriver om dette som materialenes flyt. Jeg tenker på hvor mye tid jeg bruker på å jobbe mot disse prosessene i barnehagen. Hvordan jeg kjemper mot barnehagens materialitet, istedenfor å følge strømmen. For eksempel å jobbe for systemer som holder barnehagens materialer fra hverandre. Jeg tenker på dette som en mistillit til barnehagens materialer, hvor de tenkes som passive objekter (som alltid er i veien). Hva med å vise materialene tillit og åpne opp for deres agentskap. Hva med å følge den materielle strømmen, og de produksjonene og re-arrangeringen som foregår i barnehagen.

I denne studien undersøker jeg hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg bygger en undersøkelse med Karen Barads diffraksjonsinspirerte analyser. Jeg posisjonerer meg som materialfeministisk barnehageforsker og argumenterer for hvorfor jeg tenker at dette er viktige forskningsperspektiver. Materialfeministiske forskningsperspektiver gjør det mulig for meg ikke bare å undersøke hva kunnskap er, men også hvordan kunnskap produseres.

Inspirert av Barad (2007) bygger jeg det jeg betegner som studiet diffraktive forskningsapparat. Dette kunnskapsapparatet består av ulike postkvalitative forskningsperspektiver. Jeg lar meg inspirere av autoetnografisk metodologi, diffraktiv metodologi, kunst basert metodologi og datamaterialet (fotografier fra barnehagen). Så utforsker jeg materialfeministiske begreper som jeg tenker er sentrale i de diffraksjonsinspirerte analysene. Jeg gjør to diffraksjonsinspirerte analyser hvor jeg undersøker hvordan jeg kan arrangere og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg undersøker hva de to diffraksjonsinspirerte analysene produserer, det vil si hvordan de har re-arrangert improvisasjon som fenomen i

barnehagens prosjektarbeid. Inspirert av Barad (2007) leser jeg nå de ulike perspektivene gjennom hverandre uten å tenke det ene som bedre eller mer verdifullt enn det andre.

5.1 Re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

I arbeidet med de diffraksjonsinspirerte analysene bygger jeg to forskjellige kunnskapsapparater. Det antroposentriske kunnskapsapparatet åpner for tenkning om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid som kan knyttes til humanistiske/fenomenologiske perspektiver. Det diffraktive kunnskapsapparatet åpner for tenkning om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid som kan knyttes til posthumanistiske/materialfeministiske perspektiver.

Begge analysene produserer ulike mønstre av meningsskaping som blant annet materialiserer seg i to ulike fotografier. På denne måten ønsker jeg å vise hvordan teoretiseringer også får materielle konsekvenser. Det antroposentriske kunnskapsapparatet produserte mønstre av meningsskaping hvor improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid knyttes til barnas intensjoner og interaksjoner og et fokus på det sosiale samspillet. Det diffraktive kunnskapsapparatet produserer mønstre av meningsskaping hvor improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid knyttes til intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet(menneskelige og ikke menneskelige kropper). Det fokuseres på intraaksjonene og handlingene, aksjonene som produseres. Bevegelser og handlinger styres ikke av den menneskelige tanke og intensjon, men produseres av intraaktive sammenfiltringer av barnehagens tid, rom og materialer. Når det antroposentriske kunnskapsapparatet fokuser på subjektene og interaksjonene mellom dem, vil det diffraktive kunnskapsapparatet flytte fokus fra subjektet til materialer og intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet.

Jeg har argumentert for hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan arrangeres og re-arrangeres. Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at som forsker må jeg ta et etisk ansvar for de kunnskapsapparatene jeg har bygget og mønstrene av meningsskaping som de har produsert. Det etiske ansvaret handler ikke om å sette det ene kunnskapsapparatet opp mot det andre, og hevde at det ene er viktigere eller bedre enn det andre. Poenget med denne studien vil være å vise at mulighetene for og arrangere- re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid alltid vil være der, og at den ene muligheten ikke utelukker den andre.

Jeg vil alltid være en del av de kunnskapsapparatene jeg bygger. Gamle tanker eller praksiser, vil fortsatt være en del av mitt kunnskapsapparat selv om jeg tenker nye tanker, eller utforsker nye praksiser.

Ved å la de ulike diffraksjonsmønstrene intraagere med hverandre vil det oppstå nye mønstre av meningsskaping. Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid kan dermed tenkes/gjøres som et relasjonelt fenomen av både interaksjoner og intraaksjoner, både som relasjonelle handlinger, praksiser, aksjoner og som tenkemåter, innstillinger og holdninger i relasjoner. Relasjoner handler om forbindelser, og i barnehagen er det mange forbindelser, mellom mennesker (interaksjoner) men også mellom mennesker og det ikke menneskelige (intraaksjoner). Det vil være det som skjer i mellomrommene som er interessant når det gjelder improvisasjon. Og hvordan barna og personalet, men også barnehagens tid, rom og materialitet påvirker og påvirkes av relasjonene de er en del av. På denne måten kan også barnehagens materialitet tenkes å virke med i tilblivelsene av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid.

5.2 Materialitetens dynamikk

Dette studiet åpner opp for tenkning der re-arrangeringer ikke bare knyttes til det menneskelige subjektet, men som noe som produseres av kunnskapsapparater, det vil si intraaktive sammenfiltringer av barnehagens tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kropper). I følge Barad (2007) vil disse kunnskapsapparatene alltid være åpne for re-arrangeringer. Jeg tenker at de diffraksjonsinspirerte analysene i denne studien viser hvordan re-arrangeringer kan handle om å synliggjøre forskjeller som ellers holdes skjult, eller som ikke tenkes å ha noen betydning. Og disse forskjellene kan ligge i de små detaljene. Slik jeg leser Barad (2007) er det i de små detaljene at materialene «snakker» til oss. Hun skriver “Only by rigorously attending to the details can we hear nature speak with any kind of clarity” (Barad, 2007, s. 32).

Inspirert av Barad (2007) tenker jeg at dette handler om å ta et etisk ansvar og intraagere respektfullt i sammenfiltringene av barnehagens tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kropper). Med de diffraksjonsinspirerte analysene i denne studien viser jeg hvordan en liten detalj i et fotografi, en visuell effekt (blured- motion) kan åpne opp for re-arrangeringer av improvisasjon som fenomen i barnehagen og bidra til nye tanker og pedagogiske praksiser i barnehagen.

Barnehagen består av mange detaljer. Fenomener som materialiserer seg i for eksempel et fotografi eller en handling. Detaljer som fanger min oppmerksomhet, men som jeg overser eller ikke tenker er viktig. Eksempel på dette kan være en hendelse fra garderoben i barnehagen. Sanden fra sandkassen har lagt seg som et tynt lag på garderobegulvet. Dette kan tenkes som en uvesentlig detalj. Et barn har lagt merke til denne detaljen, og hun er åpen for de re-arrangeringene som denne detaljen produser. Hun legger seg ned på gulvet i garderoben og samler sanden med hendene, hun utforsker sanden, og lager spor i den med fingrene. Jenta, sanden, og garderobegulvet intraagerer med hverandre. Jeg tenker utfordringene i det pedagogiske arbeidet handler om å respondere på de små detaljene og mulighetene for re-arrangeringene de åpner opp for.

5.3 Videre forskning

I denne studien har jeg undersøkt hvordan jeg kan re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Jeg skriver i innledningen av studiet at jeg ønsker å inspirere barnehagelærere til å tenke/gjøre improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid på nye måter. I de diffraksjons inspirerte analysene utforsker jeg blant annet hvordan barnehagens materialitet kan tenkes som en viktig del av improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Denne tenkingen knytter jeg til materialfeministiske perspektiver. Disse perspektivene har inspirert meg, til å flytte fokuset fra subjekter og interaksjoner mellom subjekter til materialitet og intraaksjoner mellom barnehagens tid, rom og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kropp). Jeg tenker dette er perspektiver som kan utforskes nærmere, og som kan overskride fokuset på subjekter og mellom menneskelige relasjoner, som ser ut til å overskygge mulighetene som ligger i materialitetens dynamikk.

Ved siden av materialfeministiske forskningstilnæringer har jeg latt meg inspirere av kunstbaserte metodologier. Jeg tenker at kunstbaserte forskningstilnæringer er en spennende inngang til barnehageforskning, og at denne forskningstilnæringer er noe jeg kunne tenke å utforske nærmere. Jeg har som tidligere nevnt latt meg inspirere av Holmes og Jones (2013, 2013). De bruker blant annet kunstfotografier i sin forskning. Kunstfotografiene åpner opp for tenkning om barnehagen som er grenseoverskridende. Jeg tenker at det er den grenseoverskridende forskningen som kan bidra til re-

arrangeringer av ulike fenomener i barnehagen. Forskning som ikke gir noen enkle forklaringer, men som stiller spørsmål, provoserer og setter i gang nye tanker.

Mine møter med Barads tekster har vært utfordrende, men samtidig har hun inspirert meg til å skrive om det som egentlig spiller en rolle for meg. Ikke bare improvisasjon eller prosjektarbeid, ikke bare gammel eller ny kunnskap, ikke enten hva noe er eller hva noe kan bli, men alt på en gang. Både improvisasjon, prosjektarbeid, gammel kunnskap, ny kunnskap, det som er og det som skal bli. Sammenfiltringer og prosesser, tilblivelser og produksjoner, arrangeringer og re-arrangeringer. Jeg tenker at de filosofiske og etiske perspektivene i Barads tenkning har gitt meg mot til å tenke/gjøre improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid som jeg ikke våget å tro på selv. Inspirert av Barad(2007) tenker jeg dette kan knyttes til hvordan improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid ikke produseres av meg eller eies av meg alene. Improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid produseres av intraaksjoner mellom meg og ulike kunnskapsapparater, og tilhører derfor alle. Ingen eier derfor sannheten om improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid, men alle bidrar til å produsere, arrangere og re-arrangere improvisasjon som fenomen i barnehagens prosjektarbeid. Barad (200) skriver om hvordan kunnskap på denne måten kan tenkes som distribuerende praksiser som inkluderer intraaktive sammenfiltringer av tid, rom, og materialitet (menneskelige og ikke menneskelige kropper). Inspirert av Barad (2007) kan derfor kunnskap om barnehagen tenkes som distribuerende praksiser som også inkluderer barnehagens materialitet. Kunnskap er derfor ikke statisk og uforanderlig, men kan re-arrangeres. Å åpne opp for disse distribuerende praksisene har inspirert meg, og jeg tenker på alle mulighetene for arrangeringer og re-arrangeringer som ligger i sammenfiltringene av barnehagens tid, rom og materialer (menneskelige og ikke menneskelige kropper). Det er disse mulighetene for re-arrangeringer av kunnskap som kan bidra til nye tanker og pedagogiske praksiser i barnehagen.

Litteratur

- Alaimo, S., & Hekman, S. J. (2008). *Material feminisms*. Bloomington : Indiana University Press.
- Andersen, C. E. (2015). Affektive data og Deleuzeogguattari-inspirerte analyser: Eksperimentasjoner over "rase"-hendelser. I A. Reinertsen, B. (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme: eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Badmington, N. (2000). *Posthumanism*. Houndsmills: Palgrave.
- Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Durham: Duke University Press.
- Barad, K. (2010). Quantum Entanglements and Hauntological Relations of Inheritance: Dis/continuities, SpaceTime Enfoldings, and Justice-to-Come. *Derrida Today*, 240-268. doi: 10.3366/E1754850010000813
- Barad, K. (2011). Erasers and Erasures: Pin`ch Unfortunate "Uncertainty Principle". *Sosial Studies of Science*, 1-12.
- Barad, K. (2014). Diffracting Diffraction: Cutting together-Apart. *Parallax*, 20(3), 169-187.
- Barthes, R. (2000). *Camera Lucide, Reflections on photography* (H. Richard, Trans. 25 utg.). London: Vintage
- Bjoerfors, T., & Lind, K. (2009). *Inuti ett cirkus hjaerta*. Varnamo: Tryck Falth& Hasseler.
- Bondevik, H., & Bostad, I. (2003). *Tenkepauser: filosofi og vitenskapsteori*. Oslo: Akribe.
- . Breaking point (fotografi), Brad Goldpaint. (2015). fra https://www.google.com/search?hl=no&site=imghp&tbm=isch&source=hp&biw=1331&bih=660&q=timelaps&oq=timelaps&gs_l=img.12..0l2j0i30j0i10i30l4j0i30j0i10i30l2.8005.11166.0.17980.8.8.0.0.0.0.92.485.8.8.0....0...1ac.1.64.img..0.8.474.RB6AEqIX-UQ#tbm=isch&tbs=rimg%3ACblGJT3OJYEwIjgn6Gg2FWWThFSW3kPi9M7qhfF0lRrGQRrZQFP_1OuKs55V7OofzVrIIZhWBILdyOpvQqXUB1UqLfSoSCSfoaDYVZZOEEf1vS82PWp9nKhIJVJbeQ-L0zuoR0pvF_1bXVeAAqEgmF8XSVGsZBGhFhT4Qly2GVxSoSCdlAU_1864qznEdx3OgIxSx7lKhIJXs6h_1NWuUgRKjolyDYccyggqEgImFYEgt3I6mxGAygMoLORNtyoSCdCpdQHVSot9EUK44pULpFo-&q=timelaps&hl=no&imgcr=7_I8JqeQhlTzEM%253A%3BXx-oQ7FtAldFZM%3Bhttp%253A%252F%252Fcdn.zmescience.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2011%252F10%252F6234806278_a39aca8a5e_o

- jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.zmescience.com%252Fspace%252Fthe-world-spinning-with-the-stars-video%252F%3B610%3B357
- Bronwyn, D. (2014). Reading Anger in Early Childhood Intra-Actions: A Diffractive Analysis. *Qualitative Inquiry*, 20(6), 734-741.
- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2002). *Fra kvalitet til meningsskapning: morgendagens barnehage* (M. Halvorsen, Trans.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Diffraktion. (2015). ordnett.no Hentet fra <http://www.ordnett.no.ezproxy.hioa.no/search?search=diffraktion&lang=en>
- Figur 1, *Digitalfotografi* (Nora Kolle Svensen). (2015).
- Figur 2, *Digitalfotografi* (Nora Kolle Svensen). (2015).
- Figur 3. *Fotomontasje* (Nora Kolle Svensen), *Digitalt fotografi* (Nora Kolle Svensen), *Breaking Point*(Brad Goldpaint). (2015).
- Forskjeller. (2015). [ordnett.nohttp://www.ordnett.no.ezproxy.hioa.no/search?search=forskjeller&lang=no](http://www.ordnett.no.ezproxy.hioa.no/search?search=forskjeller&lang=no) Hentet fra <http://www.ordnett.no.ezproxy.hioa.no/search?search=forskjeller&lang=no>
- Fredly, H. (2011). Hvordan oppleves Møterommet for de yngste publikummerne? I T. Sverdrup (Red.), *Møter i bevegelse: improvisere med de yngste barna*. (s. 43-60). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fønnebø, B. (2014). *Kunstneriske bevegelser i barnehagen: De yngstes formgiving, bildeskaping og verksteder*. Latvia: CAPPELEN DAMM AS
- Hekman, S., J. (2010). *The material of knowledge: feminist disclosures*. Bloomington: Indiana University Press.
- Holmes, R., & Jones, L. (2013). Flesh, Wax, Horse Skin, and Hair: The Many intensities of Data. *Cultural Studies*, 13(4), 357-372.
- Holmes, R., & Jones, L. (2013). Limitless provocations of the "safe", "secure" and "healthy" child. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(1), 75-99.
- Hultman, K., & Lenz Taguchi, H. (2010). Challenging anthropocentric analysis of visual data: a relation materialist methodological approach to educational research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 23(5), 525-542.
- Ingold, T. (2011). *Being Alive: Essays on movement, knowledge and description*. Croydon: Routledge.
- Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (Red.). (2012). *Thinking with Theory in Qualitative Research*. Great Britain: Routledge.
- Johnstone, K. (1987). *Impro: improvisation og teater* (G. Feigenberg, Trans.). København: Hans Reitzels Forlag.

- Juelskjaer, M. (2014). Gender subjectivities of spacetime matter. *Gender and Education*, 25(6), 754-765.
- Kind, S. (2013). Lively Entanglements: the doings, movements and enactments of photography. *Global Studies of Childhood*, volum 3(number 4), 427-441.
- Kunnskapsdepartementet. (2012). Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning. Hentet 01.03.15, 2015
- Lather, P. (2013). Methodology-21: what do we do in the afterward? *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 634-645. doi: 10.1080/09518398.2013.788753
- Law, J. (2004). *After method : mess in social science research*. London: Routledge.
- Leirpoll, B. (2015). En åpenhet for hendelsene som kommer. Om å plugge inn i , og dermed improvisasjonens mulighet for andre innganger til, barnehagelærerens pedagogiske etiske praksis. I A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme: eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 105-118). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lenz Taguchi. (2012). A diffractive and Deleuzian approach to analysing interview data. *Feminist Theory*, 13:3, 265-281. doi: 10.1177/1464700112456001
- Lenz Taguchi, H. (2004). *In på bara benet: En introduktion til feministisk poststrukturalism*. Stocholm: HLS Forlag.
- Lenz Taguchi, H. (2010). *Bortenfor skillet mellom teori og praksis: en introduksjon til intra-aktiv pedagogikk i barnehagefeltet* (A. Sjøbu, Trans.). Bergen: Fagbokforl.
- Lenz Taguchi, H., & Palmer, A. (2015). Flickors (o)halsa i skolans materielle-diskursiva miljøer. I A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme:eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 81-100). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lenz Taguchi, H., & Åberg, A. (2006). *Lyttende pedagogikk : etikk og demokrati i pedagogisk arbeid* (A. Manger, Trans.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Liset, M. S., Myrstad, A., & Sverdrup, T. (2011a). Improvisasjon som innstilling i det pedagogiske arbeidet med de yngste barna. I T. Sverdrup (Red.), *Møter i bevegelse: Å improvisere med de yngste barna* (Vol. 1, s. 143-159). Bergen: Fagbokforlaget.
- Liset, M. S., Myrstad, A., & Sverdrup, T. (2011b). *Møter i bevegelse: å improvisere med de yngste barna*. Bergen: Fagbokforl.
- Lykke, N. (Red.). (2014). *Genusforskning: En guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stocholm: Lieber AB.

- MacLure, M. (2013). Research without representation? Language and materiality in post qualitative methodology. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 658-667.
- Manning, E. (2009). *Relationescapes: movement, art, philosophy*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Motion blur. (2015). Wikipedia Hentet fra <https://en.wikipedia.org/?title=Motion-blur>
- Olsen, R. (2015). Dokumenta(k)son: om å gjøre (ut)forskningspraksiser forskjellig. I A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme. Eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 63-79). 2015: Fagbokforlaget.
- Olsson, L. M. (2013). Taking Children`s Questions Seriously: the need for creative thought. *Global Studies og Childhood, Volum 3 Number 3*.
- Osgood, J., Ruby Scarlet, R., Guigni, M., & Bhopal, K. (2015). reconfiguring motherhoods: transmogrifying the maternal entanglements og feminist academics. Hentet fra http://www.researchgate.net/publication/275902493_Reconfiguring_motherhoods_transmogrifying_the_maternal_entanglements_of_feminist_academics_Dr._Jayne_Osgood_Dr._Red_Ruby_ScarletMiriam_Giugni__Dr._Kalwant_Bhopal
- Otterstad, A. M. (2013). Hva skjer når inter-aksjoner skifter til intra-aksjoner? å tenke forskjellig om begrepet relasjon i barnehagen. I A. Greve, S. Mørreaunet & N. Winger (Red.), *Ytringer: Om likeverd og demokrati og relasjonsbygging i barnehagen*. (s. 117-129). Bergen: Fagbokforlaget.
- Otterstad, A. M. (2015). Tvil, ubehag og gjenstridige forskningsmaterialer. Å gjøre seg fremmed for sitt eget språk. I Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme: eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 25-44). Bergen: Fagbokforlaget.
- Otterstad, A. M., & Reinertsen, A. B. (2015). *Metodefestival og øyeblikksrealisme : eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Photography. (2015). Wikipedia Hentet fra <http://en.wikipedia.org/wiki/Photography>
database Hentet fra <https://en.wikipedia.org/wiki/Photography>
- Refleksjon. (2015). ordnett.no Hentet fra <http://www.ordnett.no.ezproxy.hioa.no/search?search=refleksjon&lang=no>
- Reinertsen, A. B. (2015). Uten store ord: Autoetnografisk etnometodologisk 3D-skriking. I A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme: eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 265-293). Bergen: Fagbokforlaget.

- Richardson, L., & St.Pierre, E. A. (2005). Writing as a method of inquiry. I N. K. Denzin, Lincoln, Y.S. (Red.), *The Sage handbook of Qualitative reasearch(third edition)* (Vol. 3, s. 959-978). London: Sage publication.
- Rose, G. (2012). *Visual methodologies : an introduction to researching with visual materials* (3rd ed. utg.). Los Angeles: Sage.
- Sandvik, N. (2015). Posthumanistiske perspektiver. I A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme: eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer.* (s. 45-60). Bergen: Fagbokforlaget.
- Sommerro, H., & Steinsholt, K. (2006). *Improvisasjon: Kunsten å sette seg selv på spill.* Oslo: Damm.
- Steinsholt, K. (2006). På den andre siden av ingensteds - Improvisasjon, kreativitet og ansvar for den Andre-. I Sommerro (Red.), *Improvisasjon: Kunsten å sette seg selv på spill* (Vol. 1, s. 23-43). Narayana: N.W.DAMM & SØN AS.
- Svensen, L. F. H. (2010). *Kunst: en begrepsavvikling.* Otta: Universitetsforlaget.
- Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom: nye muligheter.* Oslo: Pedagogisk forum.
- Thorsby Jansen, T. (Red.). (2008). *Å arbeide mot det ukjente: Prosjektarbeid med barn i barnehagens faglige virksomhet.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Timelapse photography. (2015). Wikipedia Hentet fra https://en.wikipedia.org/wiki/Time-lapse_photography
- Utdanningsdirektoratet. (2014). Tredjeutkast til rammeplanen 2015. Hentet 01.03.15, 2015, fra <http://www.udir.no/PageFiles/81698/tredjeutkast-rammeplan-19-02->
- Veine, S. (Red.). (2006). *Det spontane rom - rommet hvor alt kan skje* (Vol. 1). Narayana: N.W.DAMM & Søn AS.
- Vitenskapelig metode. (2015). Wikipedia Hentet fra http://no.wikipedia.org/wiki/Vitenskapelig_metode_2014.pdf?epsanguage=no